

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1913. Andra kammaren. Nr 17.

Lördagen den 8 mars.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes därvid förhandlingarna av herr vice talmannen.

§ 1.

Till avgörande förelåg först bankoutskottets utlåtande, nr 12, angående höjning av avlöningen för övervaktmästaren i Riksdagens hus.

*Angående
höjning av
avlöningen för
övervakt-
mästaren i
Riksdagens
hus.*

I överensstämmelse med en av fullmäktige i riksgäldskontoret uti skrivelse till bankoutskottet därom gjord framställning hemställde utskottet, att Riksdagen måtte besluta sådan ändring i avlöningsstaten för tjänsteinnehavare vid Riksdagens hus, att i densamma den kontanta avlöningen för övervaktmästaren upptoges med följande belopp att från och med år 1913 utgå, nämligen:

lön	kronor 1,400: —
tjänstgöringspenningar	» 1,000: —
	<u>Kronor 2,400: —</u>

med ett ålderstillägg till lönen å 200 kronor efter fem års tjänstgöring.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade

Herr Tengdahl: Herr talman! Jag har ingenting emot utskottets ifrågasvarande hemställan, visst icke. Men då det i utskottsutlåtandet säges, att man är betänkt på att utfärda en instruktion — som förut icke tyckes ha funnits — för övervaktmästaren, och det är fråga om, vad han då skall göra, tager jag mig friheten yttra några få ord om en närgränsande tjänst, nämligen tjänsten som vicevärd för huset här.

Jag har frågat mig själv, och jag ber att få framställa den frågan här i kammaren, vartill det över huvud taget skall

*Angående
höjning av
avlöningen för
övervakt-
mästaren i
Riksdagens
hus.*

(Forts.)

tjäna att, samtidigt som man har en väl avlönad och duglig övervaktmästare, även ha en vicevärd. Det kan icke vara meningen, har jag sagt mig själv, att förvaltningen av statens fastigheter skall få utgöra förevändning för skapandet och upprätthållandet av sinekurer.

Enligt mitt förmenande kan vicevärden för riksdagshuset icke rimligen göra så synnerligen mycket mer, än vad övervaktmästaren skulle kunna göra lika bra. Ser man nu på, vad en vicevärd i allmänhet skall göra, kan man uppdelat det i några få punkter.

Han skall uppbära hyror, och i sorgliga undantagsfall skall han vråka hyresgäster, som icke erlægga hyran. Här i huset bor en hel del folk, men jag tror icke någon, som betalar hyra, så att den sidan av vicevärdens verksamhet måste vara mycket lätt. Och jag förmodar, att det i allmänhet är skötsamt folk, som bor här, så att han icke behöver vråka dem.

Vidare skall vicevärden föreslå och förestå reparationer, och det vet var och en, som vistats här i huset något litet, att här repareras ganska obetydligt om sommaren, då den egentliga tiden skulle vara för reparationer. Och det har bland annat sin mycket naturliga förklaringsgrund däri, att det då är så smockfullt med kommittéer och sakkunniga här, att det helt enkelt icke är tillfälle att vidtaga några större reparationer. Och de mindre reparationer, som i alla fall göras i huset äro säkerligen icke märkvärdigare, än att övervaktmästaren kan både föreslå och övervaka dem.

Det tredje, som vicevärden skall göra, är naturligtvis att lyfta sin avlöning, och jag förmodar, att detta icke i allmänhet är förenat med något större besvär. Men då vicevärden här i huset inte tycks ha så synnerligen mycket att göra utöver just detta att lyfta avlöningen, så får jag säga, att det nog är litet för litet.

Medan jag har ordet, skall jag be att få säga några ord i en fråga, som sedan många år har legat mig särskilt om hjärtat, och det allt sedan jag fick nöjet att bliva riksdagsman. Det synes mig, att de, som utöva chefskapet för funktionärerna här i riksdagshuset, borde lära sig förstå, att det visserligen är mycket bra, att man så småningom höjer funktionärernas löner; men man borde också se efter, att de erhålla hyggliga bostäder. De bostäder, som en del folk här ha, äro sådana, att, om Stockholms stads hälsovårdsnämnds bostadsinspektion gjorde sin fulla skyldighet, skulle säkerligen en del av dem komma att sitta ganska hårt emellan.

Det skulle, som sagt, vara mig kärt, om riksgäldsfullmäktige, som utöva tillsyn över huset, ville gå igenom bostäderna här ordentligt och på något sätt rätta till de sämre bland dem så pass som det över huvud taget är möjligt i ett redan färdigt hus.

Jag har, herr talman, icke något annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Herr Wijk: Herr talman! Med anledning av den siste ärade talarens yttrande vill jag gärna medgiva, att de uppdrag, som åligga förste vaktmästaren och vicevärden, kunna tänkas i viss mån sammanfalla. Det har också inom bankoutskottet väckts på tal, om och i vad mån vicevärdens göromål kunde antingen indragas eller överlätas på förste vaktmästaren. I samband med den skrivelse, som bankoutskottet riktat till fullmäktige med anhållan om förslag till instruktion för förste vaktmästaren, — en sådan instruktion, som för närvarande saknas, men är i hög grad av behovet påkallad — har utskottet också till riksgäldsfullmäktige hemställt, att de skulle taga under övervägande, huruvida med ändring av nuvarande bestämmelser rörande den så kallade vicevärdens åliggande, dennes göromål helt eller delvis lämpligen kunna överflyttas på förste vaktmästaren.

*Angående
höjning av
avlöningen för
övervakt-
mästaren i
Riksdagens
hus.*

(Forts.)

Vad mig själv beträffar, ställer jag mig tills vidare tveksam, om det kan vara lämpligt och möjligt att helt och hållet förena vicevärdskapet med förste vaktmästaresysslan. Vicevärden har ju dels bokföringsarbete och en del upphandlingsgöromål och dels, som den föregående talaren nämnde, att inkomma med förslag rörande de reparationer, som böra företagas i riksdagshuset. Jag är icke övertygad om, att det är lämpligt att förena hos förste vaktmästaren alla dessa uppdrag. Men i varje fall kommer bankoutskottet att under denna riksdag få tillfälle att taga under omprövning, i vad mån detta kan ske, och inkomma till Riksdagen med de förslag, som därav kunna föranledas.

Jag ber att liksom föregående talare få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kristensson: I likhet med herr Tengdahl är jag för min del av den åsikten, att vicevärdskapet för riksdagshuset borde kunna indragas. De bokföringsgöromål, som för närvarande åligga vicevärden, kunna enligt mitt förmenande icke vara större eller svårare, än att riksgäldskontoret med sin stora personal skulle kunna fullgöra dem, så att från den sidan torde icke något hinder föreligga. Till nästa år är det så, om jag icke är oriktigt underrättad, att den nuvarande vicevärden, som enligt gällande bestämmelser skall vara tjänsteman i riksgäldskontoret blir pensionsmässig, och då vore det lämpligt att vidtaga denna förändring.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Berg i Munkfors instämde häruti.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 2.

Härpå föredrogos vart för sig:

Bankoutskottets utlåtande, nr 13, i anledning av väckta motioner om åvägabringande av utredning och eventuellt förslag i fråga om ordnande av regelbundet utbyte med utländska riksförsamlingar av tryck rörande lagförslag m. m.; och

Lagutskottets utlåtande, nr 12, i anledning av väckt motion om utarbetande och framläggande av förslag till ändrade bestämmelser om internationella rättsförhållanden rörande äktenskap; och biföll kammaren vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 3.

Vidare föredrogs Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, på grund av kammarens återremiss av utskottets utlåtande nr 1, i anledning av herr Tysks motion, nr 227, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ifrågasatt stadgande om för faringsättet, då kvarstad meddelas å gods av viss beskaffenhet.

Utskottets hemställan bifölls; och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas Första kammaren.

§ 4.

Angående undervisning i skogsvård vid andra statsunderstödda skolor än folkskolor. Å föredragningslistan fanns härafter upptaget Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av herr Lundgrens i Vendelsberg motion, nr 17, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undervisning i skogsvård jämväl vid andra statsunderstödda skolor än folkskolor och med dem jämförliga läroanstalter.

I huvudsaklig överensstämmelse med en inom Andra kammaren av herr *Lundgren* i Vendelsberg väckt motion, nr 17, hemställde utskottet, att Andra kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölle, det Kungl. Maj:t täcktes vidtagna lämpliga åtgärder i syfte att sådana planteringsdagar med därtill hörande undervisning i skogsvård, som i kungl. brevet av den 28 februari 1908 omnämndes, måtte i största möjliga utsträckning anordnas icke endast, såsom hittills föreskrivits, vid de egentliga folkskolorna på landet utan vid varje statsunderstödd skola, där så lämpligen kunde ske.

Utskottets hemställan upplästes, varefter ordet begärdes av

Herr *Olofsson* i Ävik, som yttrade: Herr talman! Jag ämnar icke göra något annat yrkande, än utskottet här gjort, men jag finner icke den föreliggande frågan vara av så ofantligt stor betydelse, som såväl motionären som utskottet tyckas vilja tillmäta densamma. Jag anser därför, att orden »i största möj-

liga utsträckning» böra utgå ur klämman. Det är egentligen mitt yrkande. Jag anser det olämpligt att komma med en skrivelse till Kungl. Maj:t i detta syfte med så starka uttryck, som här föreligga. Ty det kan väl icke vara Riksdagens mening, att denna skogsplantering, som här är fråga om, skulle bliva huvudsak, och de andra skolämnena bisaker, utan här är fråga om en ganska obetydlig bisak, och då anser jag, att man icke bör använda ett så kraftigt uttryck, som här föreslagits.

Angående undervisning i skogsvård vid andra statsunderstödda skolor än folkskolor.

(Forts.)

Jag ber därför, herr talman, få yrka bifall till utskottets förslag med uteslutande av orden »i största möjliga utsträckning». Meningen blir densamma, men jag tycker, att det är ett alldeles för starkt uttryck i denna sak.

Vidare anförde:

Herr Lundgren i Vendelsberg: Herr talman, mina herrar! Den föregående ärade talaren har gjort anmärkning på ett enstaka uttryck i utskottets kläm, och det kan ju synas tämligen ligkiltigt, om detta uttryck är med i klämman eller inte. Ja, jag tycker nästan, att det är överflödigt att upptaga kammarens tid med en diskussion om den saken. För min del vill jag lova att åtminstone inte begära votering, ifall herr vice talmannen skulle finna, att flertalet i kammaren önskar, att detta uttryck strykes.

Jag ber dock få säga, att det omnämnda uttrycket icke har nedskrivits alldeles utan mening. Det står också både i motionens och i utskottets kläm. Såväl utskottets som min tanke med detta uttryck har varit dels att redan på förhand bemöta en anmärkning, som på tal om sådana planteringsdagar, som här ifrågasättas, lätt är att vänta, nämligen att dylika planteringsdagar icke kunna åstadkommas överallt i vårt land, dels att giva uttryck åt det önskemålet, att den tid av högst tre dagar, som härtill blivit anslagen, i största möjliga mån måtte utnyttjas. Vi ha sålunda härmed velat säga, att om det än inte låter sig göra att anordna dylika planteringsdagar överallt i vårt land, så låt oss i alla fall göra det i största möjliga utsträckning, där så lämpligen kan ske.

För övrigt ber jag att få meddela, att det omtvistade uttrycket varken är mitt eller utskottets eget. Det är nämligen hämtat ifrån den riksdagsskrivelse, som 1907 avläts till Kungl. Maj:t med anhållan om de tre planteringsdagarna för folkskolan, och då alldeles säkert denna handling är skriven av en långt mera erfaren och sakkunnig hand än min, och detta uttryck i ett alldeles liknande sammanhang passade där, så synes det också lämpligen kunna passa här.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan sådant det här föreligger.

Angående
undervisning
i skogsvård
vid andra
statsunder-
stödda skolor
än folkskolor.
(Forts.)

Herr Rydén: Herr talman, mina herrar! Jag skulle helst önska yrka avslag på hela detta utskottsbetänkande, därför att jag ställer mig ytterligt tveksam om lämpligheten av det hela. Och jag tror verkligen inte på det. Men jag vill inte bereda utskottet den sorgen, att det blir gjort ett sådant yrkande, när utskottet är alldeles enhälligt.

Däremot vill jag säga det, att jag alldeles oberoende av herr Olofsson i Åvik i mitt papper här gjort samma strykning i klämman, därför att jag tycker, att det är fullkomligt orimligt att de orden skola stå där. Hela motiveringen svär mot klämman. Här åberopas ett utlåtande av överstyrelsen för de allmänna läroverken, i vilket överstyrelsen såsom slutkläm av allt vad den resonerat härom fastslår nödvändigheten av »att den föreslagna åtgärden icke måtte komma att medföra en ytterligare ökning av det redan nu ansenligt uppdrivna kunskapsstoff, som vid läroverken inhämtas». Det framgår ju ytterligare av motiveringen, att i folkskolorna användas högst tre dagar, och då skriver utskottet i klämman efter en dylik utredning, att sådana planteringsdagar, som omförmälas i det kungl. brevet av den 28 februari 1908 »måtte i största möjliga utsträckning anordnas», vid en hel del skolor och däribland även sådana, som äro belägna i industrisamhällen och städer.

Vad är det för gräns, som utskottet tänkt sig? Det är ju en fullkomligt obegränsad marginal, när man säger »i största möjliga utsträckning, där så lämpligen kan ske». Detta uttryck behövs för övrigt inte stå där. Utskottet och dess ordförande, som äro så entusiastiska för denna sak, vinna precis samma resultat ändå. Det hjälper ju inte nu att tala om, att i 1907 års riksdagsskrivelse dessa ord funnos. Sedan den tiden har skett någonting. Vi ha sedan dess fått ett kungligt brev angående folkskolorna, där man stannat vid tre dagar för folkskolorna även på landsbygden, och att därefter skriva »i största möjliga utsträckning», det tycker jag för min del är alldeles omotiverat.

Jag hemställer därför om bifall till det yrkande, som framställt av herr Olofsson i Åvik. Dock skulle jag inte sörja, om hela detta förslag fick falla, ty det är inte mycket bättre värt.

Herr Helger: De två talare, som opponerat sig mot utskottets utlåtande, tyckas förmoda, att om detsamma bifalles, skulle vi kunna få skogsodling under kanske en hel termin under året vid läroverken. Jag tror inte, att det är att befara, att en sådan vantolkning skulle kunna göras av Kungl. Maj:t. Visserligen består Kungl. Maj:ts regering av rätt många jurister, men inte tror jag, att de skulle kunna eller vilja åstadkomma en sådan vantolkning ändå.

Herr Rydén säger, att det är ingen gräns satt, ifall vi bibehålla detta uttryck »i största möjliga utsträckning». Jo, det är

en gräns satt i utskottets utlåtande, den gränsen nämligen, som föreskrives i kungl. brevet av den 28 februari 1908, som rör folkskolorna och som vi ha åberopat nämligen till tre dagar om året. Det är just detta, vi vilja ha tillämpat med avseende på läroverken, och då synes det mig, att man inte kan övergå denna gräns. När för övrigt samma uttryck förekom i 1907 års riksdagsskrivelse och det har visat sig, att Kungl. Maj:t inte har vantolkat detta på sådant sätt, som de föregående talarne befarat, så finner jag inte något skäl föreligga att stryka denna passus.

Angående undervisning i skogsvård vid andra statsunderstödda skolor än folkskolor.

(Forts.)

Jag vill också erinra om, att det nu inte är fråga om att utforma ett lagförslag, utan det är endast fråga om en skrivelse till Kungl. Maj:t, och jag är fullkomligt övertygad, att när Kungl. Maj:t går att lagstifta i detta ärende, han kommer att läsa hela utskottets utlåtande, både motivering och kläm, och det litet noggrannare till och med, än de föregående talarne synas ha gjort.

Jag yrkar således bifall till utskottets förslag, sådant som det föreligger.

Härmed var överläggningen slutad. Herr vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Olofsson i Ävik gjorda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas Första kammaren.

§ 5.

Härefter förelåg till avgörande jordbruksutskottets utlåtande, nr 36, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om gemensamhetsfiske, lag om ändrad lydelse av 11 kap. 13 § rättegångsbalken och lag om ändrad lydelse av 10, 13 och 14 §§ i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske, dels ock en i ämnet väckt motion.

Angående lag om gemensamhetsfiske m. m.

I en till Riksdagen den 31 december 1912 avlåten, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad proposition, nr 6, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit Riksdagen antaga i propositionen intagna förslag till lag om gemensamhetsfiske, lag om ändrad lydelse av 11 kap. 13 § rättegångsbalken och lag om ändrad lydelse av 10, 13 och 14 §§ i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehått en i anledning av ifrågavarande proposition inom Andra kammaren av herr *Erlansson* väckt motion, nr 210, däri hem-

Angående
lag om gemensamhetsfiske
m. m.
(Forts.)

stälts om viss ändring i första punkten i 38 § av den föreslagna lagen om gemensamhetsfiske.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med tillkännagivande att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke kunnat i oförändrat skick av Riksdagen bifallas, måtte, i anledning av densamma och med avslag å den av herr Erlansson väckta motionen, för sin del antaga i utlåtandet intagna förslag till

- 1) Lag om gemensamhetsfiske;
- 2) Lag om ändrad lydelse av 11 kap. 13 § rättegångsbalken; och
- 3) Lag om ändrad lydelse av 10, 13 och 14 §§ i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske.

Vid utlåtandet funnos emellertid fogade reservationer:

av herr vice talmannen *D. Persson* i fråga om 11 §;

av herrar *Nilsson* i Kabbarp, *Kronlund*, *Lundström* i Långnäs, *Tysk* och *Olausson*, vilka ansett, att för beslut om gemensamhetsfiskes inrättande borde vid rösträttens utövande tillämpas principen om lika rösträtt för delägarna i fisket; samt

av friherre *G. L. De Geer* och herr *Fahlén*, som beträffande 19 och 29 §§ ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

Sedan herr vice talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr *Kronlund*, som anförde: Herr talman, mina herrar! I avseende på föredragningsättet av ifrågavarande lagförslag får jag föreslå:

att lagförslagen måtte paragrafvis föredragas, förslaget till lag om gemensamhetsfiske sålunda, att § 1 föredrages först, därefter § 11 och sedan övriga paragrafer i nummerföljd;

att vid behandlingen av § 1 diskussionen må röra sig om utlåtandet i dess helhet;

att lagförslagens text ej må uppläsas i andra delar än sådana, beträffande vilka uppläsning begäres;

att, för den händelse ett eller flera av lagförslagen komma att till någon del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt, att vid ärendets förnyade behandling i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas; samt

att utskottet bemyndigas vidtaga de ändringar i numreringen av paragrafer och moment, som kunna föranledas av kamrarnes beslut.

Kammaren biföll den av herr *Kronlund* sålunda gjorda hemställan.

I enlighet härmed företogs först till behandling det vid punkten 1) upptagna förslaget till

Lag om gemensamhetsfiske.

Efter föredragning av 1 § lämnades på begäran ordet till

*Angående
lag om gemen-
samhetsfiske
m. m.
(Forts.)*

Herr Nilsson i Kabbarp, som yttrade: Herr vice talman! Det finnes mycket i detta lagförslag, som måste verka tilltalande på varje medborgare med sinne för allmännyttiga samhällsåtgärder och således framför allt på medlemmar av det parti, som jag tillhör. Redan rubriken verkar i viss mån sympatisk: lag om gemensamhetsfiske. Och med ett aldeles särskilt intresse ha vi å vår sida inhämtat kännedom om den uppfattning, som blivit gemensam egendom både för Kungl. Maj:t och de speciellt sakkunniga och alla andra sakkunniga med, den uppfattningen nämligen, att det inte är nyttigt vare sig ur enskild eller statsekonomisk synpunkt, att den privata fiskerättsägaren får handskas hur helst han behagar med sin egendom, utan att tvärt om de privata ägarna av fiskevatten och fiskerätt måste underkasta sig en lagstiftning, som, så långt lag förmår, garanterar en förnuftig och god fiskeutövning. Det har visat sig, att med full frihet för de enskilda fastighetsägarna att efter behag disponera fisket i sina fiskevatten urartar fisket till verkligt rovfiske, som inverkar i hög grad menligt på fiskstammens bestånd och reducerar utbytet till ett minimum.

Det är för att råda bot på detta missförhållande, som man kommit fram med denna lag om gemensamhetsfiske. De olika fiskerättsägarna måste nämligen samverka för att åstadkomma ett rationellt fiske, och den bästa formen för ett sådant fiske har man funnit vara fiskets överlåtande på arrende. Märkligt nog anses *arrendeformen* här vara den enda fullt dugliga för åstadkommande av ett verkligt gott och ekonomiskt givande fiske.

Fisket är som bekant en av vårt lands naturligaste och mest beaktansvärda näringar, men dessvärre är utbytet av detsamma alltför ringa. Sveriges insjöar och rinnande vatten upptaga en areal av ungefär 3,628,100 hektar eller 8,4 % av landets hela yt-innehåll. En så ofantlig sötvattensareal borde naturligtvis avkasta tillräckligt med fisk för förbrukningen inom landet och även lämna överskott till utförsel. Men det förhåller sig ingalunda så. Enligt vad tillkallade sakkunniga upplyst i sitt betänkande, kan medelavkastningen av fisket i våra sötvatten beräknas uppgå till omkring 3 kilogram fisk per hektar, medan i Tyskland den årliga avkastningen av ett medelgott fiskevatten utgör 15 å 30 kg. per hektar, och vissa välskötta småsjöar giva ända till 60 kg. Denna stora skillnad mellan det svenska och det tyska sötvattenfiskets avkastning beror naturligtvis också på olikhet i klimat och andra naturförhållanden m. m., men

Angående
lag om gemensamhetsfiske
m. m.

(Forts.)

huvudanledningen till den ringa avkastningen av fisket i våra sötvatten anses dock ligga däri, att detta fiske icke utövas på ändamånsenligt sätt.

Nu skulle emellertid denna lag råda bot på detta missförhållande. Från många håll har man begärt en lag sådan som denna. Riksdagen har skrivit om den. Hushållningssällskapen ha skrivit om den. År 1909 framlade den dåvarande regeringen ett förslag till sådan lag, men lagutskottet avstyrkte detsamma. Lagen var för vidlyftig, för svårfattlig, icke väl genomarbetad. Nu har den kommit tillbaka, icke mindre, utan tvärtom några paragrafer större än det förra förslaget, visserligen något enklare och klarare, men dock ännu ganska svårhanterlig. Den juridiska kritiken har säkerligen många anmärkningar att göra mot detta lagförslag, och vid behandlingen av detsamma inom utskottet kommo de också fram i en ganska skarp form. Men i utskottet var man dock ense därom, att behovet av en lagstiftning på detta område vore synnerligen trängande, och att det vore bättre med en ofullkomlig lag än ingen lag alls. Endast en blivande praktisk erfarenhet av lagens verkningar kunde, ansåg man, giva bärande uppslag till lagens förbättring.

Blott på en enda punkt har jag för min del i utskottet påyrkat en ändring av större betydelse i Kungl. Maj:ts förslag, och då utskottet avslag mitt yrkande, har jag på den punkten måst reservera mig.

1 § i detta lagförslag säger, att om ett fiskevatten är oskift eller eljest tillhörigt två eller flera, så äga delägarna besluta, att fisket i vattnet skall vara gemensamhetsfiske. Detta innebär naturligtvis, såsom jag ju redan påpekat, ett betydligt intrång i den fria äganderätten. Lagen bryter här med den gamla subjektivistiska uppfattningen, att jordägarens rätt att efter eget tycke styra och ställa med sin egendom icke får i något hänseende inskränkas. Här erkännes däremot, att äganderätten är underkastad inskränkningar av hänsyn till andra eller av hänsyn till det allmänna bästa. Jag har frågat mig, hur det varit möjligt för representanterna för det parti, som så ofta och så gärna slår sig till den okränkta äganderättens riddare, att utan förbehåll gå med på detta och således giva en majoritet makt att frångå en minoritet dess lagliga fiskerätt. Jag vill ingalunda underkänna det goda och fosterländska syftet hos mina politiska motståndare, men jag undrar ändå, om icke deras redobogenhet att taga lagen, i någon mån åtminstone, beror därpå, att lagen lägger en ökad makt i de större jordägarnas hand och offrar de smås intressen för de störres. Denna lag är icke demokratisk. Däri ligger efter min mening dess största fel. Lagen utmäter rösträtten efter respektive jordägares andel i fiskevattnet. Följaktligen kan en stor fastighetsägare, som måhända själv icke alls är fiskare eller ens för sin bärgning behöver någon avkomst av fisket, taga bort fiske-

rätten från flere smärre fastighetsägare, som själva fiska och för sin nödortf måste göra det. Man invänder häremot, att genom denna åtgärd och vad därmed sammanhänger blir fisket förbättrat och kan giva en arrendeinkomst, som i vederbörlig mån kommer även dessa små fastighetsägare till godo. Men var och en förstår, att detta räcker icke. Den andel i arrendeinkomsten, som kan komma den mindre fastighetsägaren eller fiskerättsägaren till godo, täcker svårligen den förlust han gör, synnerligast gör den det icke, då denne fiskerättsägare kunnat sköta fisket utan intrång på sin ordinarie arbetstid. Han kan ju sätta ut sina fiskredskap efter slutat arbete på kvällen och sedan taga upp dem morgonen därpå, innan han går till sitt arbete. Då han icke behöver värdera det arbete så högt, som han själv lägger ned på fisket, så får ju avkastningen av detta fiske betydligt större värde än den andel, han tilläventyrs kan få i en arrendeavgift.

*Angående
lag om gemensamhetsfiske
m. m.
(Forts.)*

I betraktande av dessa omständigheter är jag rädd, att denna lag kommer att väcka stor och berättigad ovilja på många håll i vårt land. Lagens syfte är utan tvivel gott. Lagen vill hjälpa upp fisket och skaffa riklig tillgång på ett förträffligt näringsämne, men det förefaller mig, att den verkar för brutalt. Jag vill emellertid ingalunda gå så långt som att kräva lika rösträtt för alla delägare i ett fiskevatten i alla de angelägenheter, varom denna lag handlar. Jag nöjer mig med att kräva en sådan lika rösträtt på en enda punkt, nämligen beträffande det primära beslutet om själva inrättandet av gemensamhetsfiske, alltså när det gäller att avgöra denna första fråga: skola vi ha gemensamhetsfiske eller skola vi icke ha det? Härom stadgas i § 11 sålunda.

»För beslut om gemensamhetsfiskets inrättande erfordras beträffande fiskevatten, som är i sin helhet oskift, mer än hälften och i fråga om annat fiskevatten minst två tredjedelar av samtliga delägarers rösttal.»

Det är detta, som jag icke kan förlika mig med: att denna fråga, om delägarna skola gå med på att inrätta gemensamhetsfiske eller icke, skall avgöras icke efter huvudtal, icke efter omröstning per capita, utan efter rösttal, d. v. s. efter det röstvärde, som äganderätten till de olika delarna i vare sig skift eller oskift vatten kan skänka respektive rättsinnehavare. Den lilla fiskerätten kan naturligtvis vara lika mycket värd för dess innehavare som den större fiskerätten för den större ägaren, och oftast är den det i mycket högre grad. Därför kan jag icke anse annat, än att det är ett rättvist krav, som jag här gjort mig till målsman för, och det är även ett mycket blygsamt krav. Jag ber herrarne ännu en gång observera, att jag icke begär lika rösträtt efter huvudtal i de mångahanda frågor av ekonomisk art, som röra gemensamhetsfiskets ordnande eller skötsel — såsom t. ex.

Angående
lag om gemen-
samhetsfiske
m. m.
(Forts.)

om fisket skall bedrivas i bolag eller efter fastställd plan eller genom arrendator, vilka penningbelopp eller andra insatser som skola avsättas för fiskets främjande o. s. v. — utan jag begär den lika rösträtten endast beträffande avgörandet av en enda fråga, den första, som vederbörande fiskerättsdelägare ha att göra klar för sig: skola vi inrätta gemensamhetsfiske eller icke? Mitt förslag innebär alltså icke att bereda de små någon möjlighet att ekonomiskt förfördela en stor fiskerättsägare, utan endast ett visst och, som jag tycker väl befogat skydd för de små rättsägarna.

Visserligen är det sant, att även en majoritet efter huvudtal kan i detta hänseende fatta ett beslut, som vållar någon enskild fiskerättsägare en kanske avsevärd skada. Men om man vill beakta lagens goda syfte — att främja fiskenäringen — så finns det tyvärr ingen annan väg att gå, såvitt jag kan se. Det är ju just syftet med lagen att åstadkomma ett tvång, en tvångsmakt, gent emot sådana fiskerättsägare, som kortsynt hellre rovfiska, än de för fiskets allmänna främjande underkasta sig någon inskränkning i sin nuvarande rätt. Men dessa vederbörande torde hellre, därom är jag övertygad, böja sig för ett beslut, som tillkommit genom lika rösträtt för alla rättsägarna, än för ett maktspråk från en eller flera större fastighetsägare. Jag tror också, att den lika rösträtt, jag vill ha fram, skall i detta fall vara ägnad att bryta udden av den ovilja, som lagen eljest icke kan undgå att framkalla. Det är egentligen däri, som värdet av det ändringsyrkande, jag kommer att göra, torde ligga.

Herr talman! Till den nu föreliggande punkten har jag intet annat yrkande än bifall till utskottets förslag, men när vi sedan komma till behandlingen av § 11, skall jag be att få formulera ett yrkande i överensstämmelse med den tankegång, jag här har haft äran utveckla.

Vidare anfördes ej. Den föredragna paragrafen godkändes.

11 §.

För paragrafen var, i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag, av utskottet föreslagen följande lydelse:

Sedan förrättningsmannens utlåtande framlagts, skall inför honom anställas omröstning angående frågan, huruvida gemensamhetsfiske skall inrättas, så ock för huru många år sådant fiske skall komma till stånd samt om fiskets upplåtande på arrende eller antagande av plan för fiskets brukande av delägarna var för sig; och skall härvid frågan om gemensamhetsfiskes inrättande företagas till avgörande efter övriga nu nämnda frågor, om någon delägare det yrkar.

För beslut om gemensamhetsfiskes inrättande erfordras beträffande fiskevatten, som är i sin helhet oskift, mer än hälften

och i fråga om annat fiskevatten minst två tredjedelar av samtliga delägares rösttal.

*Angående
lag om gemensamhetsfiske
m. m.
(Forts.)*

Delägare, som gjort ansökning om förrättningsmans förordnande, vare ej därav förhindrad att rösta mot inrättande av gemensamhetsfiske.

Sedan paragrafen föredragits yttrade

Herr Nilsson i Kabbarp: Herr talman! Jag skall nu be att få göra det yrkandet, att andra stycket av § 11 måtte erhålla följande lydelse:

»För beslut om gemensamhetsfiskes inrättande erfordras beträffande fiskevatten, som är i sin helhet oskift, bifall av mer än hälften och i fråga om annat fiskevatten bifall av minst två tredjedelar av samtliga delägare.»

I övrigt yrkar jag godkännande av utskottets förslag beträffande denna paragraf.

Häruti instämde herrar *Lundström* i Långnäs, *Helger, Lindhagen, Berg* i Munkfors, *Kronlund, Tysk, Svensson* i Skönsberg och *Johansson* i Uppmålby.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet *Sandström*: Det förslag till ändring av § 11, som den föregående ärade talaren har framställt, är av en synnerligen genomgripande art. Det är givetvis en ganska svår och ömtålig fråga, hur röstgrunden i detta fall skall ställas, och man kan ju tänka sig åtskilliga olika sätt att ordna den saken. Man får dock icke glömma, att även frågan om själva inrättandet av gemensamhetsfiske är en fråga av ekonomisk art, lika väl som de övriga frågor, som samme talare medgav skulle få avgöras efter de olika delägarnes rätt i vattendraget. Och skulle kammaren antaga det ändringsförslag, som nu är framställt, så komme detta sannolikt att föranleda hela lagförslaget fall, ty det finnes så vitt jag förstår, ingen möjlighet att Första kammaren skall godkänna en så genomgripande omläggning av röstgrunden, som detta förslag innebär.

Vidare är det även en annan synpunkt, man måste lägga på denna fråga, nämligen huruvida det fiskevårdssyfte, vars tillgodo-seende är lagförslaget främsta ögonmärke, vinnes i lika grad med denna röstgrund, som med den av Kungl. Maj:t föreslagna. Den föregående talaren framhöll, utan tvivel med rätta, att det rätt ofta förekommer, med avseende å smärre fiskerättsägare, att de äro i tillfälle att disponera sin tid så, att de kunna genom personligt begagnande draga större vinst av fisket, än som motsvarar den andel, som skulle komma på deras lott av ett arrende, även om detta arrende så småningom genom fiskevårdens förbättrande skulle ökas. Detta är särskilt fallet, när fiskevattnet är oskiftat, och smärre delägare däri idka fiske i större omfattning, stundom såsom huvudsakligt yrke. Och

*Angående
lag om gemen-
samhetsfiske
m. m.
(Forts.)*

det lider väl intet tvivel att dessa delägare skola vara obenägna för inrättande av gemensamhetsfiske. Med en röstgrund efter huvudtalet skulle därför i sådant vattendrag det ganska sällan komma att inträffa, att denna lag komme till tillämpning. Jag fruktar sålunda att genom antagandet av den föreslagna ändringen syftet med lagen skulle i många fall förfelas.

Herr Olofsson i Ävik: Herr talman! Då jag genomläste § 11 första gången, fick jag samma uppfattning som herr Nilsson i Kabbarp, men när jag sedan litet närmare tänkte på saken, ansåg jag, att det vore bäst att bibehålla denna paragraf, som den är. Ty för det första är det alldeles givet, att Första kammaren, som fattat sitt beslut i saken, icke går med på någon förändring av denna §. Det är jag alldeles övertygad om. Dessutom har jag mig bekant, att folk ute i bygderna, åtminstone i min trakt, äro mycket angelägna att få en sådan lag som denna till stånd.

Det skulle nog också kunna uppstå olägenheter genom det röstsätt, herr Nilsson föreslog. Det finns exempelvis i min trakt flera mycket stora byar, som gränsa intill Vättern. Det gör, att en del av de mindre delägarna få sina gårdar alldeles i närheten av Vätterns strand och en del mycket långt därifrån. Som det nu är ställt, är det naturligt, att det är de, som bo närmast Vättern, som fiska där. De andra, som bo långt därifrån, tänka aldrig ens på fiske, och få heller aldrig ett öre av det. Det är givet, att om det bor en massa små delägare vid sjön, och lika rösträtt kommer till stånd, så skola de rösta emot, att gemensamhetsskifte inrättades; kanske ligger det också större gårdar däruppe, som icke alls skulle ha någon fördel av fisket. Jag tror, att olägenheter skulle uppstå därvidlag.

Man kan ju emellertid nu icke påvisa, att då det gäller gemensamhetsfiske enligt denna lag, någon orättvisa vederfares någon vare sig liten eller stor — och det är väl ändå huvudsyftet med lagen, och vad vi först och främst böra hålla fast vid — är väl att en var får sin andel av vad fisket inbringar, vare sig man utarrenderar det eller bildar bolag. Men det enda sättet att komma till sådant resultat, att rättvisa skipas, är, att dessa byar icke använda annan röstgrund än hemmantalet, ty skiftet av själva gården är ju lagd efter hemmantal, och då blir det naturligtvis en del mycket små delar, och följaktligen också mycket små delar i vattnet. Att skifte skulle övergå vattnet, är knappast tänkbart härvidlag. Ty vad bleve följderna härav? Jo, att dessa små fingo så små stycken vid stränderna, att det där blev uppenbart omöjligt för dem att idka fiske. Jag anser, att lagförslaget icke innehåller något, som äventyrar de smås rätt, utan snarare tvärt om, ty det är fullkomligt rättvist, att var och en får sin andel i vad fisket ger.

Jag tror, mina herrar, det vore lyckligt, om kammaren ville antaga § 11, som den föreligger.

*Angående
lag om gemensamhetsfiske
m. m.
(Forts.)*

Herr Kronlund: Herr talman! Detta lagförslag tillhör kanske trots sin enkelhet ett bland de svåraste lagstiftningsområden, man givit sig in på, i synnerhet som det förut är mycket oförsökt, och det är också givet, att så skall vara fallet, när det gäller en så svår fråga, när det gäller ett ingrepp på den enskilda äganderättens område. Genom ett beslut av majoriteten kan man ju nämligen enligt detta lagförslag vrida förfoganderätten till ett vattendrag ur de enskildas händer även mot deras vilja.

Under sådana förhållanden synes det mig, att man bör gå tillväga med mycket stor försiktighet, och särskilt synes det mig, att man bör vara angelägen att skydda de små fiskerättsägarna. Besinna blott, att en delägare, som äger 51 % av fiskerätten, kan ju alldeles oinskränkt bestämma, att gemensamhetsfiske skall inrättas, och sålunda undandraga de övriga 49 procenten förfoganderätten över detta fiske i vanlig ordning. Det kan ju vid ett vattendrag finnas en massa små fiskerättsägare, som på fritiden med sin hemmavarande familj idka litet fiske till husbehov, och för dem kan ju detta lilla husbehovsfiske vara en integrerande del av deras levnadsbehov. För dessa kommer sålunda inrättande av gemensamhetsfiske många gånger att inverka högst ofördelaktigt, isynnerhet som man vid utarrenderande av fisket antagligen har att vänta ytterligt små dividender till dessa små delägare. Just ur denna synpunkt ha vi ansett, att man bör sätta ett säkerhetslås för dessa små fiskerättsägarers rätt, så att de icke genom ett sådant majoritetsförtryck, utövat av en eller flera stora delägare, tvingas att ingå på ett dylikt gemensamhetsfiske.

Nu talade herr justitieministern om, att det av oss framlagda förslaget vore sådant, att det icke förefunnes någon möjlighet att få igenom det. Därom vill jag säga, att om ett sådant förslag antas i denna kammare, blir det som vanligt kompromiss, och vad som härflyter ur denna kompromiss, kan ju ingen veta. Det kan ju i alla fall bli så mycket, att minoriteten vid sådant här fiskevatten vinner skydd och effektivare skydd, än vad nuvarande lagförslaget ger.

Herr justitieministern sade också, att under nuvarande förhållanden kunna många små fiskerättsägare idka rent av rovfiske i gemensamt oskift fiskevatten, därigenom att de driva fiske snart sagt som näring. Ja, som näring kan man ju egentligen icke säga att de driva det, då de icke få begagna oskift fiskevatten annat än till eget husbehov, och icke få idka fiske som näring i den mening, att de få sälja fisken. Och skulle de fortsätta med ett sådant där överdrivet rovfiske i oskift fiskevatten, finnes ju alltid möjlighet att förekomma detta genom att begära skifte av vattnet.

Angående
lag om genom-
samhetsfiske
m. m.

För resten innehåller vår fiskeristadga rätt stränga och effektiva bestämmelser, som förebygga rovfiske och utrotande av fisken.

(Forts.)

Jag tror för min del, att det vore mycket lämpligare, om Andra kammaren ville fasthålla vid den ståndpunkt, som herr Nilsson i Kabbarp givit uttryck åt. Jag tror, att genom en sådan formulering det kunde bliva ett antagligt förslag. Och jag ber för min del att få yrka bifall till herr Nilssons förslag.

Herr O l a u s s o n: Herr talman, mina herrar! Då även jag har instämt uti herr Nilssons i Kabbarp reservation, skall jag be att få säga några ord till förklaring, varför jag så gjort.

Jag framförde inom utskottet den tanken, att det vore lämpligare att företaga en begränsning av rösträtten härvidlag i stället för att gå med på det förslag, som herr Nilsson i Kabbarp framställde, om röstning efter huvudtal. Jag ansåg nämligen, att, ifall frågan om gemensamhetsfiskes införande avgjordes genom röstning efter huvudtal, detta även skulle leda till vissa olägenheter, så till vida att några små delägare kunde hindra en större delägare att inrätta gemensamhetsfiske. Men på samma gång är det oriktigt att icke införa en begränsning av rösträtten, ty i annat fall kan en enda person hindra inrättandet av gemensamhetsfiske till skada för de små delägarne. Det syntes mig därför lämpligare att begränsa rösträtten för varje delägare till $\frac{1}{3}$ eller $\frac{1}{4}$.

Emellertid ville icke någon utskottsledamot lyssna till mitt förslag, och jag hade då ingenting annat att göra än att gå med på herr Nilssons i Kabbarp reservation, förvissad om att Första kammaren skulle taga utskottets förslag. Om nu Andra kammaren tager herr Nilssons reservation, hoppas jag åtminstone, att frågan går tillbaka till utskottet, och att vi då få en sammanjämkning, som stannar åtminstone delvis på den ståndpunkt, jag intager. Då hoppas jag, att det å båda hållen skall bliva ett lyckligare resultat.

Därför vill jag säga till de herrar inom kammaren, som icke vilja gå med på principen om omröstning per capita, att det är ingen fara att nu gå med på ett sådant förslag, som herr Nilsson framlagt; ty om det blir godkänt i denna kammare, kan sedan en sammanjämkning mellan kamrarnas olika beslut ske på en lyckligare basis. Jag vill också säga herr justitieministern, att det icke föreligger någon risk för, att hela lagförslaget i sådan händelse skulle falla. Ty skulle så olyckligt vara, att jordbruksutskottet icke skulle besluta sig för en sammanjämkning, är jag förvissad om, att majoriteten inom utskottet skulle uppmana Andra kammaren att biträda Första kammarens beslut, och frågan går trots allt ändock i hamn.

Därför skall jag be att få yrka bifall till herr Nilssons i Kabbarp reservation.

*Angående
lag om gemensamhetsfiske
m. m.
(Forts.)*

Herr Nilsson i Kabbarp: Ja, mina herrar, jag har i ett föregående anförande så kraftigt, som det varit mig möjligt, givit uttryck åt de behov, som förefinnas med hänsyn till en lagstiftning på detta område och jag har därvid fullt ut erkänt, att syftet med det föreliggande lagförslaget är gott. Jag vill också, med anledning av vad som senare framkommit under debatten, medgiva, att, om en sådan bestämelse, som jag föreslagit, kommer in i den blivande lagen, därav visserligen skulle kunna härflyta någon olägenhet, den nämligen, att gemensamhetsfiske till en början bleve inrättat i färre antal fall än eljest. Men jag tror, att det är nyttigare att taga små steg, när man skall försöka sig på ett nytt område. Och när man ser, huru på ett håll inrättandet av gemensamhetsfiske haft ett synnerligen gott resultat, så torde man taga lärdom av det och bliva benägen att införa detta slags fiske även på andra håll.

Nu har emellertid herr justitieministern förklarat, att om kammaren går med på mitt förslag, vore därmed hela lagen utan tvivel fallen; och detta vore naturligtvis stor skada. Liksom de två sista talarne tror jag dock icke, att det är alldeles nödvändigt, att så skall ske. Det finnes, tror jag, en möjlighet till sammanjämkning. Därmed vill jag dock ingalunda ha sagt, att jag för min del kan gå med på sammanjämkning, men för de herrar, som mer än jag äro benägna därför, torde icke en sådan möjlighet vara utesluten.

Jag vill också framhålla, att det förslag, jag här framställt om lika rösträtt i fråga om gemensamhetsfiskes införande, dock icke är så orimligt ens ur högersynpunkt, att icke målsmän framträtt för denna uppfattning även uti Riksdagens Första kammare. När motsvarande lagförslag vid 1909 års riksdag var föremål för behandling i Första kammaren, uppträdde, bland andra, landshövdingen i Jönköpings län, Fredrik Pettersson, och berättade om sina erfarenheter från sitt län i detta fall. — Ty man kan ju även med nu gällande lagstiftning utöva gemensamhetsfiske, ifall man därom kan samsas. Landshövdingen nämnde då först i sitt tal, att i den skrivelse, som Riksdagen avlät år 1902, avsåg man ingalunda att ställa ena hälften av strandägarna vid en sjö emot den andra hälften, utan man avsåg endast att få ett korrektiv emot att en eller ett par strandägare skulle med begagnande av sin lagliga rätt kunna förhindra ett rationellt utnyttjande av fisket. Han berättade vidare, huru det gått till beträffande den i Jönköpings län liggande sjön Solgen. Fiskerätten i denna sjö, som är en och en halv mil lång, innehades av ett mycket stort antal personer. Där utlystes ett möte med alla fiskerättsägare; 70 à 80 personer kommo tillstädes. Och alla voro ense om gemen-

Angående
lag om gemen-
samhetsfiske
m. m.
(Forts.)

samma åtgärder för fiskets befrämjande. Då uppträdde en enda person emot detta, och därför att denna person icke kunde tvingas att böja sig — man hade då icke att tillgripa denna tvångsmakt, som avses genom införandet av denna lag — så befarade talaren, att hela planen skulle gå om styr. Efter att ha berättat detta, fortsatte talaren: »Jag tror dock icke alls, att man behöver stipulera vad som förekommer i lagen om att för beslutet erfordras enkel majoritet av samtliga delägares rösttal i fråga om oskift fiskevatten och minst två tredjedelar av rösttalet i fråga om annat fiskevatten. Man bör enligt min mening fordra, att majoriteten framträder mycket starkare och mera krävande, sätt gärna 75 à 80 procent av strandägarna, så att tydligen därav måtte framgå, att det är ett verkligt behov, som gör sig gällande för fiskets rationella tillgodoseende. Om man det gör, torde man ock lättare inför ett verkligt behov kunna se bort ifrån att minoritetens rätt skall bliva missvärdad.»

Således begär landshövding Pettersson, som har personlig erfarenhet om dessa förhållanden, ingalunda, att det skall vara enkel majoritet i vissa fall och i andra fall $\frac{2}{3}$ av delägarnas rösttal, utan han säger, att det kan gärna stipuleras 75 à 80 % av strandägarna, således per capita-rösträtt. Alltså just vad jag åsyftar.

Jag tror — som sagt — att det vore förståndigt, om kammarerna fattade sitt beslut i överensstämmelse med mitt yrkande. Jag vill ingalunda ha sagt, att icke lagförslaget *åsyftar* att på sitt sätt skipa rättvisa. Men man får nog å andra sidan medgiva, att det gives fall, då den kan ge rum för orättvisor. Någon absolut rättvisa vinnes väl icke heller genom mitt förslag. Men jag tror, såsom jag nämnt, att udden av den ovilja, som riktar sig mot denna lag, skall bliva bruten eller avtrubbad, om man går med på mitt förslag om införande av röstning per capita i förevarande fall.

Herr S ä f s t r a n d: Herr talman! Jag har intet yrkande att göra i denna fråga, men jag skall be att få säga ett par ord med anledning av att jag är bosatt vid ett fiskevatten, Ringsjön, från vilket jag kunnat hämta en och annan erfarenhet.

Det har talats så mycket om, att denna lika rösträtt skulle vara nödvändig för att ge alla de små strandägarna tillfälle att kunna deltaga i bestämmandet med tillräcklig pondus och kraft. Jag vill emellertid framhålla, att denna lika rösträtt också kan verka på annat sätt. Vid Ringsjön t. ex. är nämligen förhållandet det, att det säljes en massa tomter med ganska smala strandrem-sor, för villabyggnader, och det kan mycket väl tänkas, att dylika villaägare vilja fiska för sitt nöjes skull endast. Sådana villa-ägare skulle då ha starkt intresse av att motsätta sig gemen-

samhetsfiske. Nu kan icke heller förnekas, att vid Ringsjön finnes en massa småbrukare, som vilja ha sin del i fisket. Men här finnas emellertid, som sagt, icke blott småbrukare, utan också, såsom vid alla sådana sjöar, som äro vackert belägna, en hel del dylika villaägare, som ha strandtomter och som uteslutande idka nöjesfiske.

*Angående
lag om gemen-
samhetsfiske
m. m.
(Forts.)*

Vad Ringsjön beträffar, har det för övrigt varit svårt att få till stånd ett gemensamhetsfiske. Där finnas nästan endast mört, abborre och gädda, och man har visserligen försökt att utplantera annan fisk, men det har inte lyckats, ty dels fiskas det genast bort och dels åter rovfisken upp ynglet. Det har också härför hållits flera sammanträden av fiskerintendenten, och man har tid efter annan sökt sätta igång dylikt fiske, men det har visat sig omöjligt på grund av att några sådana lagbestämmelser icke förefunnits.

För min del tror jag, att det vore bäst att vid omröstningen införa graderad skala, men huruvida detta kan gå genom en sammanjämkning eller så, vet jag icke.

Jag har för min del, som sagt, icke velat göra något yrkande, utan endast lämna denna upplysning från min hemtrakt.

Herr Hamilton: Herr talman! Då föreliggande lagförslag behandlades förra gången här i Riksdagen och hade sin föregående prövning inom lagutskottet, var jag absolut motståndare till lagen, enär jag ansåg, att genom detta gemensamhetsfiske en del mindre delägare vid fiskevattnen skulle gå miste om en förtjänst, som var för dem av vida större betydelse, än om de finge ett årligt arrende. Jag hyser ännu i dag samma betänkligheter, men vet, att det icke lönar mödan att göra något vidare motstånd. Däremot ansluter jag mig i viss mån till herr Nilssons i Kabbarp åsikt med avseende på röstetalet. Jag föreställer mig, att man skulle kunna åstadkomma en sammanjämkning mellan Första kammarens besut och herr Nilssons i Kabbarp förslag därigenom, att man föreskriver icke allenast ett minimiantal delägare, som skall vara med om beslutet för att åstadkomma gemensamhetsfiske, utan även ett minimiröstetal, d. v. s. att man sammanjämkar både i fråga om röstetalet och i fråga om delägareantalet. I så fall kan icke ett flertal mindre delägare, såsom herr Säfstrand nyss framhållit, överrösta de större, och icke heller de större alltför lätt göra sig gällande gentemot de mindre.

Det är med anledning av den tanken, som jag ber att få avsluta mig till herr Nilssons i Kabbarp förslag.

Herr Nilsson i Kabbarp: Med anledning av herr Säfstrands inlägg skall jag be att få göra ett par korta anmärkningar. Först den, att det torde väl ändå vara ganska ovisst, huruvida de villaägare, herr Säfstrand åsyftade, ha någon fiske rätt alls. I de flesta fall ha de väl icke sådan rätt.

Angående
lag om gemen-
samhetsfiske
m. m.

(Forts.)

Men om de nu ha denna rätt, vill jag påpeka, att de torde utgöras av sådana fiskerättsägare, som inskränka sitt fiske till att för nöjes skull meta, och den rätten är alltid förbehållen fiskerättsägare, även om gemensamhetsfiske införes.

Herr L i n d h a g e n : Jag skall be att få fästa uppmärksamheten på en sak, som bör bedömas i sammanhang med denna fråga. Det är nämligen så, att det är ganska stora bekymmer på många håll i landet, som även ha förts fram till mig, och jag förstår orsaken till dem så väl. Dessa bekymmer gälla den föreslagna bestämmelsen i 3 §, som säger, att, när gemensamhetsfiske är beslutat, man endast skulle få meta till husbehov och icke idka något annat fiske ens till husbehov. Detta kommer naturligtvis att drabba ganska hårt många av de små fiskerättsägarna, och det kan bli ganska vanskligt för dem under sådana förhållanden på många håll. Nu har visserligen utskottet gjort ett tillägg till denna paragraf, men detta är byggt på förutsättningen av fullkomlig enhällighet, som väl endast mycket sällan kan komma i fråga, så att det har icke så stor praktisk betydelse.

Det bör därför vara klart, för att man icke skall beröva de små delägarna möjligheten att fiska till husbehov, när de verkligen behöva det, att de böra ha mera att säga, än de enligt lagförslagets principer skulle få, och även på den grund ber jag att få på det livligaste tillstyrka herr Nilssons i Kabbarp förslag.

Det är också, som herr Kronlund sade, så, att i en sådan här lagstiftning, där det gäller att rubba en massa människors levnadsvanor och behov, får man gå försiktigt fram, och vi ha för övrigt fått en sådan rik erfarenhet, tycker jag, om, hur man hoppar i galen tunna genom lagstiftningar och hur det ofta blivit så, att det blir de stora, som egentligen lägga sig till med det hela, under det att de små få väsentligen stå utanför. Det kan komma sådana överraskningar även här, och därför är det bättre att börja varsamt.

Nu har herr justitieministern förutspått, att om man tar en sådan skälig hänsyn till bestående förhållanden och småfolkets rätt, skulle lagen falla. Ja, det är möjligt, att han spår riktigt. Han menar naturligtvis, att Första kammaren under inga förhållanden kommer att gå in på en sådan allmän rösträtt. Men då vill jag säga det, att gör den det, så visar den, att den icke nitälskar så mycket för fiskevården och att den icke vill göra någon början med det, utan att bakom dess uppfattningssätt ligger mera den förhoppningen, att de stora fiskerättsägarna genom sitt stora röstetal skola få ha hand ensamma om fisket, och blir det så, kan gärna lagen falla tills vidare, hellre än att vi gå in på något sådant.

Härmed var överläggningen slutad. I överensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr vice talman. nens propositioner först på bifall till utskottets förslag till lydelse av paragrafen och vidare på bifall till det av herr Nilsson i Kabbarp under överläggningen framförda yrkandet i fråga om samma paragrafs avfattning; och fann herr vice talmannen den sistnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

*Angående
lag om gemen-
samhetsfiske
m. m.
(Forts.)*

Den, som vill, att kammaren i fråga om avfattningen av 11 § i förevarande förslag till lag om gemensamhetsfiske bifaller det av herr Nilsson i Kabbarp under överläggningen framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit jordbruksutskottets förslag till lydelse av nämnda §.

Voteringen utföll med 128 ja och 46 nej, vadan kammaren bifallit herr Nilssons i Kabbarp yrkande i fråga om paragrafens avfattning.

2 §.

Godkändes.

I fråga om 3 § hade utskottet föreslagit följande lydelse:

Utan hinder av att gemensamhetsfiske nyttjas av delägarna i bolag eller upplåtits på arrende have delägare rätt att själv och med sitt husfolk i honom tillkommande vatten idka mete även som, där delägarna därom enhälligt överenskomma, fiske med drag och svirvel. Gemensamhetsfiske, som skall brukas av delägarna var för sig enligt fastställd plan, må ej, innan plan blivit fastställd, nyttjas annorledes än nu är sagt.

Såsom mete är ej att anse fiske med ståndkrok, långrev, utter, drag eller svirvel, ej heller slantning.

Paragrafen föredrogs, varefter

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Sandström yttrade: Herr talman! För att i någon mån lindra det ingrepp i den fria dispositionsrätten över fisket, som är förenat med inrättandet av gemensamhetsfiske, har i lagförslaget intagits ett förbehåll för delägarna att idka mete i dem tillkommande vat-

Angående
lag om gemen-
samhetsfiske
m. m.
(Forts.)

ten. Detta förbehåll har utav utskottet i viss mån utvidgats, så till vida, att delägarna även skulle få idka fiske med drag och svirvel, dock endast under förutsättning, att samtliga delägare överenskomme härom. Nu tror jag för min del, att en dylik rättighet till överenskommelse, om delägarna äro enhälliga, icke möter hinder i det kungl. förslaget. Jag har emellertid ingenting att erinra emot, att, om man nu så önskar, man uttryckligen utsäger detta i lagen. Utskottet har dock formulerat sitt förslag så, att denna delägarnes befogenhet synes kvarstå, även sedan fisket utarrenderats, och kunna göras gällande utan arrendatorns samtycke. Det synes emellertid föga lämpligt, att, sedan fisket utan något förbehåll utarrenderats till en arrendator, de, som utarrenderat detsamma, genom en överenskommelse sins emellan skola kunna inskränka arrendatorns rätt genom att utvidga sin egen fiskerirätt.

Emellertid, om lagen ger dem denna rätt, så har arrendatorn att finna sig häri. Men detta får andra konsekvenser och mindre behagliga sådana för fiskedelägarna själva. Det kommer nämligen att verka så, att arrendatorn vid arrendeansbudet alltid måste räkna med möjligheten, att delägarna kunna skaffa sig en dylik rätt att fiska med drag och svirvel. Den gifna följden blir lägre arrende. Mot denna nedsättning i arrendet svarar delägarnas rätt att fiska med drag och svirvel, men denna rätt kunna de ofta icke tillgodogöra sig, av den anledning att enhällig överenskommelse ej kan träffas. Särskilt i det ofta förekommande fall, att det är en av delägarna, som ropat in arrendet, lär nog ingen enhällig överenskommelse om att delägarna skola äga att fiska med drag eller svirvel komma till stånd. Det förefaller mig således, som om utskottets förslag under alla förhållanden måste erhålla en annan formulering.

Härpå anförde:

Herr Kronlund: Herr talman! Inom utskottet förfäktade jag den åsikten, att den ändring, som utskottet här föreslagit, i själva verket vore överflödig, då jag ansåg, att man redan på grund av lagförslagets ursprungliga lydelse skulle ha rätt att genom en enhällig överenskommelse få fiska både med svirvel, ståndkrok och vad som här i övrigt talas om. Med den avfattning, som jordbruksutskottets förslag nu erhållit, är den anmärkning, som herr justitieministern gjorde såväl beträffande form som i sak, alldeles riktig. Det har naturligtvis icke varit jordbruksutskottets mening att stadga, att denna överenskommelse mellan delägarna skulle kunna träffas, även sedan arrendeavtal uppgjorts och en arrendator övertagit fiskevattnet, utan meningen har varit, att innan arrendet gjordes upp, skulle man sluta en dylik överenskommelse. Om alltså denna av jordbruksutskottet vidtagna

ändring skall kvarstå, måste i sammanhang därmed en redaktionsändring ske, så att arrendatorns rätt iakttages. I sak synes mig den av utskottet föreslagna ändringen alldeles överflödig, såsom jag redan förut framhållit, men jag ville icke inom utskottet reservera mig, då jag icke där vann något medhåll.

Då emellertid, om förslaget om denna ändring skall vidhållas, en omredigering måste äga rum, ber jag att få yrka återremiss till jordbruksutskottet av nu ifrågavarande paragraf, på det att utskottet må bliva i tillfälle att göra den erforderliga redaktionsändringen av paragrafen.

Herr Olofsson i Åvik: Herr talman! Jag tror, att man underskattat betydelsen av svirvelfisket, då man här velat intaga den bestämmelsen, att delägarna i fiskevattnet skulle ha rätt att, även sedan detta utarrenderats, få idka fiske med svirvel, och icke endast fiskeriägarna själva, utan även deras »husfolk», såsom det står i paragrafen. Jag tror, att en dylik bestämmelse vore särskild olycklig.

Nu kan man visserligen peka på, att samtliga fiskerättsägarna skola var eniga om saken. Den, som emellertid känner till, hur förhållandena äro ute i bygderna, vet, att även om det skulle vara några, som icke ville vara med om en sådan överenskomelse, men de visste med sig, att de skulle få en hel del obehag, om de motsatte sig ett förslag därom, skulle de i alla fall gå med därpå.

Tillvaron av en dylik bestämmelse kommer, det vill jag försäkra, att i många fall nedpressa arrendeavgiften högst betydligt, ty om en hel mängd folk skall få fara och svirvla i ett fiskevatten, som jag arrenderar, då vill jag sannerligen icke giva mycket för detsamma. Jag känner till sådana fall, där man genom svirvelfiske snart sagt utrotat gäddan. Så har skett i t. ex. mina trakter. Jag har själv varit ute och svirvlat en och annan gång i mitt fiskevatten, men vad får jag då? Jo, i de flesta fall små gäddor på tre, fyra eller fem hekto; det är det vanligaste, och det är blott undantagsvis, någon gång, som jag fått en större gädda. Om nu flera stycken, som äro delägare i fiskevattnet, fara fram utefter vasskanten om kvällarna, så skola de nästan taga bort varenda gädda av nämnda storlek genom att fiska med svirvel. Det går ovillkorligen, om de äro envisa och om de, som sagt, äro flera stycken. Men det är icke tillrådligt att låta sådant få ske. I vanliga fall, när jag fiskar med andra redskap och jag då får en gädda av en mindre storlek, så släpper jag henne genast tillbaka i sjön. Men om jag får en sådan gädda på svirvel, så vad tjänar det då till att släppa henne tillbaka i sjön; hon dör ju i alla fall av den skada, som svirveln förorsakat henne. På det sättet utrotas gäddan på långa sträckor just med svirvelfisket. Därför tycker jag, att det är sorgligt, om en sådan bestämmelse som den

*Angående
lag om gemensamhetsfiske
m. m.
(Forts.)*

Angående
lag om gemen-
samhetsfiske
m. m.
(Forts.)

nu föreslagna skulle komma in i lagen, men det är ju likväl däråt det pekar.

Här står, att alla skola vara överens om saken, för att man skall få fiska med svirvel. Ja, men om alla äro överens därom, kan ju detta bestämmas, utan att det står någonting därom i lagen. Om en dylik bestämmelse intages i lagen, kan den verka vilseledande och förledande, och man kan då ute i bygderna lätt draga den slutsatsen, att då alla dessa andra svirvla, kan ju även jag få göra det, även om jag icke är fiskerättsägare.

Jag anser således, att denna bestämmelse bör bort. Efter vad jag tror mig veta, har Första kammaren återremitterat denna paragraf, och därför ber även jag, herr talman, att nu få instämma i herr Kronlunds yrkande, att paragrafen måtte återremitteras.

Överläggningen var härmed slutad. Efter av herr vice talmannen gjorda propositioner i ämnet beslöt kammaren att visa denna paragraf åter till utskottet för ny behandling.

4 §; överskriften till 1—4 §§ samt 5—8 §§.

Godkändes.

9 §.

I förevarande paragraf, andra stycket, hade Kungl. Maj:t och utskottet sammanstämmande föreslagit bland annat det stadgandet, att, därest vid den i paragrafens första stycke omförmälda, för visst fall föreskrivna uppskattning av den årliga avkastning, som fisket i särskilda delar av ett fiskevatten lämnade, olika meningar uppkomme mellan förrättningsmannen och gode männen, den mening skulle gälla, om vilken de flesta förenade sig. Härtill hade utskottet dock fogat följande tillägg: »har var sin mening, gälle förrättningsmannens».

Efter föredragning av paragrafen yttrade:

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Sandström: Den nu föredragna paragrafen handlar om uppskattning av de olika delägarnas andel i fiskevattnet, och den innehåller bland annat en bestämmelse för det fall att mellan förrättningsmannen och gode männen, som verkställa denna uppskattning, olika meningar uppkommit. Då skall, säger förslaget, den mening gälla, om vilken de flesta förena sig.

Utskottet har funnit denna regel ofullständig såsom icke tillämplig på det fall, att det uppstått olika meningar mellan alla de tre, som verkställa förrättningen, så att gode männen ha var sin mening och förrättningsmannen en tredje mening. Utskottet har fördenskull föreslagit ett tillägg av följande lydelse: »Har var sin mening, gälle förrättningsmannens.»

Detta utskottets förslag skulle vara fullkomligt riktigt, därest det kunde tänkas, att förrättningsmännens beslut kunde resultera i något annat än ett visst uppskattningsbelopp. Men då detta

icke är förhållandet, utan de olika meningarna endast kunna gälla uppskattningsvärdet, kunna och bära meningarna alltid jämkas tillsammans. Om man t. ex. antager, att i ett uppskattningsfall förrättningsmannen anser, att avkastningen av en viss lott är värd 100 kronor, men de båda godemännen äro ense om att värdera den till 200 kronor, så skall efter såväl Kungl. Maj:ts som utskottets förslag godemännens mening gälla och alltså värdet uppskattas till 200 kronor. Men om man antager, att den ena godemannen är av den åsikten, att avkastningen är värd *mera* än 200 kronor, exempelvis 300 kronor, då bör detta naturligtvis icke föranleda en *lägre* beskattning än 200 kronor. Ty godemännen äro ju även i detta fall ense om, att fiskevattnets avkastning är värd minst 200 kronor, och den meningen bör därför gälla. Men utskottets förslag synes avse, att i sistnämnda fall förrättningsmannens mening borde gälla, vilket tydligen icke kan vara riktigt.

*Angående
lag om gemen-
samtetsfiske
m. m.
(Forts.)*

Herr Kronlund: Herr talman! Det av utskottet här gjorda tillägget har naturligtvis föreslagits för att något förtydliga paragrafen. Vi ha ju analogier härtill på många håll, t. ex. i skiftesstadgan, där det förekommer en likadan bestämmelse, och likaså i väglagen, där det i fråga om särskilda nämndens uppskattning stadgas samma förfaringssätt, och vi ha även en analogi härtill i vägsynenämnden, där, om länsmannen och gode männen stanna olika meningar, förrättningsmannens, d. v. s. länsmannens beslut är det avgörande.

Det påpekades här av herr justitieministern, att detta kan leda till materiell orättvisa därigenom, att i ett sådant fall, där det gäller en uppskattning av penningvärdet, en felaktig mening kan bli den segrande. Ja, detta har ju sin riktighet, men samma invändning skulle man då kunna göra mot lagens nuvarande bestämmelse i de båda avseenden, jag här nyss påpekade. Jag har emellertid icke hört någon anmärkning framställas i sådant avseende, men då i varje fall det av utskottet föreslagna tillägget är av tämligen obetydlig art och förrättningsmannens uppgift i nu ifrågavarande fall är ganska olikartad mot den uppgift, varom talas i de av mig förut antydda lagrummen i skiftesstadgan och väglagen, skall jag för min del be att få yrka, att kammaren behagade antaga Kungl. Maj:ts förslag oförändrat. Första kammaren har ju antagit förslaget, och jag anser, som sagt, att förändringen är så betydlig, att vi icke genom att hålla på densamma böra öka svårigheterna för förslagets framgång, vilket jag anser vara av ganska stor vikt.

Jag skall därför för min del be, att kammaren beträffande denna paragraf ville antaga Kungl. Maj:ts förslag oförändrat och att således det av utskottet föreslagna lilla tillägget må alldeles bortfalla.

Angående
lag om gemensamhetsfiske
m. m.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Herr vice talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till paragrafens lydelse, dels ock på godkännande av Kungl. Maj:ts förslag till avfattning av paragrafen. Och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

10 §; 12—15 §§; överskriften till 5—15 §§ samt 16 § med överskrift.

Godkändes.

Efter föredragning av 17 § yttrade:

Herr P e t e r s s o n i Lidingö villastad: Herr talman! Jag tillåter mig blott fästa uppmärksamheten på, att till följd av det beslut, som kammaren förut fattat i avseende å § 11, lär det icke vara möjligt att godkänna den paragraf, som nu behandlas, sådan den lyder enligt Kungl. Maj:ts förslag, utan den bör väl även den återremitteras.

Herr K r o n l u n d: Herr talman! Såsom herr Nilsson i början av denna debatt anförde, avsåg vår gemensamma reservation endast beslut i avseende å gemensamhetsfiskes inrättande; reservationen omfattar således icke § 17. Med anledning av det beslut, som kamrarna fattat i § 11, är det dock, såsom herr Petersson i Lidingö villastad påpekade, nödvändigt att omformulera denna paragraf, varom nu är fråga, och denna omformulering skulle lyda: »För beslut, att gemensamhetsfiske skall upplåtas på arrende, erfordras beträffande fiskevatten, som är i sin helhet oskift, mer än hälften och i fråga om annat fiskevatten minst två tredjedelar av samtliga delägares rösttal. Beslut om att dylik upplåtelse skall ske varde underställt Konungens befallningshavande, som, därest beslutet finnes i laga ordning tillkommet, fastställer det till efterrättelse.» Denna ändring avser således att fastslå samma omröstningssätt, som ursprungligen var föreskrivet i § 11, eller alltså att bibehålla status quo i enlighet med vad Kungl. Maj:t föreslagit. För att emellertid jordbruksutskottet må bliva i tillfälle att närmare taga i övervägande den formulering, som i detta fall är den lämpliga, anser jag det erforderligt, att denna paragraf återremitteras till utskottet. På grund härav får jag göra mig till tolk för yrkandet om återremiss av denna paragraf till utskottet.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, beslöt kammaren visa denna paragraf åter till utskottet för ny behandling.

18 §.

Godkändes.

19 §.

I Kungl. Maj:ts förslag hade paragrafen denna lydelse:

*Angående
lag om gemen-
samhetsfiske
m. m.
(Forts.)*

Behållen arrendeavgift skall fördelas efter delaktigheten i gemensamhetsfisket, om ej delägarna besluta att använda dylik avgift till åtgärder för fiskets främjande.

Är gemensamhetsfiske utarrenderat till delägare, må han vid erläggande av arrendeavgiften avdraga vad av behållningen å honom belöper efter hans delaktighet i fisket.

Utskottet hade biträtt Kungl. Maj:ts förslag i fråga om första stycket av paragrafen, men föreslagit, att andra stycket skulle utgå.

Paragrafen föredrogs, varefter

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Sandström yttrade: Herr talman! Här möter en av de viktigare differenserna mellan Kungl. Maj:ts och utskottets förslag. Frågan gäller, huruvida en delägare, som arrenderar gemensamhetsfiske, skall kunna förpliktas av de övriga delägarna att deltaga i utgifter för fiskets främjande eller icke. Frågan är svårlöst, och hur man än löser den, stöter man på olägenheter, som synas omöjliga att undvika.

Kungl. Maj:ts förslag är emellertid ytterst föranlett av en anmärkning från högsta domstolen, som gick ut på, att det icke låter sig lämpligen och rimligen göra att åt en delägare, som arrenderar fisket och därigenom fått andra och större intressen beträffande fiskets avkastning än de övriga delägarna, giva rösträtt beträffande beviljande av understöd till fiskets främjande. Han kan nämligen på annat sätt och i högre mån än de övriga delägarna vänta nytta eller skada av sådana beslut. Kungl. Maj:t har ansett denna högsta domstolens anmärkning vara befogad, och när man sålunda icke kunnat tillerkänna en sådan delägare rösträtt, har man icke heller ansett, att han skall kunna förpliktas av de andra delägarna genom ett beslut, i vilket han icke själv äger deltaga, att ansvara för de utgifter, som av dessa andra delägare kunna beslutas.

Nu har utskottet ansett, att denna anordning icke är billig gentemot de övriga delägarna och särskilt, att den verkar skadligt ur fiskevårdssynpunkt. Detta på den grund, att det ju icke gärna kan tänkas, att de övriga delägarna besluta några utgifter för fiskevården, när den, som i första hand får nytta härav, nämligen den delägare, som arrenderar fisket, icke behöver deltaga i densamma.

Detta är ju fullkomligt riktigt resonerat, teoretiskt sett. Förhållandet torde emellertid i praktiken säkerligen ställa sig på ett helt annat sätt. Det blir visserligen så, att den delägare, som har arrenderat fisket, icke kan förpliktas att deltaga i sådana utgifter, men det är å andra sidan uppenbart, att de övriga del-

*Angående
lag om gemensamhetsfiske
m. m.
(Forts.)*

ägarna icke besluta att offra någon del av sin arrendeinkomst på förbättring av fisket under annat villkor, än att arrendatorn deltagar i dessa utgifter med sin vederbörliga andel. Och arrendatorn har så mycket mindre anledning att vägra detta, som det ju är arrendatorn, som har det största intresset av dylika förbättringar, av vilka han får nytta icke blott såsom delägare, utan även och mest såsom arrendator. Därför kommer det säkerligen att ställa sig så, att det i regel blir arrendatorn, som väcker frågan om förbättringar, och som då också naturligtvis måste förbinda sig att svara för sin andel för att få saken igenom. I regeln är det också den delägare, som är mest intresserad av fisket, som kommer att arrendera detsamma. Jag tror därför, att fiskevårdssynpunkten icke bör tillmätas någon större betydelse för denna fråga. Även om arrendatorn icke kan tvingas att deltaga i kostnader härför, så drives han härtill av sitt eget intresse.

Nu har emellertid utskottet från sin utgångspunkt föreslagit den ändringen, att även en delägare, som är arrendator, skall kunna förpliktas att deltaga i dylika kostnader. Följden har blivit, att utskottet då också ansett sig böra medgiva arrendatorn rösträtt i dylika frågor. Man har då att se till, vilka konsekvenser, som följa därav. Utskottet medger, att det icke är fullt riktigt, att arrendatorn sålunda får deltaga i beslut, varav han kan vänta större nytta än övriga delägare, men utskottet framhåller, att det icke föreligger så synnerligen stor fara för missbruk av denna befogenhet, eftersom arrendatorn icke får rösta för mer än en tredjedel av hela rösttalet och således icke kan ensam tvinga de övriga delägarna till vissa beslut. I själva verket är redan det betänkligt nog, att han alltid kan i avsevärd grad *påverka* beslutet och därigenom åstadkomma majoritet i fall, där det är påtagligt, att arrendatorn har större intressen och större förtjänst av att beslutet går i en viss riktning, än vad de andra röstande ha. Men det är ingalunda uteslutet, utan det kan nog förekomma rätt ofta, att det är två eller flera av delägarna, som efter inrop på auktion arrenderar fisket, och i sådana fall kan det mycket lätt hända, att dessa ha två tredjedels majoritet tillsammans. Och på sådant sätt kan det inträffa, att under hela arrendetiden arrendatorerna tvinga de övriga delägarna att år efter år offra intill halva arrendeinkomsten på förbättringar, av vilka arrendatorerna taga inkomsten, och vilka förbättringsåtgärder kanske icke sträcka sina verkningar längre än över arrendetiden. Med hänsyn härtill synes det mig, som om de olägenheter, som följa av utskottets förslag, äro större än de, som förmenats följa av Kungl. Maj:ts förslag. Ur fiskevårdssynpunkt blir det icke så synnerligen stor skillnad, vare sig man går den ena vägen eller den andra, men ur synpunkten av angelägenheten att söka hindra majoritetsmissbruk torde Kungl. Maj:ts förslag äga avgjort företräde.

Vidare anförde:

*Angående
lag om gemen-
samhetsfiske
m. m.*

(Forts.)

Herr Kronlund: Herr talman! Såsom herr justitieministern anmärkte, innebär denna paragraf en avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag, vilken avvikelse är utav ganska djupgående art. Redan när detta lagförslag om gemensamhetsfiske behandlades inom de sakkunnigas krets, så föreslogs samma bestämmelse, som jordbruksutskottet nu har intagit i denna paragraf. När förslaget förra gången framlades av Kungl. Maj:t, hade Kungl. Maj:t strukit det tillägg, som utskottet nu har gjort, detta på grund av de anmärkningar, som framkommo i högsta domstolen, att det kunde anses betänkligt, att en arrendator, vilken själv såsom delägare hade att vänta nytta eller skada av ett sådant beslut, varom här är fråga, skulle få deltaga i avgörandet av en dylik angelägenhet; och i motsatt fall, om han icke får deltaga, vore det lika orätt mot honom, att de övriga skulle kunna besluta en utgift, som han icke själv skulle kunna få vara med om att bestämma.

När frågan förra gången var före i Riksdagen, så var just frånvaron av en dylik bestämmelse en av huvudorsakerna till att Riksdagen avtog det förslag, som då förevar. »Riksdagen fann» — säges här på sid. 42 i Kungl. Maj:ts prop. nr 6 — »emellertid ifrågavarande bestämmelse vara mindre väl ägnad att vid arrende tillgodose de delägarers rätt, som ej voro arrendatorer. Av densamma följde nämligen, i strid mot vad Riksdagen ansåge riktigt, att arrendator, som vore delägare i fiske, ofta kunde undandra sig att bidraga till sådana åtgärder för fiskets främjande, som särskilt ur delägarsynpunkt måste anses vara nödiga och nyttiga.» Detta uttalande, som föreslogs av lagutskottet, vann Riksdagens erkännande. Riksdagen ansåg nämligen, att vad man i första rummet avsåg med denna lag var att främja fiskets utveckling, och detta kunde naturligtvis ske på den vägen, att delägarna fingo gemensamt anslå medel för fiskets upphjälpande. Om det nu stadgades, att arrendatorn-delägaren skulle hava rätt att avdraga sin andel av arrendet och undandra sig att deltaga i dessa utgifter för fiskets främjande, som beslötes av de övriga delägarna, menade man, att det helt säkert sällan skulle förekomma, att de övriga delägarna beslöte bidrag och omkostnader för ett ändamål, som i huvudsak egentligen komme arrendatorn-delägaren till godo. Summan av saken vore således, att detta stadgande, långt från att medverka till gemensamhetsfiskets främjande, vore ägnat att motverka detsamma genom att utesluta möjligheten av att dylika kostnader ansloges till gemensamhetsfiskets förbättrande.

Det är på dessa grunder, som jordbruksutskottet har upptagit den tanke, som Riksdagen förra gången ansåg vara riktig, nämligen att man icke skall låta arrendatorn avdraga sitt arrendebe-

*Angående
lag om gemensamhetsfiske
m. m.
(Forts.)*

lopp, utan låta honom deltaga i de kostnader och utgifter, som delägarna besluta. Men för att rättvisa och billighet skola vederfaras honom, måste man naturligtvis göra en ändring i en annan paragraf, 29 §, så att arrendatorn tillåtes att deltaga i omröstningar om sådana saker, ty det vore naturligtvis icke rätt att förbjuda honom deltaga i sådana beslut, varigenom han jämte övriga delägare ålades utgifter för fiskets främjande. Därför måste naturligtvis konsekvensen fordra, att man medger honom rösträtt vid sådana frågor avgörande.

Nu har herr justitieministern framhållit det betänkliga i, att arrendatorn skall kunna deltaga i sådana beslut, och särskilt pekat på majoritetsförtryck. Ja, men på samma gång har ju herr justitieministern framhållit bestämmelsen i § 29 mom. 1, som innehåller ett stadgande just mot majoritetsförtryck, nämligen att ingen får rösta för mer än en tredjedel av vid sammanträde närvarande delägars rösttal. Därigenom hindrar man detta majoritetsförtryck, som man annars skulle kunna befara.

Nu har herr justitieministern konstruerat ett fall, nämligen att två eller flera delägare skulle kunna arrendera fiskevattnet och därigenom behärska majoriteten i rösttalet. Denna konstruktion tror jag ändå i de festa fall icke skall förekomma i verkligheten. Om någon skall arrendera ett fiskevatten, blir det väl ändå i de flesta fall den störste fiskerättsägaren eller den, som har det största intresset, och det är just för att koncentrera fisket på en hand, som lagförslaget anvisar arrendesystemet såsom ett av de bästa systemen. Med tanke på att således en koncentration på en hand väl skall bli den allmännaste företeelsen i fråga om dylika arrenden, tror jag icke, att vi behöva befara, att detta majoritetsförtryck skall taga sig några särdeles pregnanta uttryck. De fördelar, som det allmänna har av en sådan bestämmelse, som jordbruksutskottet här föreslagit, tror jag vara ägnade att övervinna de betänkligheter, som uttalats mot förslaget.

Jag skall därför be att få yrka bifall till den av utskottet föreslagna redigeringen av § 19.

Herr Olofsson i Åvik: Herr talman! Det kan visserligen vara möjligt, att något sådant fall skulle kunna uppstå, då delägarna föreslå arrendatorn, att de skola avsätta penningar för att förbättra fisket under arrendetiden, men det är väl knappast troligt. Skall ett sådant förslag komma fram, blir det väl ändå från arrendatorn, ty så frikostiga äro nog icke vattenägarna, att de i onödan vilja kosta något på fisket, om icke den, som innehar nyttjanderätten, anser det behövt.

Kommer ett sådant förslag från arrendatorn, är det också alldeles självklart, att han icke kan framställa det utan att på samma gång förklara, att han är villig deltaga i kostnaden efter sin andel. Denna sak står för mig så klar, att jag icke kan

förstå, varför man behöver intaga någon bestämmelse i detta avseende uti lagen.

*Angående
lag om gemen-
samhetsfiske
m. m.*

(Forts.)

Däremot tror jag, att det är synnerligen viktigt, att rösträtten blir inskränkt för dem, som arrendera, ty man vet icke, hur många som komma att arrendera ett fiskevatten. Det kan bliva så, att de, som arrendera, äro i majoritet, och dessa kunna då, om de vilja missbruka sin makt, år efter år anslå hela arrende-beloppet till fiskevattnets förbättring, och detta vore ju orimligt.

Jag anser, att den ifrågavarande bestämmelsen är svår att komma till rätta med, men jag tror, att Kungl. Maj:ts lösning av frågan är den bästa, man kan få, och därför ber jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt, så mycket mera, som Första kammaren också antagit detsamma.

Härmed var överläggningen slutad. Efter av herr vice talmannen gjorda propositioner å de därunder framställda yrkandena godkände kammaren Kungl. Maj:ts förslag till paragrafens avfattning.

20 §; överskriften till 17—20 §§; 21—25 §§ med överskrift samt 26—28 §§.

Godkändes.

29 §.

Sedan paragrafen föredragits yttrade

Herr Kronlund: Med anledning av det beslut, som kammaren fattat med avseende på § 19, skall jag be att få yrka bifall till § 29, sådan den är avfattad i Kungl. Maj:ts ursprungliga förslag.

Vidare anfördes ej. Kammaren godkände, efter av herr vice talmannen framställda propositioner i ämnet, Kungl. Maj:ts förslag till paragrafens lydelse.

30—32 §§; överskriften till 26—32 §§ samt 33—36 §§ med tillhörande överskrift.

Godkändes.

37 § föredrogs härpå. Därvid yttrade

Herr Kronlund: Med hänsyn till den av kammaren förut i fråga om § 3 av lagförslaget beslutade återremissen skall

Angående
lag om gemen-
samhetsfiske
m. m.
(Forts.)

jag be att få med avseende på nu förevarande paragraf yrka återremiss, emedan den ändring, som här av utskottet är gjord, har vidtagits med hänsyn till den redaktionella förändring, som skett i § 3.

Vidare anfördes ej. Sedan herr vice talmannen framställt propositioner i ämnet, beslöt kammaren remittera paragrafen åter till utskottet för ny behandling.

38 § samt överskriften till 37 och 38 §§.

Godkändes.

39 §.

Enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag hade denna paragraf erhållit följande lydelse:

För förrättning, varom i 5 och 9 §§ sägs, skall utgå ersättning till förrättningsmannen och gode män enligt vad särskilt stadgas. Ersättning, som ej av allmänna medel gäldas, jämte kostnad för kungörelser och annat, som för förrättningen är av nöden, skall sökanden genast förskjuta. Kommer gemensamhetsfiske till stånd, gäldas sådan ersättning och kostnad av delägarna efter vars och ens delaktighet i gemensamhetsfisket; dock vare boställshavare samt arrendatorer, som i 31 § 2 mom. första stycket avses, pliktiga gälda vad ersättningen och kostnaden belöper å fiskevatten, som av dem innehavas.

Vad i första stycket stadgas äge motsvarande tillämpning i avseende å förrättning, som jämlikt 33, 34 eller 35 § skall företagas.

Sedan paragrafen föredragits, anförde

Herr Olofsson i Åvik: Herr talman! § 39 tilltalar mig minst av alla paragrafer i förslaget. Vi hava förut beslutat om huru det skall tillgå, då man skall bestämma sig för inrättande av gemensamhetsfiske, och i den förevarande paragrafen komma just bestämmelser om fördelningen av kostnaderna för bildande av sådant fiske. Man kommer då till den oegentligheten, att till exempel en arrendator, som sitter sista året på egendomen, då en sådan överenskommelse göres, skall enligt bestämmelserna i denna paragraf, såvitt jag kan förstå, vara skyldig betala kostnader, som han icke får någon nytta av, liksom också på samma sätt en boställsinnehavare. Det är ju möjligt, att jag missförstår paragrafen, men om så icke är fallet, anser jag detta vara ytterst orätt.

Jag skall därför be att få yrka återremiss av denna para-

graf för utrönande av om icke någon förbättring i detta avseende kan utfinnas så, att jordägaren eller vattenägaren får betala kostnaderna i stället för arrendatorn, som kanske står färdig att avflytta, ty det finnes enligt den föreslagna bestämmelsen intet, som hindrar, att han kan bliva ålagd enligt lag att betala ut en avgift för fisket, som han icke får den ringaste fördel av.

*Angående
lag om gemensamhetsfiske
m. m.
(Forts.)*

Jag hemställer alltså, huruvida icke kammaren skulle vilja återremittera denna paragraf, såvida vi icke kunna få från herr justitieministern någon upplysning, som är tillfredsställande i detta avseende, ty i sådant fall avstår jag från mitt yrkande.

Vidare yttrades ej. Kammaren beslöt, efter givna propositioner i ämnet, att visa paragrafen åter till utskottet för ny behandling.

40—42 §§; överskriften till 39—42 §§, slutstadgandet samt lagförslagets ingress och rubrik.

Godkändes.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 11 kap. 13 § rättgångsbalken.

Godkändes.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 10, 13 och 14 §§ i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske.

Godkändes.

Utskottets hemställan förklarades vara besvarad genom kammarens ovan omförmälda beslut.

§ 6.

Föredrogos vart för sig konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckt motion om införande i förordningen om landsting av bestämmelse angående inskränkning i visst fall av tjänstgöringstiden för landstingsmän och deras suppleanter; och

nr 11, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 23 § i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7.

Vidare förekom till behandling statsutskottets utlåtande, nr *Andra kammarens protokoll 1913. Nr 17.*

3 b), i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av beskickningshus i S:t Petersburg samt Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tredje huvudtiteln gjorda äskanden i vad avser Sveriges representation i Ryssland.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölles.

Angående lönestat för beskickning och konsulat i Ryssland.

Punkten 2, angående ny lönestat för Sveriges beskickning och konsulat i Ryssland.

I anledning av Kungl. Maj:ts därom i statsverkspropositionen under tredje huvudtiteln gjorda äskande hemställde utskottet, att Riksdagen måtte

a) godkänna följande lönestat för Sveriges beskickningar och konsulat beträffande vår representation i Ryssland

Ryssland.	Lön	Tjänstgöringspengar.	Orts-tillägg.	Summa.	
<i>S:t Petersburg.</i>					
Minister	9,000	6,000	*30,600	45,600	* Fri bostad jämte fri uppvärmning och belysning av beskickningshuset intill 3,000 kronor.
Legationssekreterare	5,400	2,500	6,600	14,500	* Skall biträda vid göromålen vid såväl beskickningen som konsulatet.
Kanslist*.....	2,400	600	2,000	5,000	
Konsul.....	5,400	2,500	10,100	18,000	
<i>Archangel och S:t Petersburg.</i>					
Vicekonsul	3,600	1,600	4,800	10,000	
<i>Moskva.</i>					
Konsul.....	5,400	2,500	*7,100	15,000	* Innefattar även kostnaden för kansliokal.
<i>Riga.</i>					
Konsul	5,400	2,500	*6,600	14,500	* Innefattar även kostnaden för kansliokal.
<i>Helsingfors.</i>					
Generalkonsul	6,600	3,000	*8,400	18,000	* Innefattar även kostnaden för kansliokal.
				140,600	

b) förklara, att de av Riksdagen för åtnjutande av de i avlöningsstaten för Sveriges beskickningar och konsulat beslutade villkor och bestämmelser skulle gälla även beträffande Sveriges representation i Ryssland.

*Angående
lönestat för
beskickning
och konsulat
i Ryssland.*

(Forts.)

Vid punkten var emellertid fogad reservation av herrar *O. Jonsson, C. G. Ekman, Persson* i Stallerhult, *Rydén, Sjö, Lindberg, Odqvist, Carlsson* i Frosterud, *Olofsson* i Digernäs, *Gustafsson* i Örebro och *Hellberg*, som ansett, att utskottet bort hava hemställt om bifall till Kungl. Maj:ts förslag med den ändring att till en konsul i S:t Petersburg skulle beviljas: lön: 5,400 kronor, tjänstgöringspenningar: 2,500 kronor, ortstillägg: 8,100 kronor, summa 16,000 kronor och att följaktligen lönestatens slutsumma i denna del skulle upptaga 138,600 kronor.

Efter det utskottets hemställen föredragits, erhöles ordet av

Herr *Sommelius*, som yttrade: Herr talman! Jag begärde ordet vid förra punkten, då herr talmannens klubba föll. Jag skulle ha velat säga några ord i ärendet, men det kanske är för sent att göra det nu. Jag skulle vilja anföra, att om man fortfarande hyser förhoppning att få något resultat av vår konsulära representation i Ryssland, så bör man utbilda den i enlighet med det förslag, som framlagts av 1906 års kommitté. Då blir det fråga om, vilket system som i föreliggande fall skall tillämpas, om man i Petersburg skall tillsätta en generalkonsul eller blott en vanlig konsul eller en handelsattaché. Emellertid har utskottet redan förekommit mig i det fallet, då det föreslagit, att generalkonsulsbefattningen skall strykas och att Sverige helt enkelt skall representeras av en konsul.

Jag har i detta fall ingenting vidare att erinra om annat än att det skulle hava glatt mig, om utskottet försökt att ytterligare i någon mån reducera det föreslagna lönebeloppet. Jag anser nämligen, att den föreslagna avlöningen är något för högt tilltagen och att det hade varit bra, om man kunnat spara in ytterligare ett belopp på denna titel för utbyggandet av den konsulära verksamhet, man redan påbörjat för en utveckling av vår handel i det inre av Ryssland. Jag är alldeles övertygad om, att den diplomatiska beskickningen i Petersburg är fullt tillräcklig för att jämte sina politiska uppgifter även sörja för de handelspolitiska, och jag tror icke heller, att ett generalkonsulat skulle i synnerlig grad vara något angenämt appendix till diplomatiendärstädes. Jag tror, att en konsul skulle i mycket högre grad än en generalkonsul verka till nytta för våra intressen, och jag ber att få erinra om, att Petersburg icke på långt när är av så stor betydelse för Sveriges handel som t. ex. Riga.

Petersburgs hamn är stängd från november till april, då där-

*Angående
lönestat för
beskickning
och konsulat
i Ryssland.*

emot Rigas hamn är tillgänglig under en betydligt längre tid av året, och över Riga går vägen till just de områden, med vilka Sverige har behov av att hava förbindelse för att befordra sina handelsintressen.

(Forts.)

Jag har ingenting vidare att tillägga utan vill blott uttala mitt beklagande av, att man icke mera tänkt på de områden, som ligga bakom Riga, såsom Kiev och Charkov, vilka fortfarande vänta på sina »consules missi», utan vilka någon snar uppblomstring av svenskt affärsliv i det inre av Ryssland icke är att vänta.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Vidare anförde:

Herr Rydén: Herr talman, mina herrar! Vid den punkt i utskottets betänkande, som nu är föredragen, finnes en reservation av ett antal av statsutskottets medlemmar, som yrka i huvudsak detsamma som utskottet men på en punkt föreslagit en förändring, nämligen i fråga om avlöning för konsuln i Petersburg. Då jag är en av reservanterna, skall jag be att få yrka bifall till reservationen i denna del och i några korta ord angiva våra skäl för densamma.

Kungl. Maj:t hade föreslagit anställande av en generalkonsul i Petersburg. Det har emellertid statsutskottet avstyrkt, och för min del anser jag, att därför anföras synnerligen goda skäl, som även hans excellens herr utrikesministern torde vara villig att behjärta. Men går man in på principen, att man skall hava en konsul i Petersburg och icke en generalkonsul, kan jag för min del icke finna tillräckliga skäl anförda, för att konsulslönen i Petersburg skall sättas så väsentligt mycket högre än lönen för konsuln i Riga och konsuln i Moskva. Enligt min uppfattning är konsulatet i Petersburg det minst viktiga av de tre fast avlönade konsulsposter, som Sverige har i Ryssland. Viktigast är för ögonblicket — detta stöder jag på de siffror och redogörelser över export och import samt över våra handelsförbindelser med Ryssland, som förekomma i olika publikationer — viktigast är för ögonblicket konsulsposten i Riga. Men för framtiden torde med hänsyn till Sveriges avsättningsmöjligheter i det inre av Ryssland givetvis den i Moskva komma att bli den allra viktigaste. Konsulatet i Petersburg är däremot av naturliga skäl icke så viktigt, då den svenska exporten på Petersburg av många skäl icke är av den omfattning som exporten på Riga. Riga har ett läge såsom en inkörsport till det inre Ryssland. Rigas hamn är öppen ett par månader längre under året än hamnen i Petersburg, och då i många andra hänseenden Riga växer upp med en oerhörd stark fart — en fart sådan att man gott kan säga, att den nästan är amerikansk — och redan växt upp till en betydande handels-

och hamnstad, synes det, i betraktande härav, alldeles uppenbart, att konsulatet i Riga bör i vikt och betydelse sättas före konsulatet i Petersburg, så mycket mer som vi i Petersburg även ha en beskickning.

Men om jag har rätt i denna min uppfattning, att konsulatet i Riga är det viktigaste av dem två, ja, även om jag går så långt, att jag medger, att de båda kunna vara jämställda med varandra i betydelse, är det en uppenbar orättvisa, att konsulslönen i Riga skall vara 14,500 kronor men i Petersburg 18,000 kronor. Därtill kommer, att konsuln i Petersburg har fri kansli-lokal, ja, det tror jag, att även konsuln i Riga har, men i varje fall har icke konsuln i Moskva det, som skall ha 15,000 kronor i lön och som dock bor i Rysslands avgjort dyraste storstad. Jag kan alltså icke finna annat, än att det är en orättvisa i fråga om utmätandet av lönerna. Riga är en något billigare stad än Petersburg. Det motiverar, att i Petersburg sätta lönen något högre än i Riga, och därför ha reservanterna i statsutskottet föreslagit 16,000 kronor i Petersburg mot 14,500 kronor i Riga.

Men däremot är det enligt min uppfattning en fullkomlig orättfärdighet, när man sätter konsulslönen i Petersburg högre än i Moskva. Moskva är i mycket hög grad dyrort i jämförelse med Petersburg. Det torde var och en kunna vitsorda, som någon gång haft anledning att på någon av dessa platser få betala efter gällande priser.

Herr talman, jag ber för min del att få yrka den ändring i förslaget, som innehålles i den vid denna punkt fogade reservationen av herr Jonsson m. fl.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve Ehrens v ä r d: Herr talman, mina herrar! Fastän frågan om ett generalkonsulat i Petersburg knappast nu längre kan sägas vara aktuell, ber jag att med några ord få redogöra för de skäl, som gjort, att jag hemställt om bibehållande av detta generalkonsulat, och jag gör detta därför, att jag tror, att dessa skäl ha något sammanhang med den fråga, som nu närmast sysselsätter oss, nämligen frågan, huruvida den föreslagna konsulsbefattningen i Petersburg skall avlönas med 18,000 kronor eller 16,000 kronor.

De skäl, som föranlett mig att föreslå bibehållandet av ett generalkonsulat i Petersburg, hava sitt sammanhang med önskvärdheten därav att om möjligt konsulattjänstemännen, sedan de genomgått de första utbildningsåren, icke flyttas från ett land till ett annat, utan bibehållas inom ett och samma land. Det är alldeles klart, mina herrar, att för att en konsul i främmande land verkligen skall fullt fylla sin plats, måste han under en längre tid hava vistats där, levat sig in i förhållandena, de sociala som de ekonomiska och lärt känna språket och lagstiftningen med

Angående lönestat för beskickning och konsulat i Ryssland.

(Forts.)

*Angående
lönestat för
beskickning
och konsulat
i Ryssland.
(Forts.)*

mera. I detta syfte har jag föreslagit — och jag är lycklig över, att Riksdagen redan godkänt detta förslag — tilldelande av ålders-tillägg till vice konsulter och konsulter, men icke till generalkonsulter. Därigenom tror jag nämligen, att det finnes medel att hålla kvar en konsul, som visar sig vara till gagn och nytta på sin post. Således om — jag tar exempel från det land, som vi nu sysselsätta oss med — ett generalkonsulat på någon annan ort t. ex. i Amerika, Asien eller Afrika, blir ledigt, kan tänkas, att konsuln, låt mig säga i Moskva eller Riga, likväl föredrager att stanna på sin post i Ryssland. Ett annat medel i samma väg är, att det om möjligt inom varje land finnes så att säga en slutpost, det sista målet för en ung duglig konsulattjänstemans förhoppningar, en post, där han vill stanna fortfarande under hela sin återstående tjänstemannabana. Det är ur denna synpunkt, som jag föreslagit bibehållande av generalkonsulsbefattningen i Petersburg.

När jag nu talar om önskvärdheten av bibehållandet av konsulatstjänstemännen i ett och samma land, är jag naturligtvis den förste att erkänna, att det är ett önskemål, som är ganska svårt att förverkliga, när det gäller en så liten konsulskår som den svenska. Det kan ske endast i mycket ringa skala, men jag har tänkt, att det möjligen i någon mån skulle kunna låta sig göra i tre grupper av länder — jag säger med avsikt grupper av länder — nämligen Ryssland, Tyskland och för det tredje de engelsktalande länderna, England, de engelska kolonierna och Amerika, där levnadsförhållandena äro något så när ensartade.

Jag vill icke neka till, att då det nu föreligger ett Riksdagens beslut — jag är tacksam för, att det är ett Riksdagens beslut numera — att inköpa ett beskickningshus i Petersburg, är jag den förste att erkänna, att saken i viss mån ligger annorlunda, och att man icke längre med sådan styrka som förut kan yrka på bibehållande av generalkonsulatet i Petersburg. Det nya förhållande, vari beskickningen och konsulatet komma att stå till varandra, gör i viss mening generalkonsulatet överflödigt, och jag kan därför för min del utan någon tvekan biträda den mening, vartill statsutskottet kommit, nämligen att utbyta det hittillsvarande generalkonsulatet mot ett konsulat. Men, mina herrar, dock med ett visst villkor och en viss inskränkning, nämligen att om möjligt det ryska konsulatväsendet fortfarande får behålla en post, som kan så att säga tjäna som slutpost för de män, som vunnit sin utbildning företrädesvis inom Ryssland. Det är därför, som jag tror, att man icke har rätt att betrakta denna sak så, som den föregående ärade talaren gjorde, nämligen så att det vore en orättvisa mot de båda andra konsulerna i Ryssland, om konsuln i S:t Petersburg komme att avlönas i någon mån högre än dessa.

Det finnes ett ytterligare skäl härtill, och det är befattningens vikt och betydelse. I det fallet tillåter jag mig hava delvis en

*Angående
lönestat för
beskickning
och konsulat
i Ryssland.
(Forts.)*

annan uppfattning än den föregående ärade talaren. Jag tror på sätt och vis, att han har fullkomligt rätt, när han säger, att om man endast ser på möjligheten att finna avsättningsmarknad för våra svenska produkter, är för närvarande Riga av större betydelse än Petersburg, och möjligen också Moskva i framtiden. Men jag tror icke, att man får glömma, att konsuln i Petersburg har vid sidan av sin lokala konsulära verksamhet en annan uppgift, och den sammanhänger med den betydelsefulla förändring, som jag föreslagit i fråga om organisationen av beskickningens och konsulatväsendets inbördes förhållande till varandra i Ryssland. Förut fanns det, såsom herrarna känna till enligt 1906 års organisation två skilda makter, kan man säga, beskickningen å ena sidan och generalkonsulatet å den andra. Naturligtvis skulle de i viss mån samverka med varandra, men i alla fall påvilade likvisst ledningen av hela vårt kommersiella arbete i Ryssland generalkonsulatet i Petersburg. Nu är allt detta överflyttat till beskickningen i Petersburg. Det är en annan och större uppgift, som beskickningen får. Då det är klart, att när det gäller ett land sådant som Ryssland, vår minister därstädes alltid torde komma att utses företrädesvis ur den synpunkten, om han i politiskt avseende kan på lämpligt sätt representera oss, så är det önskligt, att han vid sin sida har en man fullt lämplig att biträda honom i den andra viktiga grenen av hans verksamhet, nämligen att leda det kommersiella arbetet; och detta är just konsulns i S:t Petersburg uppgift. Nu frågar jag mig själv: Kan man få en fullt lämplig person med de föreslagna lönerna, å ena sidan statsutskottets lön av 18,000 kronor och å andra sidan den av reservanterna föreslagna lönen av 16,000 kronor? Jag vill på denna fråga giva det svaret, att, ehuru väl jag icke kan giva några garantier, jag dock har en förhoppning att finna en fullt lämplig man för den högre summan. Jag har icke samma förhoppning, när det gäller den lägre summan.

Jag har sagt med vilja en *fullt* lämplig person.

Jag skall be att med några ord få utveckla vad jag menar med detta. Med en fullt lämplig person menar jag en person, som verkligen känner Ryssland, som levat där och verkligen satt sig in i förhållandena. Det skall visa sig svårt, fruktar jag, att finna en sådan person för den mindre lönen. För den torde alltid kunna finnas en konsulatstjänsteman, som har varit annorstädes, men han gör icke samma nytta. Då frågar jag mig själv, och jag frågar herrarna: Är verkligen den inbesparing av 2,000 kronor, som här ifrågasatts, tillräckligt stor för att uppväga fördelen av, att man på denna post, som — jag vidhåller det — torde betecknas såsom mycket viktig, har en fullt lämplig och skickad person, eller är besparingen så avsevärd, att man bör nöja sig med en person, som, hur samvetsgrann och duglig han än må vara,

*Angående
lönestat för
beskickning
och konsulat
i Ryssland.*

(Forts.)

icke har fullt de kvalifikationer, som erfordras. Jag tror, att man måste svara härpå, att det är väl använda 2,000 kronor, om man för detta belopp kan få en man, som uppfyller de högre anspråken.

Saken kan ju synas icke så betydelsefull, men för min del skulle jag gärna se, om statsutskottets förslag kunde bifallas. Jag tror, att därigenom finge vi större garanti för, att konsulatväsendet i vårt stora grannland bleve ordnat på ett tillfredsställande sätt. Skulle nu Riksdagen, i strid mot vad jag hoppas, besluta sig för det lägre beloppet, skall jag naturligtvis göra vad på mig ankommer, för att vi skola få det så bra ställt som möjligt, men, jag upprepar det, herr talman, jag tror det vore lyckligt, om Riksdagen ville ansluta sig till det av statsutskottet förordade förslaget.

Herr Ekman: Herr talman! Efter det uttömmande och naturligtvis om ingående sakkännedom vittnande anförande, som vi nyss hört från statsrådsbänken, skulle det endast vara en oklokhets att söka foga några ytterligare skäl till dem, som äro anförda i statsutskottets betänkande. Jag skall därför tillåta mig att helt enkelt yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sommelius: Herr talman! Man torde väl kunna våga det påståendet, att det rent politiska arbete, som åligger våra diplomater, icke kan vara så betungande, att det icke kan lämna dem tillfälle att därjämte utöva produktivt arbete. Jag anser på den grund, att den konsulsbefattning, som föreslagits i stället för generalkonsulsbefattningen i Petersburg, icke har på långt när den betydelse, som konsulatsbefattningar av samma grad på andra platser hava. Jag kan icke heller annat än till fullo ansluta mig till den uppfattning, som uttalats av herr Rydén. Jag gör det så mycket hellre, som jag vet speciellt, att vår minister i Petersburg ägnat stor omtanke och synnerligen stort intresse åt de merkantila uppgifterna. Han har t. ex. bland annat verkat för åstadkommandet av en svensk handelskammare i Petersburg, vilken tanke han väl knappast ännu hunnit realisera. Hans goda syfte talar tydligt om hans intresse för våra förbindelser med utlandet. Jag tror därför, att den uppgift, som skulle falla på generalkonsuln och som numera kommer att falla på konsuln, ingalunda har samma betydelse som den uppgift, som åligger t. ex. konsuln i Riga eller som skulle åligga de konsulat, som man ännu förgäves väntar på för det inre av Ryssland.

Jag tror således, att Riksdagen gjorde klokt i att nu gå den väg, som reservanterna anvisat — och detta så mycket mera, som man vid tredje huvudtitelns behandling varit synnerligen offervillig mot utrikesdepartementet — och att man borde kunna nöja sig med ett anslag av 16,000 kronor till en konsul i Petersburg.

Herr talman, jag tillåter mig att yrka bifall till reservationen.

*Angående
lönestat för
beskickning
och konsulat
i Ryssland.*

(Forts.)

Herr Rydén: Herr talman! Jag föreställer mig, att herr utrikesministern är fullt övertygad om, att jag i detta fall anlägger uteslutande sakliga synpunkter. Vi ha ju beträffande herr utrikesministerns huvudtitel från statsutskottets sida visat en, vågar jag säga, mycket stor välvilja, och det är en akt av ovanligt stort förtroende för herr utrikesministern, när i dag inköpet av beskickningshuset i Petersburg gått igenom utan någon opposition från Riksdagens sida.

Jag skulle naturligtvis icke våga stå här och plädera för en mot herr utrikesministerns åsikt avvikande mening, om jag icke kände, att jag har mycket goda skäl därför. Detta stöder jag dels på, att jag har haft för vana att läsa våra konsulsrapporter och sådana papper, som kunna ge en vägledning för bedömandet av vikten av våra olika konsulat i utlandet, och dels händelsevis varit på resa ute och besökt de olika platser, som det här är fråga om. Och för mig står saken så, att jag tror verkligen, att herr utrikesministern, ifall han lyckas genomföra sin plan att få ett konsulat med en lön av 18,000 kronor i Petersburg, reser upp ett hinder för den riktigaste organisationen av vårt konsulatväsende i Ryssland. Ty att Moskva är Rysslands ekonomiska hjärta har åtminstone jag levande klart för mig efter besöket där; dit gå alla de stora järnvägarna i Ryssland — jag tror, att det är 11 stycken statsbanor, som radiellt gå ut i olika riktningar därifrån. Det är den kommersiella huvudstaden och hjärtat för hela det inre Ryssland, för de jordbrukande delarna av landet, där Sverige framför allt har att söka avsättning för sina produkter. Petersburg är visserligen den officiella huvudstaden, d. v. s. ämbetsmannastaden, men man behöver icke mer än kasta en aldrig så liten blick på en rysk karta för att se, att Petersburg ligger i en utkant av tsarriket, och det kommer att förbli så, och jag kan också meddela, att medan Petersburg under senare tiden stått relativt stilla i fråga om utvecklingen av folkmängden, växer folkmängden i Moskva med omkring 100,000 invånare om året, och denna stad har i detta avseende nu gått förbi Petersburg. Det är sålunda icke tu tal om, att den riktiga organisationen av vårt konsulatväsen i Ryssland vore att ha ett generalkonsulat i Moskva med underlydande konsulat i vissa andra städer i inre Ryssland. Och det är min övertygelse om riktigheten av detta, som gjort, att jag ställer mig så tvivlande inför ökandet av konsulslönen i Petersburg. Ty vad vinna vi, om utrikesministerns förslag går igenom? Jo, om förslaget går igenom, ha vi låst fast den högsta lönen för konsulltjänstemännen i Ryssland och därmed den viktigaste och bästa befattningen till Petersburg, som är en mindre viktig plats, och därigenom kunna stora svårigheter uppstå att

*Angående
lönestat för
beskickning
och konsulat
i Ryssland.
(Forts.)*

framedes få ett generalkonsulat i Moskva. Jag kan icke tänka mig, att herr utrikesministern räknar på det sättet, att man skall tillmäta lönerna precis efter personerna, så att om t. ex. man nu för att få en duglig konsul i Petersburg tillmåter en lön på 18,000 kronor och denna sedan flyttas till Moskva, ifall det blir ett generalkonsulat där, man även för efterträdaren bibehåller konsulslönen i Petersburg till det förut bestämda beloppet, 18,000 kronor. Man får icke reglera lönerna efter sådana mera personliga hänsyn, utan man måste reglera dem med hänsyn till platsernas krav och betydelse och dyrhet. Och jag är alldeles säker på, att jag kan få det bestyrkt av vilken som helst, som har personlig erfarenhet av resor uti Ryssland, att Moskva är en så pass mycket dyrare stad än Petersburg, att jag vågar påstå, att det förslår icke, om man säger, att levnadskostnaderna med 25 eller 30 procent överstiga levnadskostnaderna i Petersburg. I sin ordning är åter Petersburg något dyrare än Riga. Därför tycker jag också, att det vore en fullkomligt rättvis ordning mellan konsulslönerna i detta land, om vi bestämma 14,500 kronor för Riga, 16,000 för Petersburg och låta konsulslönen stå oförändrad i Moskva, intill det ögonblick kommer, då man anser nödvändigt att upprätta ett generalkonsulat där, och då böra vi för denna plats sätta den högre lönen, som herr utrikesministern vill ha för att kunna bevara den duktigaste konsulatstjänstemannen i Ryssland kvar där.

Jag skulle kunna anföra några siffror ur sista konsulsrapporterna, som visa, i hur hög grad Riga är en inkörsport för importen till Ryssland och så att säga är armen utåt till Västeuropa. Hela importen till Petersburg och Kronstadt för 1911 uppgår nämligen enligt konsulsrapporten till 125 millioner rubel, medan importen till Riga, den mindre staden, som är inkörsporten till inre Ryssland, uppgår till 175 millioner rubel. Till Riga hade vi exempelvis en svensk export för 1911 efter approximativa kalkyler på 10 millioner rubel. Tonnaget av svenska fartyg till Petersburg med Kronstadt uppgick för samma år till 212,000 register-ton och för Riga till ungefär 204,000 registerton.

Med dessa siffror har jag velat visa, att Riga redan nu i fråga om svensk rörelse på dessa hamnar står i vissa avseenden fullt jämbördigt med Petersburg, och det står i fråga om totalimporten för hela Ryssland betydligt över Petersburg i vikt och betydelse. Och detta förefaller helt naturligt, om man ser på medelsiffran för den tid de respektive hamnarna äro öppna. Det visar sig nämligen, att hamnen i Petersburg och Kronstadt är stängd av is från jultiden till omkring 1 maj, medan däremot i Riga isförhållandena medgiva sjöfartens upprätthållande från början av april till februari månad. Det är sålunda en à två eller högst tre månader allenast, som sjöfarten behöver vara stängd i Riga, medan däremot denna tid, vad Petersburg beträffar, uppgår till fem, sex månader.

Jag skall icke uppehålla tiden längre, men jag ber att få säga, att jag är säker på, att statsutskottsreservanterna här haft mycket goda skäl för sin ståndpunkt, och jag vågar fortfarande vidhålla mitt yrkande på bifall till reservationen.

Angående lönestat för beskickning och konsulat i Ryssland.

(Forts.)

Herr Ekman: Herr talman! Vad den siste talaren nu här sagt, synes mig kräva ett något utförligare bemötande, än jag trodde skulle bliva nödvändigt efter det svar, hans excellens herr utrikesministern förut gav den ärade talaren på Skånebanken.

Jag tillåter mig fästa kammarens uppmärksamhet på, att det förslag, som statsutskottets majoritet här enat sig om, innebär icke någon som helst förhöjning av den lön, som hittills utgått till generalkonsuln i Petersburg, utan det är fråga om samma löneförmån, som han nu åtnjuter, under det att det för Riksdagen i propositionen framlagda förslaget, som innefattar bibehållandet av en generalkonsul i Petersburg, innebär en ökning av lönen från 18,000 till 21,000 kronor.

Hans excellens herr utrikesministern har nyss framhållit, att det icke var uteslutande de rent kommersiella förhållandena, som för honom varit avgörande, då han ansåg, att man åtminstone icke i detta fall borde sätta lönen lägre än den nuvarande, utan att det också var rent organisatoriska förhållanden, och emot detta påstående har ingen som helst invändning under debatten kunnat göras. De anförda siffrorna angående import och export äro sålunda emot detta påstående värdelösa.

Jag anhåller att få vidhålla mitt yrkande om bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Lundström i Göteborg: Jag tror, att det är ganska många, som i likhet med mig varit hans excellens herr utrikesministern varmt tacksamma för den reform av konsulatväsendet, som under denna riksdag på hans förslag har genomförts. Men jag tror även, att just många av dessa ha i likhet med de talare, som redan uppträtt, varit ganska betänksamma, då det gällt frågan om vårt konsulatväsendes ordnande i Ryssland. Då jag läste statsutskottets utlåtande med anledning av den nu föreslagna lönestaten, särskilt angående generalkonsulatet i Petersburg, så slog det mig, att statsutskottets förslag under alla förhållanden är en halvmesyr, som, förefaller det mig, icke borde kunna tillfredsställa någon. Å ena sidan bör man fasthålla vid, att skall konsulatet i Petersburg vara den förnämsta konsulära representationen i Ryssland, finnes absolut icke någon anledning att sänka den nuvarande lönen eller sänka generalkonsulatets rang till konsulat; det bör särskilt icke ske med hänsyn till den betydelse rangen skapar i Ryssland, om det skall kunna något så när fylla sin plats som vår förnämsta konsulära representation i Ryssland. Å andra sidan är det alldeles klart, att om man går

*Angående
lönestat för
beskickning
och konsulat
i Ryssland.*

(Forts.)

med på reservanternas yrkande, gör man riktigt uti att sänka dess rang till konsulat, men då bör man samtidigt säga ifrån, att man ser detta som en övergångsständpunkt till ett blivande generalkonsulat, vilket — däri ber jag få instämma med de föregående talarne — alldeles givet icke bör ligga i Petersburg, utan sannolikt i Moskva. Det förefaller mig därför vara självklart, att statsutskottets förslag under alla förhållanden icke borde egentligen kunna tillfredsställa någon. Jag skulle dock möjligen kunna finna det i någon mån för tillfället tillfredsställande, om man åtminstone hade bibehållit generalkonsulstiteln på den konsulära tjänsteman, som nu enligt statsutskottets förslag skall finnas i Petersburg. Man hade då kunnat omgestalta hans lönestat i likhet med generalkonsulns i Hälsingfors, ehuru han i alla fall genom att erhålla egen kansli lokal på sätt och vis finge en högre lön än generalkonsuln i Hälsingfors. Som det nu är, finner jag emellertid icke någon som hälst mening i statsutskottets förslag.

Jag skulle sålunda för egen del hälst vilja yrka på, att vi fortfarande behölle generalkonsulatet i Petersburg. Då emellertid hans excellens herr utrikesministern själv, till min stora förvåning, övergivit denna ståndpunkt, vill jag naturligtvis icke vara mera konungsk än konungen själv. Under sådana förhållanden finner jag för min del det vara min plikt att ansluta mig till herrar Sommelius och Rydén och yrka bifall till reservationen. Jag gör det av det alldeles speciella skälet, att jag därigenom antar, att det blir en möjlighet att mycket snart få förvandla konsulatet i Moskva till generalkonsulat. Jag anser, att alla de skäl, hans excellens herr utrikesministern anfört för sitt förslag att skapa möjlighet att få en verkligt framstående huvudrepresentant i Ryssland, äro vägande, och att vi därför böra sävera apparanserna för att snart nog kunna få en sådan. Men jag är alldeles övertygad om, att det med ett bifall till statsutskottets förslag kommer att bli ganska svårt att inom ett eller annat år kunna upprätta ett generalkonsulat i Moskva. Detta är orsaken, varför jag, som håller på, att vi böra ha så goda konsulslöner som möjligt, och över huvud taget vilja omhulda konsulsväsendet så mycket som möjligt, för min ringa del nu av rent praktiska skäl yrkar bifall till reservationen såsom ett övergångsstadium. Jag är nämligen övertygad om, att det kommer att bli mycket svårt att under de närmaste åren få den allra minsta höjning i konsulatväsendets budget annat än på sådana punkter, där den nu åstadkomna ordningen vid beslutets fattande tydligt betecknats såsom icke definitiv, och jag tänker, att därför många med mig nu komma att rösta för det lägre beloppet, i hopp om att snart få en väl avlönad generalkonsul i Moskva. I detta syfte ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Carlsson i Frosterud: Herr talman! Även jag skall be att få ansluta mig till den reservation, herr Olof Jonsson

m. fl. avgivit vid detta betänkande, och med anledning därav skall jag be att med några ord få anföra skälen därtill.

*Angående
lönestat för
beskickning
och konsulat
i Ryssland.
(Forts.)*

Då nu utskottet enades om att hemställa, att det av Kungl. Maj:t föreslagna generalkonsulatet skulle ändras till konsulat och att med anledning därutav den föreslagna lönen måtte sänkas från den föreslagna summan av 21,000 kronor till 18,000, var jag naturligtvis med om detta. Emellertid har jag tänkt på det grundläggande i utrikesministerns motivering för den föreslagna nya organisationen för hela konsulsstaten, när han såsom den ledande principen för detta förslag anför, att man skall söka åstadkomma så stor jämlikhet som möjlig i lönesatserna mellan de olika platserna, på det att en befordran må kunna ske från den ena platsen till den andra och en förflyttning av tjänstemännen i samma grad kunna äga rum från en plats till en annan.

Herr utrikesministern har själv här i afton anført, att detta kunde, så vitt jag fattade rätt, ske endast inom vissa grupper. Då skulle ju en sådan grupp utgöras förnämligast av Ryssland. Är man nu på det klara med, att Moskva är viktigare som konsulsplats än S:t Petersburg, så ställer sig för mig den frågan: om man nu skulle anställa en konsul i S:t Petersburg med en lön av 18,000 kronor men av en eller annan anledning behöva förflytta denne konsul till Moskva, där han åtnjuter en lön av endast 15,000 kronor, kan en sådan förflyttning ske, eller har icke utrikesministerns grundläggande princip där kommit till korta?

Med detta resonemang som utgångspunkt har jag funnit, att det förslag, som innefattas i reservationen, äger gott fog för sig.

Nu framhålles, att S:t Petersburg har något dyrare levnadsomkostnader än Moskva. Det har man i och med 1,000 kronors högre lön för konsuln i S:t Petersburg tagit hänsyn till, och det har icke med skäl påståtts, att skillnaden i levnadskostnad dessa båda platser emellan är större än 1,000 kronor.

Jag vill i förbigående påpeka, att detta icke är slutlön för konsul vare sig i S:t Petersburg eller på annan plats, om han stannar längre tid, alldenstund det finnes två ålderstillägg om 600 kronor efter 3 resp. 6 år. Alltså, en person, som trives och är lämplig för platsen och stannar kvar, kommer efter 6 år i åtnjutande av en belöning av 1,200 kronor i form av ålderstillägg. Då det nu icke i denna lön i Petersburg ingår kostnad för kontorslokaler, såsom är fallet för Riga och Moskva, tror jag, att man kan göra anspråk på att för konsulsposten i Petersburg få den mest kvalificerade person, som på det hela taget står att erhålla.

Då man inom statsutskottet behandlade denna utrikesrepresentationens lönestat, restes det på många håll ganska stora betänkligheter mot den uppskrivning, som man ansåg, att denna lönestat undergått i Kungl. Maj:ts förslag. Men sådana invändningar bemöttes genast med, att denna lönestat var avsedd att

*Angående
lönestat för
beskickning
och konsulat
i Ryssland.
(Forts.)*

gälla för avsevärt lång framtid, och att man följaktligen, om den för tillfället kunde anses dryg i jämförelse med vad andra länder betala, dock finge tänka på, att levnadskostnaderna under denna långa tid stiga undan för undan, varför man nu icke skulle kunna stanna för lägre belopp än de föreslagna.

Då nu sålunda den lön som fastsälldes skall gälla för lång framtid, och jag finner, att grundmotivet i det motstånd, som från hans excellens herr utrikesministerns sida rests mot reservanternas förslag, egentligen knyter sig till personerna, — vill detta med andra ord säga, att man skulle kunna jämföra denna konsulsbefattning med en personlig professur t. ex. — Men om det finnes en viss person, som skulle vara särskilt kvalificerad att bekläda denna plats för tillfället, och då man icke vet, hur länge denne man skall bekläda denna plats med denna för lång tid framåt fastställda avlöningsstat, är det därmed också sagt att, då man skall söka finna efterträdaren, en lika kvalificerad kraft finnes att tillgå? Det skulle då kunna hända, att vid jämförelse mellan lönen och de personliga kvalifikationerna man skulle finna, att man från början för en för lång framtid tagit till ett för rundligt belopp.

Jag undrar om det icke vore lämpligare att i stället äska ett särskilt personligt lönetillägg vid ett tillfälle, då sådant oundgängligen befundes nödvändigt, än att för lång framtid fastslå en konsulslön för denna plats så hög att man därmed bryter det principiella i hela förslaget. Det torde således icke vara lämpligt att fastslå för framtiden en hög lön för en sådan plats, som kanske dock inom några år står i andra rang i fråga om konsulsrepresentation i de ryska hamnplatserna.

Jag tror sålunda, ur alla synpunkter sett, att just genom utrikesministerns medgivande då han själv accepterat förslaget om att generalkonsulatet må förändras till konsulat, reservanternas ståndpunkt i denna fråga i betydlig grad stärkts, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Överläggningen var härmed slutad. Efter av herr vice talman framställda propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till samma hemställan med den ändring, som föreslagits i den vid punkten fogade reservationen, fattade kammaren beslut i överensstämmelse med sistnämnda proposition.

*Angående
ytterligare
låneunderstöd
för järnvägs-
anläggning
från Varberg
över Ullared
till Åtrans
station.*

§ 8.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan upptaget statsutskottets utlåtande, nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande av ytterligare låneunderstöd för järnvägsanläggning från Varberg över Ullared till Åtrans station.

I propositionen nr 77 av den 22 november 1912, vilken blivit överlämnad till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under återopande av bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgiva, att åt Varberg—Ätrans järnvägsaktiebolag måtte för fullbordande av järnvägsanläggning från Varberg över Ullared till Ätrans station kunna å det av Riksdagen enligt skrivelse den 24 maj 1910 till låneunderstöd åt enskilda järnvägar beviljade och till Kungl. Maj:ts förfogande ställda extra anslag av 7,500,000 kronor anvisas ett låneunderstöd av 65,000 kronor utan iakttagande av vissa i Riksdagens berörda skrivelse stadgade, i statsrådsprotokollet närmare omförmälda villkor.

*Angående
ytterligare
låneunderstöd
för järnvägs-
anläggning
från Varberg
över Ullared
till Ätrans
station.*

(Forts.)

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade likväl herr *Kvarnzelius* förklarad sig hava yrkat, att utskottet måtte hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Utskottets hemställan föredrogs, varefter ordet begärdes av

Herr *Westman*, som yttrade: Herr talman, mina herrar Varberg—Ätrans järnvägsaktiebolag har råkat i en situation, som icke är alldeles ovanlig i fråga om enskilda järnvägsanläggningar, vilka skola ansluta sig till en förut befintlig järnvägsstation, vare sig statens eller enskild.

Vid meddelande av koncession å en ny järnvägsanläggning, som skall anslutas till en förut befintlig bana, undantagas till en början kilometerna närmast föreningsstationen. Villkoren för ingången på denna station och kostnaderna därför bli först efter längre underhandlingar med ägaren till föreningsstationen bestämda. Redan långt därförinnan meddelas koncession å järnvägsanläggningen och fastställes av Kungl. Maj:t det kostnadsförslag, som skall ligga till grund för statslåns erhållande. I detta kostnadsförslag kunna kostnaderna för anslutning till föreningsstationen endast upptagas till ett approximativt belopp, som i regeln visar sig vara okontrollerbart och vida understigande de verkliga kostnaderna. Följden blir, att det nya järnvägsbolagets ekonomiska beräkningar redan från början visa sig vara otillförlitliga. Medelanskaffningen blir för låg både i aktiekapital och i statslån. Visserligen är det ganska svårt att på förhand exakt beräkna kostnaderna för en järnvägsanläggning. Särskilt visar det sig, att expropriationsersättningarna ofta gå till högre belopp än vad som beräknats, men i det stora hela hålla dock dessa beräkningar streck, i det att det ena jämnar ut det andra. Det är endast en punkt som trotsar alla beräkningar, och det är den av mig förut vidrörda kostnaden för anslutning till föreningsstationer.

För Varberg—Ätrans järnväg, som har anslutning till tre

*Angående
ytterligare
låneunderstöd
för järnvägs-
anläggning
från Varberg
över Ullared
till Ätrons
station.
(Forts.)*

förut befintliga stationer, nämligen i Varberg, Ullared och Ätran, har det visat sig, att de verkliga kostnaderna för ingången på dessa stationer med 162,000 kronor överskridit de beräknade kostnaderna.

Uppenbarligen föreligger här vid behandlingen av dessa ärenden en felaktig princip. Innan koncession meddelas och i varje fall innan det kostnadsförslag, som skall ligga till grund för statsbidraget, fastställs av Kungl. Maj:t, borde det åläggas den enskilda järnvägen att träffa avtal om ingången på föreningsstationen. Då finge man ett exakt belopp att räkna med. Visserligen förbiser jag icke, att härigenom påbörjandet av ett nytt järnvägsföretag skulle kunna komma att fördröjas, men olägenheterna härutav skulle kanske uppvägas av den ökade tryggheten såväl för staten som långivare som ock för företagarna, och de senare skulle säkerligen, genom att avtal träffades på ett tidigare stadium, i många fall kunna förskaffa sig förmånligare villkor.

Nu har jag, om jag läst rätt, av ett tidningsmeddelande sett, att regeringen skulle uppmärksammat denna sak och ämna för framtiden handla ungefär i överensstämmelse med den riktning, jag här angivit. Har jag icke misstagit mig härutinnan, är jag förvissad om, att sådana trångmål, i vilka Varberg—Ätrons järnväg råkat, icke skola, åtminstone icke i större utsträckning, framdeles uppkomma, och därmed tror jag också, att i väsentlig mån den farhåga för konsekvenserna av ett bifall till den kungl. propositionen, som statsutskottet uttalat, skall vara undanröjd.

Det är naturligtvis i princip fullkomligt riktigt, att statsbidrag till en järnvägsanläggning utgår i ett visst förhållande till det av Kungl. Maj:t på förhand fastställda kostnadsförslaget. Detta inskärper hos järnvägsbolaget att iakttaga nödig varsamhet och icke göra onödiga utgifter. Men i förevarande fall har kostnadsökningen för Varberg—Ätrons järnväg knappast kunnat beräknas vare sig av järnvägsbolaget eller, som det visat sig, av Kungl. Maj:t och dess sakkunniga myndighet, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Bolaget har säkerligen befunnit sig i god tro och är tämligen oskyldigt till att ha råkat i den ställning, vari det nu befinner sig. På grund härav anser jag, att det föreligger ganska ömmande omständigheter, vilka borde mana till ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition, helst det här gäller ett ringa belopp, 65,000 kronor, och ett bolag, i vilket kommuner och enskilda engagerat sig till allmänt gagn och utan den minsta utsikt att få någon ränta på det i företaget insatta kapitalet.

Men det är inte endast ömmande omständigheter, som jag anser här tala för ett bifall till den kungl. propositionen, utan jag anser, att det även finnes ett ekonomiskt intresse för staten att här räcka en hjälpande hand till bolaget. Ty vad blir följden om den kungl. propositionen skulle avslås? Att bolaget icke självt kan anskaffa de erforderliga medlen, därom är jag fullt över-

tygad. Det ena alternativet bleve då, att bolaget, såsom i propositionen antydes, nödgades att träda i likvidation, och staten finge då övertaga järnvägen, måhända för att sedermera driva densamma. Och då måste staten själv utföra just de arbeten med banans anslutning till Varbergs huvudstation, var till de medel, som här begärts, skola användas. Det andra tänkbara alternativet är, att järnvägen tillgriper den utvägen, varpå exempel icke saknas från andra banor, att underlåta att under de närmaste åren betala ränta och amortering på det redan erhållna statslånet, för att därigenom sättas i stånd att med trafikmedel göra de arbeten, varom här är fråga. Det blir även då staten, som indirekt får tillsläppa medlen, och under tiden undergrävas bolagets ekonomiska ställning, så att den utsikt, som möjligtvis nu förefinnes för staten, att bolaget skall kunna fullgöra sina förbindelser för det erhållna statslånet, förminskas.

*Angående
ytterligare
låneunderstöd
för järnvägs-
anläggning
från Varberg
över Ullared
till Åtrons
station.
(Forts.)*

Då statsutskottet i sin motivering för avslag, såvitt jag kunnat läsa rätt, intager en på det hela ganska gynnsam ställning till den kungl. propositionen, så hoppas jag, att det icke här från statsutskottsledamöternas sida skall möta alltför starkt motstånd, då jag nu ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

Herr *Henrikson* i Heberg instämde häruti.

Härpå anförde:

Herr *Nilson* i Örebro: Herr talman! Här är fråga om en järnvägsanläggning, som befinner sig i ett nödläge. Den föregående ärade talaren har för kammaren klargjort anledningen till, att järnvägsanläggningen kommit i det nödläge, vari den befinner sig, så den saken kan jag sålunda fullständigt gå förbi.

Nu föreligger här ett förslag från Kungl. Maj:ts sida att förhjälpa järnvägen ur detta sitt iråkade nödläge, och det skulle kunna ske därigenom, att Riksdagen medgiver, att denna järnväg får sig ett lån beviljat å 65,000 kronor utöver det lån inom halva den beräknade anläggningskostnaden, som järnvägen förut erhållit. Denna framställning har emellertid statsutskottet avstyrkt. Statsutskottet beaktar emellertid önskvärdheten av, att järnvägen måtte beredas möjlighet att fullbordas, och anser också att denna järnväg är betydelsefull med hänsyn till allmänna kommunikationsintressen. Statsutskottet delar helt och fullt herr civilministerns uttalade betänkligheter mot att bevilja järnvägsanläggningen lån ur handels- och sjöfartsfonden, men utskottet tilltror sig heller icke att kunna förorda Kungl. Maj:ts förslag med hänsyn till de farliga konsekvenser, som ett undantag i förevarande fall från de allmänna reglerna enligt statsutskottets mening skulle innebära. Med avseende på dessa konsekvenser an-

Angående
ytterligare
lånemunderstöd
för järnvägs-
anläggning
från Varberg
över Ullared
till Åtrans
station.
(Forts.)

håller jag, att herrarne, om herrarne ha propositionen med sig, ville slå upp sid. 10. Där finna vi, att departementschefen i förevarande fall uttalat sig på följande sätt:

»Om jag således i detta fall anser mig kunna förorda ett låneanslag efter ungefär de *verkliga kostnaderna* för järnvägsföretaget, vill jag uttryckligen betona, att detta icke får innebära några konsekvenser för andra liknande fall. Alldeles särskilda förhållanden synas mig, på sätt förut framhållits, böra kunna motivera ett dylikt tilläggs lån: de allmänna kommunikationsintressena hava med avseende å föreliggande järnvägsanläggning uppenbarligen fått göra sig starkare gällande än ortens, varigenom väsentligt högre kostnader för järnvägens fullbordande uppstått än vad eljest skulle hava erfordrats. Särskilda av bolaget ej framkallade svårigheter hava också mött för anslutningen till Varbergs station.»

Sålunda har Kungl. Maj:t redan i sin framställning till Riksdagen alldeles bestämt sagt ifrån att här är det särskilda undantagsförhållanden.

Och jag ser saken så, att härvidlag är det även statsekonomiska klokhetsskäl som tala för bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Först och främst är det så, att järnvägen kan, med hjälp av de låne-medel, som nu ifrågasättas, vinna sin fullbordning och åstadkomma anslutning till statsbanestationen vid Varberg, varigenom både statsbanans och ifrågavarande järnvägs trafikförhållanden förbättras. Vidare föreligger fara för att bolaget kan komma att träda i likvidation, om det ifrågavarande lånet icke beviljas, och då får staten inköpa och ensam bekosta järnvägens fullbordande. Slutligen har järnvägsdirektören d'Ailly inom järnvägsstyrelsen efter verkställd undersökning kommit till det resultatet rörande den ifrågavarande järnvägens räntabilitet, att den efter sin fullbordning mycket väl skall kunna bära både ränta å det statslån, som har erhållits, och å det, som nu är ifrågasatt.

Det synes mig sålunda härvidlag vara statsekonomiska klokhetsskäl jämte billighetsskäl som motivera ett bifall till Kungl. Maj:ts framställning, och jag anhåller härmed, att kammaren måtte med avslag å statsutskottets hemställda bifalla Kungl. Maj:ts framställning.

Herr Ekman: Herr talman, mina herrar! Statsutskottet har icke varit blint för att den järnväg, som det här gäller, befinna sig, såsom den siste ärade talaren anfört, uti ett nödläge, och det framgår också otvetydigt av statsutskottets utlåtande, att utskottet funnit den gjorda framställningen vara behjärtansvärd. När statsutskottet trots detta har ansett, att man icke borde tillstyrka Kungl. Maj:ts framställning, så har detta, såsom också framgår av utlåtandet, utslutande berott av fruktan för de konsekvenser, vartill ett bifall till den kungl. propositionen skulle

föra. Statsutskottet har i detta avseende haft en så gott som enhällig uppfattning, i det att från denna kammare ingen reservant inom utskottet antecknat sig, och ifrån Första kammaren endast en reservant.

Nu har man i debatten här velat dels särskilt understryka det nödläge, varuti järnvägen nu befinner sig och dels också söka reducera konsekvenserna till de minsta möjliga, — ja, såsom den siste ärade talaren ville göra, till rakt ingenting. Jag tror emellertid, att man, huru behjärtansvärda järnvägsbolagets önskingar i detta fall än kunna förefalla, dock bör vara synnerligen betänksam, innan man går att fatta ett beslut i den riktning, som Kungl. Maj:t föreslagit. Det är visserligen sant, såsom också nyss här framhölls, att herr civilministern i den kungl. propositionen i ärendet har framhållit, att han för sin del icke anser, att ett bifall till den nu gjorda framställningen bör få föranleda några som helst konsekvenser, men jag undrar, om det inte finnes många med mig i denna kammare, som, vi må vara hur medvetna som helst om god vilja i det avseendet, dock måste säga oss, att det kan bli svårt för Riksdagen att säga nej i fall, liknande detta, om man denna gång säger ja.

Den förste ärade talaren och även den, som närmast efter honom hade ordet, framlade här en sådan relation av förhållandena, att jag inte anser mig behöva trötta kammaren med ett uppreparande av vad som förorsakat detta nödläge. Jag vill dock något ytterligare belysa förhållandena, och jag har en särskild anledning att göra detta på grund av vad jag sedermera kommer att peka på i fråga om konsekvenserna. Det är visserligen sant att kostnadsberäkningarna i detta liksom i andra liknande fall, då järnvägar anläggas, äro underkastade en granskning av Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, men i detta avseende har denna järnväg icke varit ställd i någon undantagsställning. Det har varit lika för denna som för alla andra järnvägar här i landet. Men man borde väl dock kunna vänta, att de, som låta upprätta kostnadsberäkningarna och trafikberäkningarna, i alla fall skulle söka att för sin egen del något sätta sig in i vart dessa beräkningar i själva verket peka. Och om en sådan fordran är riktig, då vågar jag här det påståendet, att man vid utförandet av detta järnvägsföretag icke gått så grundligt tillväga, som klok förtänksamhet borde ha krävt. Jag skall tillåta mig att styrka detta mitt påstående med en del siffror. Såsom det framhölls, är det egentligen järnvägens införande till de olika stationerna, som har krävt de största kostnaderna, och för detta införande föreligga ju, såsom vi känna, i detta fall liksom i andra liknande fall icke någon slutlig kostnadsberäkning. Men i alla fall borde man kunna därom döma så mycket, att man icke borde komma med så orimligt låga beräkningar, som de, vilka här ha legat till grund för själva förslaget, såsom bör vara tydligt för var och en. De siffror,

*Angående
ytterligare
läneunderstöd
för järnvägs-
anläggning
från Varberg
över Ullared
till Åtrans
station.
(Forts.)*

Angående
ytterligare
låneunderstöd
för järnvägs-
anläggning
från Varberg
över Ullared
till Åtrans
station.
(Forts.)

som jag i detta fall har önskat få framlägga, skall jag nu be att få för kammaren meddela. Jag börjar härvid med Varbergs station. Den beräknade kostnaden enligt det fastställda kostnadsförslaget för införande till Varbergs station uppgick till 20,000 kronor. Enligt bokslutet, oberäknat jordlösen, räls och slipers, har denna kostnad uppgått till 8,358 kronor, vartill kommer för den särskilda byggnaden på föreningsstationen 5,500 kronor eller 13,858 kronor, samt enligt kontrollantens uppgift, inberäknat jordlösen, räls och slipers, 16,916 kronor. *Härtill kommer för inträde till Varbergs station 70,000 kronor.*

Vid Ullareds station har enligt fastställda kostnadsförslag beräknats 36,225 kronor. Komma därtill samtliga förenämnda siffror, så uppgår denna kostnad i stället till 143,857 kronor. Vid Åtrans station utgör den beräknade kostnaden 59,600 kronor men uppgår till 112,064 kronor i verkligheten. Dessa uppgifter ha lämnats direkt från förvaltningen av järnvägen.

Nu torde väl litet var giva mig rätt däruti, att då man söker koncession för ett järnvägsföretag, så är det särskilt svårt att beräkna de planerade trafikinkomsterna. Det är ju alldeles givet, att det ligger i deras intresse, som önska åstadkomma ett sådant företag, att visa en så gynnsam räntabilitetskalkyl för företaget som möjligt. Därför ligger det också i deras intresse att, när de söka att intressera kommuner och enskilda i järnvägsföretaget, visa en så vacker trafikinkomst som möjligt, och att även, i den mån det låter sig göra, beräkna kostnaderna till det lägsta möjliga. Skulle nu statsmakterna vilja genom ett bifall till den nu föreliggande framställningen giva på hand att i liknande fall, där det visar sig att beräkningarna ha varit så grundligt felaktiga, som de här ha varit, och därför ett sådant nödläge som det här angivna uppkommit, skulle statsmakterna i ett sådant fall vara beredda att på grund av behjärtansvärda förhållanden träda emellan, så fruktar jag, att det kommer att bli många sådana fall, som det nu föreliggande, och jag fruktar, att det kommer att bli mycket svårt för herr statsrådet och chefen för civildepartementet att kunna motstå liknande anspråk på ersättning som de, vilka här nu framförts.

Men det är även en annan konsekvens av detta, som jag fruktar. Det fanns en tid, då lån till enskilda järnvägar icke behandlades av Kungl. Maj:t ensam, utan låneansökningarna fördes inför Riksdagen, och Riksdagen fattade i varje särskilt fall sitt beslut. Det visade sig emellertid, att detta arbete blev Riksdagen — jag vågar säga det — övermäktigt, och utan tvivel var det i medvetande härom, som Riksdagen fastställde vissa grunder, enligt vilka statslån skulle få utlämnas till enskilda järnvägar, och sedermera lade i Kungl. Maj:ts hand att pröva och bevilja dessa lån. Skulle man nu göra ett sådant undantag, som det här är föreslaget, då är jag tämligen viss om, att Riksdagen mycket

snart skall bli överhopad med att få pröva framställningar, kanske icke från Kungl. Maj:t men från enskilda motionärer, i alldeles samma riktning som det nu föreliggande förslaget. Och jag tror icke, att det vore lyckligt, om Riksdagen utan att ha blicken öppen för denna konsekvens nu gick att fatta sitt beslut.

*Angående
ytterligare
läneunderstöd
för järnvägs-
anläggning
från Varberg
över Ullared
till Åtrans
station.
(Forts.)*

Uti Första kammaren i dag har det uttalats av herr statsrådet och chefen för civildepartementet, att det vore herr statsrådets avsikt att för framtiden genomföra en sådan förändring, att vid låns beviljande till anläggning av enskilda banor icke såsom hittills den del av banan, som ligger närmast vid anknypningen till en annan bana, skulle komma att undantagas utan att först, när överenskommelse vore definitivt träffad, skulle frågan om koncession och statslån tagas upp till slutlig behandling. Jag är glad över detta uttalande från statsrådsbänken, och jag tror, att det vore en synnerligen lycklig reform, om herr statsrådet ville genomföra detta. Men en sådan plan kan ingalunda hindra, att konsekvenserna av det nu föreliggande förslaget kunna bli lika farliga. Ty om kostnadsberäkningarna i övrigt äro felaktiga och om det finnes ett hopp om, att där beräkningarna äro för låga, man i alla fall kan beräkna att erhålla ett nytt statslån, så kommer det i alla händelser att ha samma inflytande på beräkningarna i övrigt, som jag redan tillåtit mig att påpeka.

Herr Nilson framhöll, att han trodde, att det skulle vara ekonomiskt klokt att, för att bespara statsverket ökade kostnader eventuellt för inlösning av denna bana, nu i stället bevilja det relativt låga beloppet av 65,000 kronor i form av lån utöver det lån, som redan är lämnat till denna järnväg. Jag hoppas, att det icke skall gå därhän, att statsverket behöver inlösa denna järnväg. Jag tror icke, att det vore lyckligt för statsverket, om det skulle behövas, men jag vill dock betona, att jag tror, att i längden skulle till och med en sådan inlösning av denna järnväg ställa sig för statsverket billigare än konsekvenserna av ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition komma att göra.

Det är därför, herr talman, som jag anhåller att få yrka bifall till statsutskottets framställning.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Schotte: Herr talman! Den föregående ärade talaren har särskilt upplyst om det förhållandet, att jag i Första kammaren uttalat den uppfattningen, att det för framtiden syntes lämpligast, om man icke lämnade kostnaderna för nya järnvägars anslutning till förutvarande järnvägsstationer så litet beaktade som hittills, vare sig vid meddelande av koncession eller vid beviljande av statslån, och han var nog vänlig biträda denna mening. Det är nog så, att hur man än från början beräknar kostnaden för en anslutning till en station, så blir den i regel högre; de övriga järnvägarna på platsen försöka givetvis, när de skola mottaga en ny järnväg

Angående
ytterligare
låneunderstöd
för järnvägs-
anläggning
från Varberg
över Ullared
till Åtrans
station.
(Forts.)

med dess trafik på sin station, att utvidga sitt område så mycket som möjligt och att skaffa förbättrade anordningar på sin station och därigenom sätta denna i det bästa möjliga och modernaste skick. Även statens järnvägar ha helt naturligt begagnat sig av dylika tillfällen och ha därigenom i åtskilliga fall lyckats få förbättringar i sina anordningar, vilka annars skolat dröja. Det är således helt naturligt, att dylika tillfällen beaktas. Jag tror därför, att det är riktigast att hädanefter förfara, såsom jag i Första kammaren antytt och statsutskottets vice ordförande här gett sin anslutning, nämligen att för framtiden, vid koncessioners och framför allt vid statslåns beviljande, iakttaga, att ej medgiva koncession och statslån förrän uppgörelse rörande anslutningsstationerna blivit träffad och man således fått en kostnadsuppgift på denna punkt, som verkligen kan stå sig.

Nu säger den föregående ärade talaren, att man i detta fall icke gått tillräckligt noggrant och grundligt tillväga vid uppgörandet av kostnadsberäkningarna och han påpekar särskilt, att det varit synnerligen små summor, som blivit upptagna för föreningsstationerna. Ja, detta må vara sant, men detta får icke enbart läggas denna järnväg till last, ty dels beror ökningen i kostnaden, såsom jag redan sagt, därpå, att när ombyggnad skall ske av en station, de förutvarande delägarna i densamma söka få förbättrade anordningar därstädes, och dels äro ju dessa kostnadsberäkningar granskade i Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Det är således icke enbart för att — såsom den föregående talaren antydde — om jag så får uttrycka mig, blomstermåla för att öka intresset för och aktieteckningen i järnvägen, som man räknar låga kostnader. En viss kontroll äger ju rum av statsmyndighet och här finna vi, att denna myndighet betydligt ökat de beräknade kostnaderna. Den kontroll från Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens sida, som äger rum, blir emellertid mera verksam, ju mera fakta man har att stöda sig på vid kostnadsberäkningarna. Det är också att märka, att denna järnväg tillkom på en tid, då Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens kontroll icke var så detaljerad, som den sedermera blivit genom de särskilda beslut, som Riksdagen i detta hänseende fattat. Denna järnväg har således icke varit från början underkastad en sådan ingående, även ekonomisk, kontroll av en särskilt tillsatt person under hela byggnadstiden, som de enskilda järnvägar, som få statslån, numera äro.

Under sådana förhållanden tror jag verkligen icke, att man behöver göra en sådan svartmålning om de konsekvenser av ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag, som statsutskottets vice ordförande här har gjort. Det fanns icke mycket i denna väg, som han icke trodde skulle kunna hända, om man nu ginge med på Kungl. Maj:ts proposition — till och med Riksdagens arbete skulle ökas mycket. Jag tror verkligen icke, att det blir så många dylika framställningar, ty om de nya anordningar, som jag antydde, ge-

nomföras, borde det icke i många fall komma att inträffa, att Riksdagen behöves besväras med dylika ärenden. Jag är också övertygad, att både Kungl. Maj:t och enskilda motionärer skola iakttaga all varsamhet med att besvara Riksdagen med undantag från de vanliga lånevillkoren för statslån till järnvägar. Vi ha dock haft exempel på, att liknande framställningar tidigare ha hänskjutits till och bifallits av Riksdagen. Så beviljades ändring i villkoren för Orsa—Svegbanan för sex eller åtta år sedan, och mig veterligt har detta icke haft några så rysliga konsekvenser. Jag tror icke ens, att Riksdagen haft någon enda dylik ansökan inne under de år, som förflutit sedan Riksdagen beviljade undantag för nämnda bana.

*Angående
ytterligare
låneunderstöd
för järnvägs-
anläggning
från Varberg
över Ullared
till Åtrans
station.
(Forts.)*

Det förhåller sig enligt min mening så, som här av föregående talare uttalats eller, att starka billighetsskäl och klokhetsskäl tala för att i detta fall gå med på Kungl. Maj:ts förslag. Det belopp, som erfordras, finnes reserverat på av Riksdagen redan beviljade lånemedel till enskilda järnvägar. Av den redogörelse, som är lämnad av en föregående talare för järnvägens tillkomst och historia, ha kammarens ledamöter funnit, att man av omständigheternas makt blivit driven att bygga banan på ett helt annat sätt än man ursprungligen avsett, och att den blivit ett led i ett större samfärdsnät i stället för allenast en lokalbana, såsom tanken var, när man först planerade denna järnväg och önskade få den smalspårig. Faran för att staten skall bli tvungen att övertaga banan efter en likvidation, därest detta anslag icke beviljas, är ganska överhängande. Alla torde väl vara ense om, att, om staten blir tvingad att övertaga en enskild järnväg — det har lyckligtvis icke ifrågakommit med annat än ett par järnvägar — driftkostnaderna bli långt dyrare, i det att bl. a. anspråk på ökade löner komma fram och järnvägen måste på ett helt annat sätt än förut förbindas med andra trafikleder o. s. v. Därför har dylikt övertagande i allmänhet för staten blivit en dålig affär. En järnväg, som staten för några år sedan på detta sätt fick övertaga, vållar staten årligen kostnader, och ehuru staten utbjudit järnvägen till ganska lågt pris, har man icke lyckats bilda något nytt bolag för att övertaga densamma. Det är nog också den omständigheten, att staten vid övertagande av enskilda järnvägar lätt inledes i åtskilliga svårigheter, som gjort att staten icke alltid så strängt hållit efter de enskilda järnvägar, som försummat sina räntor och amorteringar, utan varit långmodig, i förhoppning om att järnvägsföretaget så småningom skulle komma i bättre ställning — och det visar sig också vara riktigt i många fall. Denna långmodighet kan emellertid icke drivas över en viss gräns. Det är, tror jag, ekonomiskt klokt, om staten söker hålla Varberg—Åtrans järnväg uppe, då de trafikberäkningar, som här äro meddelade, visa ganska stora sannolikheter för att staten då skall komma ifrån denna ledsamma

*Angående
ytterligare
låneunderstöd
för järnvägs-
anläggning
från Varberg
över Ullared
till Åtrans
station.
(Forts.)*

affär bättre, än om staten nu avslår den framställning, som här är i fråga, och nödgas inköpa järnvägen. Statsutskottets vice ordförande medgav att det icke är lämpligt att i detta fall, såsom i en del föregående fall skett, använda handels- och sjöfartsfondens medel såsom hjälp åt järnvägen. Efter statsutskottets motivering kan man tro, att utskottet förmenar Kungl. Maj:t sitta inne med några särskilda medel eller särskilda åtgärder i reserv till att hjälpa järnvägar med. Men man vet väl, att några sådana medel icke finnas, och, om Riksdagen avslår Kungl. Maj:ts framställning, blir sannolikt följden, att staten efter banans likvidation får övertaga densamma. Detta är en situation, som vi om möjligt böra undvika, när vi kunna göra det på så pass rimliga och billiga och, som jag tror, kloka villkor, som här blivit föreslagna.

Herr Persson i Tofta: Utöver det som redan anförts till förmån för Kungl. Maj:ts proposition skulle jag vilja tillägga några ord. Jag skulle då till att börja med vilja erinra om, att såväl år 1902 som år 1905 inkommo koncessionsansökningar på smalspårig järnväg, första gången för en järnväg från Varberg till Ullared och den andra gången för en järnväg från Varberg över Ullared till Åtrans station. Det var nämligen så, att en smalspårig järnväg hade varit alldeles tillräcklig för ortsbehovet. Emellertid avstyrkte alla de hörda myndigheterna koncessionsbeviljande på en smalspårig järnväg, ty de ansågo, att järnvägen vore av den betydelse, att den icke borde vara smalspårig, utan de förordade i stället en normalspårig järnväg i samma riktning. Ja, det är ju klart, att vederbörande koncessionssökande fingo rätta sig efter detta, och på förnyad ansökan erhöles koncession på normalspårig järnväg år 1906. Därmed, menar jag, visar det sig ju, att vederbörande, som intresserade sig för att få en järnväg till stånd, ha blivit av statens myndigheter tvingade att bygga en bättre och dyrbarare järnväg, än som egentligen hade erfordrats för ortsbehovet. För att åstadkomma penningar till detta större och dyrbarare företag fingo kommuner och enskilda anstränga sig över hövan med aktieteckningar. Jag skall tillåta mig att angiva några siffror härvidlag. Varbergs stad med omkring 7,000 invånare har tecknat 500,000 kronor och dessutom lämnat fri jord, Hallands läns landsting har tecknat 50,000 kronor. Sedan komma vissa kommuner. Så t. ex. har Träslövs socken med 2,002 invånare tecknat 25,000 kronor, Hunestad med 661 invånare 25,000 kronor, Gödestad med 320 invånare 15,000 kronor, Grimeton med 885 invånare 50,000 kronor, Rolfstorp med 1,172 invånare 75,000 kronor, Svarträ med 462 invånare 15,000 kronor, Ullared med 661 invånare 15,000 kronor, Gällared med 846 invånare 40,000 kronor samt Gunarp med 1,368 invånare 30,000 kronor. Att dessa teckningar äro synnerligen ansträngande kan

man snart få reda på, om man tar reda på kommunalskatten i vederbörande kommuner. Jag skall blott angiva tre eller fyra av dessa kommuner. Så betalades t. ex. i kommunalskatt i Rolfs-
 torp under år 1909 20 kronor, under 1910 24: 20 och under 1913
 22: 40 per 100 kronors inkomst, i Gällared år 1909 23: 70 och
 år 1910 30: 70. Härav kan man tänka, att det förefinnes ingen
 möjlighet att genom ökad aktieteckning få fram något utöver vad
 som redan erhållits.

*Angående
 ytterligare
 låneunderstöd
 för järnvägs-
 anläggning
 från Varberg
 över Ullared
 till Åtrans
 station.
 (Forts.)*

Nu har anmärkts på, att kostnadsberäkningarna varit för låga. Men det är väl intet enstaka förhållande, att vid utförandet av ett företag de beräknade kostnaderna icke motsvara de verkliga utan att dessa senare komma att överstiga de beräknade. I detta fall har det varit särskilda omständigheter, som jag tycker, att det är tydligt, att bolaget icke kan rå för. Särskilt gäller detta svårigheterna med järnvägens anslutning till Varbergs station. Nu har det ju talats om de farliga konsekvenserna, men när Första kammaren icke haft större betänkligheter därvidlag än att den kunnat bifalla Kungl. Maj:ts förslag, så är det icke värt att se alltför ängsligt på den saken. Dessutom har en byrådirektör i järnvägsstyrelsen uppgjort beräkningar, som innehålla det uttalandet, att ur ren affärssynpunkt skulle det vara väl motiverat att bifalla den kungl. propositionen. Icke är jag kompetent att bedöma dessa beräkningar, men man får väl tillmäta dem något vitsord, och därför tror jag, att Andra kammaren icke allenast gjorde en god gärning, utan även en ur statsfinansiell synpunkt försvarbar gärning, om den bifölle Kungl. Maj:ts proposition, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr O l s s o n i Tyllered: Herr talman! Jag skall be att i sammanhang med denna fråga få nämna, att det ej är allenast de orter, som så att säga direkt beröras av denna järnväg, som ansträngt sig till det yttersta vid teckning av aktier, utan även andra kommuner belägna på längre avstånd hava genom aktieteckning lämnat betydliga bidrag, detta dels för den indirekta nyttan, de trott sig få och dels för att bispringa företaget. Skulle nu järnvägsbolaget nödgas träda i likvidation, äro dessa aktier för kommunerna förlorade. Ingen kan på förhand säga, vilka utvecklingsmöjligheter en järnväg kan få. Jag känner ett järnvägsbolag, som ej på några år gav någon utdelning på sina aktier, men däremot på senare tiden betalat flera gånger 6 och jag tror till och med 7 procent, och aktierna äro nu uppe i pari.

Jag menar, att detsamma kan bliva förhållandet även med denna järnväg; men då behöver banan komma fram och få anslutning till Varbergs station, men härtill saknar bolaget medel. Om nu Riksdagen ville biträda Kungl. Maj:ts proposition i denna fråga, som är så väl motiverad, och lämna det begärda lånet,

Angående
ytterligare
låneunderstöd
för järnvägs-
anläggning
från Varberg
över Ullared
till Åtråns
station.
(Forts.)

skulle banan troligen säkrare kunna förränta statslånet med den begärda tillökningen i statlånet än utan densamma.

Hade bolaget och de samhällen, som med uppjudande av alla resurser för att förverkliga sin länge närda önskan att få en järnväg dragen genom sina orter, fått bygga banan smalspårig, varigenom Ortsbehovet blivit fullt tillgodosett, hade bolaget ej kommit i ett sådant penningtrångsmål som nu har blivit fallet. Men, den koncession, som söktes på en smalspårig järnväg, kunde ej beviljas, utan banan måste byggas normalspårig.

Detta ställer sig, från min sida sett, så, att denna statens fordan kan anses som en bidragande orsak till att banan krävde så stora offer från aktieägarnas sida. Detta kunde nu i viss mån hjälpas om Riksdagen ginge med på Kungl. Maj:ts förslag. Jag ber därför att få vädja till denna kammare att behjerta föreliggande begäran, då nu Första kammaren redan bifallit Kungl. Maj:ts proposition. Herr talman, jag yrkar bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Widlund: Herr talman! Då man går att besluta i denna fråga, tror jag icke det är fullt riktigt att låta de principiella synpunkterna bli de uteslutande avgörande, såsom herr Ekman ville, utan man bör nog även tänka på, under vilka förhållanden denna järnväg kommit till och under vilka förhållanden den för närvarande arbetar.

Man må då, vad först frågan om järnvägens tillkomst beträffar, besinna, att det ursprungligen var meningen, att denna järnväg skulle bli smalspårig och draga en kostnad av, enligt det första kostnadsförslaget, 1,755,000 kronor. Detta kostnadsförslag ökades ju sedermera av Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen till en summa av 2,140,000 kronor, d. v. s. med 385,000 kronor. Man kan då väl säga, att detta senare kostnadsförslag var väl beräknat. Men då kunde icke vare sig Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen eller kungl. järnvägsstyrelsen lämna sitt medgivande till en smalspårig järnväg, utan de förordade väl koncession men under förutsättning att järnvägen gjordes normalspårig. Kostnaden härför beräknades till 2,370,000 kronor, d. v. s. en merutgift av 230,000 kronor. Det är ju alldeles klart, att denna ökning i kostnaden invercade i mycket hög grad på möjligheten att anskaffa aktiekapital till en sådan järnväg.

Nu säger herr Ekman mycket betecknande, att man har gjort sig skyldig till en grundlig felberäkning av kostnaderna. Men, om man ser i den kungl. propositionen, så heter det där på ett ställe på sidan 7, såsom jag tror fullt riktigt, att kostnaderna för själva banbygget blivit något lägre än de beräknade.

Under sådana förhållanden menar jag, att det icke är fullt riktigt att säga, att de, som kalkylerat järnvägen, gjort en grundlig felberäkning, då man nämligen ser, att denna merkostnad upp-

stått till följd av anordningar för att komma in på föreningsstationer eller åtgått till jordlösen och annat dylikt. Vi se i den kungl. propositionen, att jordlösen gått upp till en mersumma av 67,738 kronor 82 öre, således en summa, som vida överstiger det belopp, som av Kungl. Maj:t här begäres. Det är naturligtvis icke fullt riktigt, att jordägarna, när järnvägen framdrogs, begagnade sig av tillfället att få ett oskäligt pris för den jord järnvägen behövde, men i detta avseende har man icke kunnat göra något åt saken, åtminstone icke för närvarande.

*Angående
ytterligare
läncunderstöd
för järnvägs-
anläggning
från Varberg
över Ullared
till Åtrans
station.
(Forts.)*

Vidare kommer ju den höjning av den beräknade kostnads-
summan på Varbergs station upp till 20,000 kronor, och detta
är i stort sett beroende därpå, att, när en ny järnväg skall gå in
på en station, passar alltid järnvägsstyrelsen på att utvidga sin
bangård på ett praktiskt sätt. Det må vara klokt, men veder-
börande järnväg har säkert därigenom en indirekt fördel av den
tillkommande järnvägen. Då man nu i detta fall beräknat, att
summan av kostnaderna för att komma in på Varbergs station går
till 82,000 kronor, och det här begäres ett extra lån av 65,000
kronor, så tror jag, att det icke är någon fara med att bevilja
detta utan att det är både välbetänkt och rättfärdigt. Vidare se
vi ju av en beräkning, som uppgjorts av en järnvägsman, herr
d'Ailly, att om järnvägen kan komma till föreningsstation på ett
normalt sätt och få bättre utfartsväg, skola inkomsterna kunna
ökas med cirka 3 kronor per dag och bankilometer. Det tror jag
för min del är något högt beräknat. Då den totala inkomsten för
närvarande är 7: 25, kan det icke vara möjligt, att den endast
genom detta kan komma upp till 10, 25. Men man kan vara för-
vissad om, att en avsevärd förhöjning är möjlig att åstadkomma.
Kommer så till, att denna järnväg har haft otroligt stora svårig-
heter och åsamkats dryga kostnader genom järnvägsstyrelsens —
såvida min förmodan i detta avseende är riktig — starka förha-
lande av saken för att komma till en lämpligt ordnad infart på
Varbergs station, så tycker jag att det är rättvist att i detta fall
bifalla den framställda begäran.

I det fall, att en järnväg eller ett bolag, eller vad det vara
månde, kommit i svårighet, men hjälp i rätta ögonblicket kom-
mer, kan denna hjälp bli en sporre till starkt intresse hos detta
företag. Och om vi bevilja vad som ifrågasatts uti detta av
Kungl. Maj:t framlagda förslag, så torde det vara möjligt och
mycket troligt, att denna järnväg kommer att skötas på ett så-
dant sätt, att statslånet i sin helhet kan både förräntas och
amorteras.

Jag ber att med dessa ord, herr talman, få yrka bifall till
Kungl. Maj:ts förslag i denna fråga.

Med herr Widlund förenade sig herrar *Karlsson* i Fjäl,
Svensson i Skönsberg och *Zelahn*.

Angående
ytterligare
länestöd
för järnvägs-
anläggning
från Varberg
över Ullared
till Åtrans
station.
(Forts).

Herr Carlsson i Frosterud: Herr talman! Då jag i utskottet bidragit till det slut, vartill utskottet kommit, så skall jag anhålla att få yttra ett par ord angående anledningen till att vi enats om den ståndpunkt, utskottet här intagit.

Jag får naturligtvis villigt erkänna, att när jag läste den kungl. propositionen, fick jag en stark känsla av att här förelågo ganska ömmande omständigheter, och att denna järnväg befann sig i ett verkligt trångmål. Men då man närmare börjar sätta sig in i de förhållanden, som äro förbundna med denna fråga, och då man tar i skärskådande de grunder, efter vilka Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att bevilja dessa medel, då måste man ju ställa sig tveksam inför detta Kungl. Maj:ts förslag.

Jag skall endast här med några ord bemöta, vad särskilt herr Widlund liksom flera föregående talare lagt tyngdpunkten på i sitt anförande, nämligen att det huvudsakligen är genom statens eget åtgörande, som detta bolag tvingats att bygga en bredspårig järnväg i stället för en smalspårig. Jag vill då gent emot herr Widlund påpeka, att då Kungl. Maj:ts Befallningshavande i Hallands län skulle avgiva yttrande över koncessionsansökningen för en smalspårig järnväg, så gick yttrandet från denna myndighet, som väl mest borde känna till länets och dessa orters ekonomiska bärkraft, ut på ett avstyrkande av den smalspåriga järnvägens anläggning. Och framhölls därvid att en bredspårig järnväg i denna trakt icke kunde anses för betungande för de kommuners och enskildas ekonomiska bärkraft, vilka komme att i framtiden ha nytta av järnvägen. Detta Kungl. Maj:ts Befallningshavandes uttalande borde väl få gälla såsom någon ursäkt för statens centrala myndigheters åtgöranden sedermera i denna fråga.

Men i alla fall, som frågan nu förelåg för statsutskottet, så fann sig statsutskottet föranlätet att intaga den ståndpunkt, som det nu intagit. Kungl. Maj:t föreslår, att dessa medel skola utgå ur den lånefond, som 1910 års riksdag beviljade till ett belopp av 7,500,000 kronor. För låns erhållande ur denna fond fastslogs som villkor: för det första, att lån från denna fond finge beviljas endast till *nya* och *ännu icke* påbörjade järnvägar. Detta är dock en gammal järnväg, som erhållit sitt statslån redan 1907, och således icke under några förhållanden kunde komma inom ramen av 1910 års anslag, och det andra villkoret för lån ur denna fond var, att lån icke finge lämnas till högre belopp än högst hälften av den *beräknade*, icke *den verkliga* kostnaden. Då nu Kungl. Maj:ts förslag innebär en avvikelse från dessa villkor, som Riksdagen fastställt, så undrar jag vad Riksdagen sagt, ifall utskottet utan någon reservation yrkat bifall till förslaget.

De konsekvenser, som givetvis skulle bli en följd av att detta lån beviljades, har statsutskottet icke kunnat taga på sitt ansvar. Jag anser därför, att statsutskottets ståndpunkt är högst försvarbar, ehuru väl jag icke vill förneka, att ömmande omstän-

digheter i vissa avseenden här verkligen föreligga. Jag anser således att statsutskottet har fullgoda skäl för sin ståndpunkt, och jag har för min del icke kunnat göra annat än ansluta mig till denna dess ståndpunkt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! I denna fråga stå billighetsskäl mot formella skäl. Efter min mening är i detta fall billighetsskälerna mycket starka och de formella skälerna mindre starka. Under sådana förhållanden kommer jag att yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Billighetsskälerna, som i detta fall förefinnas, äro högst egenomliga. Vi ha väl icke något motstycke till, att kommuner begärt att få bygga en smalspårig järnväg, att de ha upprepat denna ansökan två gånger, men lika fullt bringats att bygga en bredspårig järnväg, därför att myndigheterna sagt, att den bredspåriga skulle vara av stor betydelse för den allmänna samfärdseln, och att den därför borde komma till utförande. Dessa kommuner ha då slutligen icke sett någon annan väg än antingen låta bli att bygga eller ock bygga en bredspårig järnväg. De ha då lämnat in koncessionsansökan för en bredspårig järnväg, om icke smalspårig kunde beviljas. Sedan ha de ansträngt sig på alla håll för att få denna järnväg till stånd, och den har med stora uppostringar kommit till stånd.

Det har talats om oriktiga kalkyler i detta fall. Men jag vill påstå, att det är icke riktigt att härvidlag tala så mycket om dem, ty felaktigheterna i dessa kalkyler äro mindre, än de bruka vara. Det är sant, att den beräknade kostnaden på 2,170,000 kronor blivit ökad med 140,000, men denna ökning ligger på vissa poster, vilka de koncessionsansökande omöjligt kunnat bedöma, och kunna därför ej läggas dem till last.

I övrigt ha kalkylerna icke visat sig oriktiga.

Statsutskottet har emellertid här fruktat konsekvenserna.

Men äro de verkligen så farliga? Vi ha två gånger förut beviljat framställningar av liknande art, nämligen ena gången från Borås—Alvesta järnväg, och andra gången från järnvägen Orsa—Sveg. Och jag tror icke att vi därav blivit så bundna, så att vi måste bifalla vilken ansökan som helst. Men när denna ansökan nu föreligger, som är så olik alla de andra, på grund av att kommunerna blivit tvingade att bygga den dyrbarare vägen, då tror jag icke, det är farligt att bevilja densamma. Och jag hoppas, att statsutskottets medlemmar dela min uppfattning att vi här skola låta även känslan tala. Vi ha vid många andra tillfällen hjälpt varandra från olika landsdelar. Vi böra även göra detta nu. Jag vill påpeka, huru vi hjälpte Kronobergs län med Vislanda—Bolmens järnväg under tämligen likartade förhållanden. Jag vill påminna om, huru vi hjälpte intressenterna i Hjal-

*Angående
ytterligare
låneunderstöd
för järnvägs-
anläggning
från Varberg
över Ullared
till Åtrams
station.
(Forts.)*

Angående
ytterligare
låneunderstöd
för järnvägs-
anläggning
från Varberg
över Ullared
till Åtråns
station.
(Forts.)

maresänkningen, vilka sannolikt icke kunnat reda sig, om vi icke släppt efter de stränga villkoren. Jag anser, att vi böra hjälpa även här, i ett fall, som är så ömmande.

Jag yrkar bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Häruti instämde herrar *Starbäck, Röing, Modig* och *Mörtzell*.

Herr *Ekman*: Herr talman! Jag vill endast med ett par ord fästa uppmärksamheten på, att den siste ärade talaren har, om någon, givit vid handen vad konsekvenser betyda. Han slutade sitt anförande med att peka på att i flera föregående fall ha sådana undantag gjorts. Låtom oss fortgå på den vägen och fortfarande göra undantag! Då ha undantagen snart blivit regel!

Jag vidhåller mitt yrkande.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr vice talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan och 2:o) bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och fann herr vice talmannen den sistnämnda propositionen hava flertalets röster för sig. Votering begärdes emellertid av herr *Ekman*, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 21, bifaller Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utvisade 129 ja mot 42 nej; och hade kammaren alltså bifallit Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

§ 9.

Vid föredragning härefter av bankoutskottets utlåtande, nr 15, angående förslag till nya stadgar för Riksdagens bibliotek och instruktion för dess tjänstemän, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 10.

Härpå upptogs till behandling bankoutskottets utlåtande, nr 16, angående uppförande av nybyggnad för riksbankens avdelningskontor i Kristianstad m. m.

*Angående
nybyggnad för
riksbankens
avdelnings-
kontor i
Kristianstad
m. m.*

Med anledning av en utav fullmäktige i riksbanken uti skrivelse till bankoutskottet den 9 januari 1913 gjord framställning hemställde utskottet, att Riksdagen måtte uppdraga åt fullmäktige i riksbanken att å södra delen av det utav riksbanken inköpta området av den s. k. tyghustomten i Kristianstad låta i huvudsaklig överensstämmelse med uppgjorda ritningar till ett såsom alternativ I betecknat förslag för en kostnad av 135,000 kronor uppföra en byggnad med lokaler för riksbanken.

Häremot hade reservation avgivits av herrar *Söderberg* i Stockholm och *Sjöblom*, vilka förklarar sig anse att fullmäktiges förevarande framställning bort av utskottet avstyrkas.

Sedan utskottets hemställan föredragits, gav herr vice talmannen på begäran ordet åt

Herr *Söderberg* i Stockholm, som yttrade: Herr talman! Visserligen är varken jag eller min medreservant specialister ifråga om tomt- och husbyggnadsaffärer, men utskottets övriga medlemmar äro icke heller fackmän, och när de ansett sig med stöd av sitt omdöme kunna tillstyrka bankofullmäktiges förslag i denna fråga, ha vi ansett oss kunna ha lika goda skäl att, efter prövning, yrka avslag å detsamma.

Jag vill då uttala som min uppfattning, att alla sådana här granskningar i byggnadsfrågor inom utskotten — de må föreligga i statsutskottet framlagda från något departement eller i bankoutskottet från riksbanksfullmäktige — lida av den bristen, — åtminstone har det varit så hittills — att de icke kunna sägas vara några granskningar i detalj eller i sak av de byggnadsförslag, som det gäller. Där föreläggas t. ex. ett par skisser till fasader, en planritning och ett par tvärsektioner, och någonting därutöver har icke presterats, åtminstone icke för oss inom vårt utskott. Några arbetsbeskrivningar eller detaljerade kostnadsberäkningar, vilka utskottet, därest ledamöterna själva saknade sakkunskap — vilket de i de flesta fall göra — skulle kunna låta någon sakkunnig kontrollera, finnas icke, utan utskottets mening måste bli så att säga ett slags mening i klump, så att det endast kan förklara: »den här summan förefaller oss icke alltför högt tilltagen, och därför tillstyrka vi den».

Den ordningen skulle därför vara ganska välbefogad, att vederbörande departement, eller eventuellt någon annan institution, som har byggnadsfrågan om hand förelade dessa byggnadsförslag för utskotten, åtföljda av arbetsbeskrivningar eller kostnadsberäkningar, så att en verklig granskning skulle kunna ske.

*Angående
nybyggnad för
riksbankens
avdelnings-
kontor i
Kristianstad
m. m.
(Forts.)*

Då först kunde man säga, att de utlåtanden, Riksdagens utskott avge i en sådan fråga, kunnat tränga in i detaljerna, vilket de nu icke göra.

Uti föreliggande fråga har jag och min medreservant haft den uppfattningen, att Riksdagen icke borde godkänna riksbanksfullmäktiges förslag, och det av följande skäl. För det första förhåller det sig så, att hela den tomt, som riksbanken på sin tid tillhandlade sig av arméförvaltningen, är olämpligt stor. 1911 års riksdag reflekterade väl icke så mycket däröver, utan här, ansåg man, gällde det endast en bytesaffär mellan tvänne statsinstitutioner, därvid riksbanken överlämnade 226,000 och några hundra kronor till arméförvaltningen eller Vendes artilleriregemente, vilket det nu var, för att komma i besittning av tomten för sitt framtida behov, alltså för en annan statsinstitutionens räkning. När denna tomt nu är så pass stor som den är, vore det väl det resonligaste, att man undersökte, huruvida hela detta område är behöfligt för de två verk, som här närmast ifrågakomma, nämligen riksbanken och posten. Det var något i den riktningen utskottet åsyftade, när det förra året behandlade en liknande framställning från fullmäktige, varför frågan då också remitterades tillbaka till dem, för att de skulle komma fram med några nya alternativ, hur tomten bäst och lämpligast borde utnyttjas med hänsyn till den rätt stora summa, som var nedlagd i den. Priset hade varit 100 kronor per kvadratmeter, vilket då ansågs vara bra dyrt, och som man nu alls icke skulle kunna få för tomten. Utskottet skickade alltså tillbaka förslaget till fullmäktige, för att de skulle föranstälta om nya förslag.

Det är alldeles givet, att kammarens ledamöter ha ganska svårt att så här kunna sätta sig in i frågan och avgöra, vilket av arkitektens fyra alternativ, som skall vara det mest fördelaktiga, utan man stannar väl vid vad utskottet föreslagit. Emellertid är förhållandet med tomten i Kristianstad det, att på densamma befinna sig några gamla träd, några lindar, och det har den här arkitekten så fullständigt bitit sig fast vid, att han, trots att han fått remiss på frågan en gång till, anser, att utgångspunkten för beräknande av hur tomten skall användas, bör vara, att de där gamla träden skola bevaras, därför att de ha så högt estetiskt värde. Jag är absolut övertygad om, att hade något enskilt bankföretag eller annat enskilt företag, vilket som helst, förvärvat sig en så dyrbar tomt för att på bästa ekonomiska sätt utnyttja den, skulle icke den arkitektens uppfattning få bliva avgörande, enligt vilken, då nu på den tomten händelsevis stode några gamla planteringar, såsom utgångspunkt skulle gälla, att de måste finnas kvar, och byggnaden eller rättare byggnaderna få gruppera sig med hänsyn till dem. Så är dock fallet här. När herr Lallerstedt kommer tillbaka till fullmäktige med nya skisser, nya förslag, framhåller han fortfarande, att den förnämsta synpunkten skall

vara, att man måste bevara det estetiska intrycket, och i följd därav måste dessa träd stå kvar på den där gamla tyghustomten i Kristianstad.

*Angående
nybyggnad för
riksbankens
avdelnings-
kontor i
Kristianstad
m. m.*

(Forts.)

Jag för min del är av en alldeles motsatt uppfattning och anser, att riksbanken, som är ett av statens affärsdrivande verk, väl skall se till, att tomten utnyttjas så, som vilken annan innehavare som helst skulle ha utnyttjat den, nämligen så, att den ger största möjliga avkastning; detta oaktat man i det här fallet kan säga, att det icke spelar så stor roll, eftersom penningarna för tomten gått till ett annat statens verk. Efter det återinlämnade förslaget alternativ I, som i första hand karakteriseras av att där bibehållits samma plan som i förslaget till utskottet 1912, nämligen att man nu skulle bebygga endast den del av tomten, som för närvarande är tillgänglig, med en fristående byggnad för riksbankens behov, skulle emellertid en stor del av tomten bli obebyggd, därför att de här träden skulle bevaras. När i sinom tid den andra delen, som nu disponeras av artilleriet, blir tillgänglig, vilket sker år 1915, skall den överlämnas till postverket, för att av detta verk bebyggas.

Visserligen säger utskottet i sin motivering, att om postverket skall bebygga den återstående delen av tomten, måste hänsyn tagas till att arkitektens huvudsynpunkter bli tillgodosedda, så till vida nämligen att bägge hörnen på tyghustomten bli bebyggda på ett i förhållande till dem inbördes harmonierande sätt. Men då postchefen å sin sida har förklarar, att postverket förbehåller sig att utnyttja tomten på ett för postverket mest ekonomiskt och gagneligt sätt, så tror jag, att man starkt kan draga i tvivelsmål, huruvida sedermera vid en kommande uppgörelse med postverket, detta kommer att ta så pass stor hänsyn till vad Riksdagen sagt i sin motivering, att det skulle känna sig förpliktat att bebygga den del av tomten, som tills vidare förblir obebyggd endast på det sätt, som Riksdagen tänkt sig. Sålunda, min uppfattning är, att ett bebyggande av tomten på det sätt, som i alternativ I avses, förutsätter, att man bygger en särskild byggnad för riksbanken nu och sedan i sinom tid överlämnar åt posten att bygga en särskild byggnad på den andra delen av tomten, med bibehållande av en ofantligt stor del av tomten obebyggd och sålunda ekonomiskt värdelös för både posten och riksbanken. Men detta skulle vara i högsta grad oekonomiskt, och nog anser jag för min del, att statens affärsdrivande verk böra handla så ekonomiskt som möjligt. Jag skulle naturligtvis med denna utgångspunkt närmast kunna ansluta mig till alternativ III i det föreliggande förslaget, vilket såsom framgår av dess skiss och byggnadsplan, förutsätter bebyggande av tomten med en sammanhängande byggnad, som skulle tillgodose både postens och riksbankens behov på en gång. Men jag har dock ansett, att, eftersom denna byggnad icke skulle kunna utföras förrän om två år,

Angående
nybyggnad för
riksbankens
avdelnings-
kontor i
Kristianstad
m. m.
(Forts.)

då den ena delen av tomten först blir tillgänglig, så skulle det inte vara fullt riktigt att binda Riksdagen genom ett beslut redan nu, enär frågan måhända skulle kunna bli föremål för nya uppslag och ny undersökning.

Jag skulle vilja tillägga, att varför man nu så envist fasthåller vid denna plan om en särskild byggnad för riksbankens behov, det tycks i någon mån bero därpå, att det prompt skall inrättas en ganska stor bostadsvåning för verkställande direktören vid avdelningskontoret i Kristianstad. Arkitektens plan är fortfarande en bostadsvåning på sju rum, men jag kan inte fatta annat än att en verkställande direktör vid ett avdelningskontor i en landsortsstad nog skulle kunna nöja sig med en betydligt mindre lägenhet. Det överskjutande yttnehållet skulle då naturligtvis i en byggnad på två våningar kunna delas upp på andra lokaler, så att bostäder kunde beredas även åt andra av bankpersonalen. Härvidlag har utskottet med delvis beaktande av denna synpunkt sagt, att man såvitt möjligt skulle tillse, att det inredes en lägenhet även för en gårdskar, men man förutsätter dock icke att detta skulle i minsta mån inkräkta på det enligt min uppfattning oproportionerligt stora utrymmet för verkställande direktörens räkning. Så tillkommer den omständigheten, om byggnaderna uppföras var för sig — förutom att då en stor del av tomten blir outnyttjad — att underhållet för tvenne byggnader i framtiden självfallet måste bli väsentligt dyrare än om det hela sammanfördes till en byggnad. Låt oss blott tänka på uppvärmningen av dessa båda hus, postens å ena sidan och riksbankens å den andra och därför erforderliga värmeapparater. Enligt alternativ I måste ju uppvärmningen av det ena huset ske alldeles fristående från uppvärmningen av det andra! Med en gemensam byggnad däremot skulle centralisering kunna ske av underhållet och vården av byggnaden, och hela administrationen skulle naturligtvis också i längden ställa sig åtminstone något billigare än vad som blir fallet med två särskilda byggnader. Detta har också varit en ganska avgörande synpunkt för mig, när jag försökt fatta ställning till denna fråga.

Jag vill vidare säga, att jag av en representant från Kristianstads län har hört, att arbetstillgången i Kristianstad i sommar och under den närmaste tiden väntas bli inte så dålig, då man har flera andra byggnadsföretag i görningen. Då skulle det ju kunna tänkas, att man härvidlag handlade i överensstämmelse med den mening, som så många gånger uttalats här i kammaren, nämligen att staten, och även kommunerna, böra söka ordna sina arbeten så, att de förläggas till de tider, då annan byggnadsverksamhet eller andra möjligheter till arbetsförtjänst på detta område äro mindre. Enligt denna syn på saken skulle det ju vara mycket olämpligt, om detta byggnadsföretag komme till utförande under en tid, då arbetstillfällena redan förut äro ganska goda,

men om konjunkturerna skulle förändra sig om ett par tre år, så bleve det ett mycket lämpligt och lyckligt tillfälle för staten att då, när hela tomten bleve disponibel för riksbankens och postverkets behov, bereda arbetstillfälle för byggnadsarbetarna i denna stad.

Ja, detta är mina huvudsakliga synpunkter på frågan. Därtill kommer ytterligare, att behovet av ny lokal för riksbankens avdelningskontor i Kristianstad för närvarande inte är så överhängande. När telegrafverket på sin tid köpte riksbankens förutvarande egendom för telegrafverkets behov, ingick det i köpevillkoren, att riksbanken skulle få mot erläggande av en årlig hyra av 4,000 kronor bo kvar i egendomen, till dess riksbanken förvärvat någon ny lokal. Och denna överenskommelse i köpekontraktet kan naturligtvis telegrafverket inte komma ifrån, utan riksbanken har ju möjlighet att få bo kvar tills vidare. Lokalfrågan synes alltså för närvarande inte vara så trängande, att man, därför att man icke ser någon annan lösning, måste bygga detta fristående hus i ena hörnet av tomten och låta den återstående delen ligga obebyggd ett par år till.

Herr talman! Detta är de skäl, som föranlett mig och min medreservant att mot det stora flertalet inom utskottet djärvas yrka avslag på fullmäktiges framställning härvidlag. Vi ha gjort det i den uppfattningen, att frågan absolut icke förlorar på att remitteras tillbaka än en gång, och att den absolut icke förlorar på att ligga till sig ytterligare, till dess banken kan disponera över hela tomten och rangera sig därefter. Alltså för att kunna få en enhetlig plan för en gemensam byggnad och för ändamålet åstadkomma en uppgörelse med postverket härom, med ett ord, för att man sålunda på det mest ekonomiska sätt må kunna utnyttja den stora och värdefulla tomt, som banken för närvarande äger.

Det är på dessa grunder, herr talman, jag tillåter mig att yrka bifall till min och herr Sjöbloms reservation.

Vidare anförde:

Herr W i j k: Herr talman, mina herrar! Den fråga, som nu föreligger till avgörande är i stort sett en konsekvens av ett föregående beslut från Riksdagens sida. Då Riksdagen år 1911 medgav, att riksbanken fick från arméförvaltningen inköpa den förutvarande tyghustomten i Kristianstad, så fastslogs därvid uttryckligen, att denna tomt skulle användas för beredande av erforderlig byggnadsplats för riksbankens och postverkets behov. Det är detta riksdagsbeslut, som det nu är frågan om att fullfölja.

Den tomt, som då övertogs från arméförvaltningen, sönderfaller i två delar: en del, som genast blev tillgänglig, och en annan del, som skall utrymmas av de militära myndigheterna

*Angående
nybyggnad för
riksbankens
avdelnings-
kontor i
Kristianstad
m. m.
(Forts.)*

*Angående
nybyggnad för
riksbankens
avdelnings-
kontor i
Kristianstad
m. m.
(Forts.)*

först år 1915. Då förhållandena i Kristianstad för närvarande äro sådana, att riksbanken, som fortfarande hyr en liten lokal i sitt förra hus, vilket numera övergått i telegrafverkets ägo, har ganska stort behov, att så snart som möjligt få nya goda lokaler, medan däremot postverket icke är i så stort behov av att få flytta, så är det helt naturligt, att förslag uppstått om att på den del av tomten, som nu är tillgänglig, bygga åt riksbanken, och å den övriga delen, när den framdeles blir tillgänglig, bygga för postverkets räkning. På det sättet har givits uppslaget att på tomten bygga två från varandra fristående byggnader.

Detta medför också en del tydliga fördelar. Riksbanken anser det ur säkerhetssynpunkt och även av andra skäl som en stor förmån, att dess lokaler icke äro sammanbyggda med något annat hus, utan att den förfogar över en egen byggnad. Och även för en eventuell framtida utvidgning av lokalerna, som mycket sannolikt kommer att behövas åtminstone för postverket, är det naturligtvis en fördel, att vardera verket har sin egen byggnad, då ju en utvidgning därigenom blir lättare att genomföra. Å andra sidan är det givet, såsom den föregående talaren påpekade, att härmed också följer något ökade kostnader.

Emellertid har genom den naturliga utvecklingen av byggnadsfrågan på tyghustomten, givits ett uppslag, som också ur estetisk synpunkt är mycket tilltalande, i det att tomten, som är belägen vid stadens centrala torg och har ett mycket imponerande läge, härigenom kan bli bebyggd på ett mycket vackert sätt. Som den föregående talaren framhöll, kommer bl. a. en allé av gamla träd, som står på densamma, att skonas. Men det är fullkomligt oriktigt att säga, att bevarandet av dessa träd skulle varit *utgångspunkten* för byggnadsplanen. Tvärtom, planen har givit sig själv genom den successiva dispositionen av tomten, och en *följd* av detta har blivit, att i mitten av tomten en öppen plats kommer att bevaras, där dessa gamla träd skola stå kvar.

Förra året förelåg från bankofullmäktiges sida hos bankoutskottet en plan till bebyggande efter dessa linjer. Denna plan ansåg bankouts-kottet emellertid väl dyrbar, särskilt vad riksbankens byggnad beträffar, varför utskottet återremitterade förslaget till fullmäktige för omarbetning. En sådan omarbetning föreligger nu i år jämte planen till bebyggande av tomten även enligt andra grunder. Denna omarbetning har medfört, att kostnaderna för riksbankens byggnad sänkts från, jag tror, 196,000 kronor till 135,000 kronor, för vilken kostnad man kan uppföra ett fullt ändamålsenligt och dessutom prydligt och vackert riksbankshus i Kristianstad. Utskottet har då ansett, det icke finnas skäl att ytterligare förhåla denna fråga, som redan ett par år legat på Riksdagens och bankouts-kottets bord, utan har för sin del godtagit förslaget, sådant som det nu föreligger. Det är på den

grund utskottet yrkat bifall till bankofullmäktiges förslag, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Angående
nybyggnad för
riksbankens
avdelnings-
kontor i
Kristianstad
m. m.*

(Forts.)

Herr Söderberg i Stockholm: Herr talman! Jag vill bara säga, att visserligen har arkitekten bringat ned kostnaderna och förenklat det hela, så att byggnaden nu skulle kosta 135,000 kronor, men det gör dock ett pris av 30 kronor pr kubikmeter, och jag för min del är icke i stånd att avgöra, om det priset är lagom. Men det har blivit upplyst här av folk, som känner till byggnadsförhållandena i Stockholm, att en så dyrbar byggnad, som polishuset i Stockholm på sin tid kostade 25 kronor per kubikmeter, och då förefaller det en lekman åtminstone, att en byggnad uti en av våra mindre städer icke skulle behöva bli dyrare.

Jag tror sålunda, att även beträffande den summan också kunde något närmare undersökas, huruvida icke priset kunde bli ännu billigare.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Leander: Jag skall be att med några korta ord få angiva skälen, varför jag kunnat biträda utskottets hemställan.

Då telegrafverket ansett sig vara i behov av att förvärva riksbankens lokal i Kristianstad för att sålunda kunna bereda sig nödigt utrymme, är det alldeles självfallet, att telegrafverket vill bli kvitt riksbanken så fort som möjligt för att sålunda kunna komma att disponera hela banklokalen för sitt behov. Det torde därför icke vara skäl uti att nu längre skjuta upp denna frågas avgörande. Det blir säkerligen icke heller billigare, ifall vi vänta, ty den kostnad, som nu är beräknad för riksbankshuset, 135,000 kronor, kan nog icke nedprutas något, utan man har tvärtom att förutse, att det blir dyrare om man väntar.

Herr Söderberg har framhållit, att man också bör tänka på arbetarnas bästa, och min mening är den, att man just ur den synpunkten bör besluta att nu uppföra riksbankshuset i Kristianstad på den för ändamålet avsedda tomten, ty om man börjar nu under den närmaste tiden att uppföra denna byggnad, få sedan arbetarna fortsätta med att arbeta på den lokal, som är avsedd för postverket, när riksbankshuset blir färdigt. Det blir alltså en fördelning av arbetet, men om man väntar och uppför båda byggnaderna på en gång eller eventuellt en gemensam byggnad kommer arbetet i stället att hopa sig, och det blir icke lika fördelaktigt för arbetarna, som om man nu går med på utskottets förslag.

Därför skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan, då uppförandet av denna byggnad, som banken ändå i själva verket är i behov av, i alla fall icke kan uppskjutas i all oändlighet.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr vice talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på avslag å densamma; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Vidare föredrogos vart för sig bankoutskottets utlåtanden: nr 17, i anledning av väckt motion om utbetalande till skulptören Sven Andersson av 6,000 kronor ur förslagsanslaget till riksdagskostnader; och

nr 18, i anledning av väckt motion med förslag till förordning angående viss anmälnings- och uppgiftsskyldighet vid yrkesmässig förmedling av utländsk kredit.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 12.

*Angående
skärpning av
bestämmelserna
för antagande av
släktnamn.*

Till avgörande förelåg nu Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, på grund av Första kammarens beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, i anledning av herr Bäckströms motion, nr 19, om skärpning av bestämmelserna för antagande av släktnamn.

Med anledning av en inom Första kammaren av herr *Bäckström* väckt motion, nr 19, hade nämnda kammare, på hemställan av dess första tillfälliga utskott, för sin del beslutit, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes taga i övervägande, huruvida icke i förordningen angående antagande av släktnamn borde införas ändrade bestämmelser i syfte, att dels däri avsett skydd mot antagande av förut använt släktnamn bleve mera effektivt och dels ökad möjlighet bereddes för godkännande av nytt släktnamn, i fall, då sådant godkännande funnes skäligen böra äga rum.

Sedan detta beslut delgivits Andra kammaren samt ärendet remitterats till kammarens första tillfälliga utskott, hemställde nu utskottet, att Andra kammaren måtte biträda Första kammarens beslut i ärendet.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde

Herr *Persson* i Stallerhult: Herr talman! Då utskottet här varit enhälligt uti att tillstyrka kammaren att antaga, vad Första kammaren förut bifallit, lär det väl vara föga lönt att här framställa något annat yrkande, men jag är ändå djärv nog att här yrka avslag på denna tillstyrkan.

Här har nu motionären framlagt ett förslag — vilket också gillats av Första kammarens tillfälliga utskott — gående ut på en skärpning av bestämmelserna beträffande släktnamn. Av de skäl, som motionären här åberopat, och som utskottet finner vara alldeles tillräckliga, anser jag emellertid blott ett enda vara något mer vägande, nämligen det där det hänvisas till att det är olika myndigheter, som ha att handskas med och besluta med stöd av denna lag. Dessa myndigheter äro Konungens befallningshavande i de särskilda länen, och då *kan*, säger motionären, vari också utskottet instämmer, den omständigheten, att prövningen är lagd i olika myndigheters hand, vålla ojämnhet i lagtillämpningen. Ja, mina herrar, skall detta vara ett skäl för förändring av en lag, att olika myndigheter kunna tolka lagen olika? Detta är väl inte den enda lag, som Konungens befallningshavande i de olika länen ha att efterleva och handhava och besluta efter, utan det finns väl hundratals lagar och förordningar, som var och en av dessa myndigheter har att handhava, och det skulle väl icke vara svårt att angiva fall, då den ena och den andra Konungens befallningshavande tolkat de lagar och författningar, som de ha att döma efter, olika. Skulle man ta och centralisera handhavandet av denna angelägenhet bara för att det kan påvisas fall, där olika tolkning förekommit, ja, vart skall det då ta vägen? Jag kan icke se ringaste skäl för den föreslagna åtgärden uti motionärens påstående, att olikartad tolkning kan förekomma.

*Angående
skärpning av
bestämmelserna för anta-
gande av
släktnamn.*
(Forts.)

Nu har denne motionär, vars förslag utskottet anser så behjärtansvärt och så bra, ansett, att denna angelägenhet bör hänskjutas till en central myndighet, d. v. s. *det hela* skall centraliseras, så att det icke finnes någon underordnad myndighet, som i första hand skall ha att handskas med denna angelägenhet, och den myndighet, som då föreslås, är patent- och registreringsverket. Ja, mina herrar, jag är alldeles viss om, att icke motionären och ej heller utskottsledamöterna här ha tänkt sig in i saken ordentligt, när de föreslagit patent- och registreringsverket. Ty den, som känner till, hur detta verk är överhopat med arbete, föreslår sannerligen icke, att det skall åtaga sig mer arbete. I detta ämbetsverk finnas för närvarande anställda icke mindre än 82 extra och ordinarie tjänstemän, som alla ha så fullt upp att göra, att man nu står i begrepp att göra framställning om ännu flera tjänstemän på ordinarie stat. Den kommitté, som har sig förelagt att utreda och inkomma med förslag till omorganisation av detta ämbetsverk, har nämligen föreslagit icke mindre än 65 ordinarie statstjänster där. Tro herrarna verkligen, att det skall vara möjligt att under sådana förhållanden överhopa ett dylikt ämbetsverk med det ytterligare arbete, som denna lag skulle föra med sig? Och jag vill tillägga, att om det blott vore fråga om att detta ämbetsverk skulle ha att tillämpa denna lag, sådan den är,

*Angående
skärpning av
bestämmelser-
na för anta-
gande av
släktnamn.*

(Forts.)

ja då vore det kanske möjligt att tänka på den saken. Men nu tillstyrker Första kammaren och utskottet här, att det skall bli ännu mer att göra på detta område, därför att skärpta bestämmelser skola införas i lagen.

Jag tror sålunda, att denna kammare, som redan visat sig ganska försiktig beträffande denna lag, icke borde vara så benägen att gå med på ännu mer skärpta bestämmelser än de som för närvarande finnas. Ser man efter, undrar jag, om man icke måste anse, att man redan gått alldeles för långt beträffande restriktiva åtgärder i detta hänseende. Och här är det föreslaget en utredning om, huruvida det inte skulle kunna införas ändå strängare bestämmelser. Det säges nämligen i utlåtandet:

»Motionären har vidare ifrågasatt dels en ändring av förordningens § 1 mom. 2 i syfte, att namn, vilka bildats genom ett i almanackans namnlängd intaget manligt förnamn med tillägg av »son» eller dylikt, skulle i vissa fall få anses vara så egenartade, att deras antagande utan godkännande icke borde medgivas.» Och utskottet säger också, att dessa synpunkter äro förtjänta att noga tagas i överbäggande av regeringen, när den skall omarbete denna lag, såsom begärts.

Sålunda skulle en son icke kunna få kalla sig efter sin far med tillägg av »son» efter sin fars förnamn, utan att det skulle erfrodras en inregistrering. Är det rim och reson, att Andra kammaren skall tillstyrka något sådant? Jag för min del kan icke finna det ringaste hållbara skäl för sådana bestämmelser.

Jag kan icke annat än, trots att det är sent på natten, be att något få erinra om tillkomsten av denna lag, som man nu skall ytterligare skärpa. De av herrarna, som voro med på den tiden, 1896, 97 och 98, minnas nog, att Andra kammaren avslag lagförslag i denna riktning ett par gånger, men till slut gick även Andra kammaren med på att avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i detta hänseende och framläggande av förslag. Men vad var skälet härtill? Jo, det var, att vederbörande polismyndigheter i vårt land hade erfarit stora svårigheter utav dessa hastiga och ofta skedda namnförändringar, som sådana personer, vilka kommit i delo med rättvisan och råkat in på brottets bana, hade för vana att helt hastigt göra. Det uppstod nämligen svårigheter för polismyndigheterna att kunna veta, om den och den varit straffad förut, om den hade framför sig en ny person eller en gammal förbrytare med ändrat namn. Detta var huvudsaken varför denna skrivelse kom till stånd. Men, märk väl, mina herrar, när nu även Andra kammaren godkände denna skrivelse, var det i den tanken, att Kungl. Maj:t skulle framlägga förslag i enlighet med den utredning Riksdagen begärt. Men det gjorde aldrig Kungl. Maj:t, utan Kungl. Maj:t utfärdade lagen på egen hand på administrativ väg, och vilja herrar-

na läsa riksdagshandlingarna från den tiden, så skola ni finna, att nästan halva antalet ledamöter i 1902 års konstitutionsutskott ville göra anmärkning mot den föredragande statsrådsledamot, som på detta sätt utfärdat en lag å administrativ väg, vilket icke varit Riksdagens mening. Så ställer sig saken. Hade denna utredning och detta förslag förelagts Riksdagen till antagande, tar jag för alldeles givet att bestämmelserna i denna lag knappast blivit så stränga som de blevo. Detta kan nu icke hjälpas, och jag vill icke härmed klaga över att lagen är så sträng, men jag har bara velat erinra om denna lags förhistoria.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på en annan sak. Herrarna minnas kanske också, att lagutskottet år 1909 hade ansett, att en konungens befallningshavande varit alltför beredvillig i att tillämpa denna lag, och lagutskottet intog i utlåtaudet över justitieombudsmannens berättelse en erinran om, att justitieombudsmannen borde ha meddelat detta för Riksdagen. Det förekom endast ett omnämnande därom i hans resediarium. Häremot uppträdde då i denna kammare vår nuvarande vice talman ganska allvarligt; det gällde nämligen konungens befallningshavande i det län, där han är bosatt, och landshövdingen där har namn om sig att vara en mycket skicklig jurist, som väl icke hade behövt få denna erinran.

Av allt detta kan man se, huruledes denna kammare har vakat över, att denna lag icke skulle bli strängare, vare sig till avfattningen eller tillämpningen än vad den för närvarande är. Jag skulle därför verkligen förvånas över, om denna kammare nu skulle vilja följa Första kammaren i spåren och godkänna vad detta utskott här tillstyrkt Andra kammaren. Jag tror, att man bör vara något försiktig härvidlag, och jag tror icke, att man kan säga, att den lag, som nu blivit tillämpad, så som detta hittills skett, förorsakat några förluster eller någon skada för de namn, som icke sluta på »-son». Jag är alldeles viss om, att om någon hos en konungens befallningshavande skulle ta sig före att begära att få lägga sig till med ett tillnamn sådant, som någon av riksdagsmännen bär, ingen konungens befallningshavande skulle tillåta det, då riksdagsmännens namn äro så riksbekanta, att det icke skulle komma i fråga, att någon glömde bort dem.

Jag är säker på, att detta förslag, som innehåller så starka skärpningar i detta hänseende, skulle förorsaka inrättandet av ett nytt ämbetsverk, där varje familjenamn skulle behöva inregistreras, och där det måste bli icke så få tjänstemän, som där skulle få sitta och träla och uppteckna personers namn, som vi förut dock ha uppskrivna i kyrkoböckerna.

Jag kan under sådana förhållanden icke göra annat än yrka avslag å utskottets hemställan, och jag bereder herrarna på, att jag också tänker begära votering, fast jag inte ofta är benägen att göra det. Men jag kommer att göra det nu, därför att jag dock

*Angående
skärpning av
bestämmelser-
na för anta-
gande av
släktnamn.*

(Forts.)

Angående
skärpnings-
bestämmelser-
na för anta-
gande av
släktnamn.
(Forts.)

anser, att man i denna viktiga fråga icke bör följa Första kammaren och utskottet.

Häruti instämde herrar *Lundgren* i Björna, *Molin* i Dombäcksmark, *Jansson* i Edsbäcken, *Andersson* i Knäppinge, *Nilsson* i Linnås, *Räf*, *Johanson* i Gäre, *Rehn*, *Andersson* i Milsmaden och *Jonsson* i Hökhult.

Herr *Lundgren* i Vendelsberg: Herr talman! Då kammarens första tillfälliga utskott fick detta ärende under sin förberedande behandling, tog det såväl motionärens framställning som Första kammarens första tillfälliga utskotts yttrande i ganska noggrant övervägande. Utskottet blev härvid enigt därom, att den nu gällande förordningen angående släktnamn av den 5 december 1901 ej vore fullt tillfredställande. Särskilt framhölls det i utskottet, att bestämmelsen om annonsering »i tidning inom orten» var något svävande och obestämd, och att det ganska ofta kunde inträffa, att den eller de personer, denna annonsering gällde, aldrig bleve i tillfälle att se eller ens höra talas om den ifrågavarande annonsen. Därför uttalades inom utskottet ganska enigt önskvärheten av, att en central myndighet skulle ha sig anförtrott att sköta ett slags namnregister. Härvid nämndes liksom i motionen endast förslagsvis patent- och registreringsverket.

Den föregående ärade talaren framställde nyss en synpunkt, som i utskottet icke alls kommit på tal, den nämligen att den förutnämnda myndigheten skulle vara så överhopad av arbete, att den ej skulle hinna med detta nya uppdrag, och han ställde i utsikt, att vi rent av skulle behöva få ett nytt ämbetsverk, om denna myndighet finge sig anförtrodd den av motionären föreslagna uppgiften. Ja, det får jag säga är en synpunkt, som varken jag eller utskottet tänkt oss, och jag kan för min del icke nu yttra mig om, huruvida ifrågavarande uppgift skulle giva denna myndighet ett så otroligt stort arbete. Men jag tror det knappt.

Vidare vill jag angående den ärade talarens skämt om dessa namn på -son säga, att den saken var på tal även i utskottet. Vi tänkte då icke så mycket på sådana son-namn som *Andersson*, *Pettersson*, *Johansson* och andra mera vanliga, utan vi tänkte på sådana namn på -son, vilka, såsom det också står i motionen, i vissa fall få anses vara så egenartade, att deras bärare skulle kunna åt sig och sin släkt vilja bevara desamma. Detta ansågs av samtliga i utskottet närvarande vara en mycket naturlig sak och en skäligen begäran. Därför ha vi ej heller i vårt betänkande gjort någon erinran därom.

Om utskottet haft några betänkligheter mot att följa Första kammaren i föreliggande fråga, så ha de varit av helt annat slag än dem, som föregående talaren framfört. Det föreligger dock ingen anledning för mig att nu redogöra för desamma. Vi tyckte

emellertid, att den här föreliggande saken var ganska naturlig, och vi ville därför icke på något sätt tillkrångla den utan ansågo, att det var enklast att hemställa om bifall till Första kammarens beslut i ärendet.

Det kan ju se litet mörkt ut för mig att nu söka få kammarens bifall till utskottets yrkande, då så många instämmanden gjorts i den föregående talarens yttrande, men jag ber i alla fall, herr talman, att få hemställa om bifall till utskottets yrkande.

*Angående
skärpning av
bestämmelserna för antagande av
släktnamn.
(Forts.)*

Herr Thorsson: Jag kan icke rå för, att jag tycker, att man icke förbättrar saken genom att biträda utskottets förslag, om den meningens nämligen skall vara den avgörande, som utskottets ordförande här framförde, att redan med den nuvarande ordningen det kunde inträffa, att den, som vill skydda sitt namn, icke kan få tillfälle läsa den tidning, i vilken meddelandet givits. Kan det icke ske, när det publiceras i läntidningen, där länets kungörelser för övrigt publiceras, hur kan man då tro, att det skall komma exempelvis en person i Skåne till handa, om det bara annonseras i låt oss säga Post- och Inrikes tidningar. Det blir då mycket svårt för den, som bor ute i landet. Jag tror för min del, att garantierna även nu äro tillräckligt stora, för att både den, som har ett tillnamn på son eller ett annat tillnamn, skall kunna bevaka den rätt, som Riksdagen eller, som vi i dag här hört, Kungl. Maj:t givit namninnehavaren.

När man skall söka namnförändring, skall man hos kungl. befallningshavande lägga in en begäran om detta och deponera 4 kronor, för att det skall annonseras. Sedan skall man lösa ut utslaget hos kungl. befallningshavande, och 60 dagar efter kungl. befallningshavandes beslut skall man häruppe hos ecklesiastikdepartementet gå och förevisa det av kungl. befallningshavande utfärdade tillståndet och där få påstämplat, att ingen har gjort någon erinran mot min namnbegäran. Då ha vi här precis, vad som motionären och utskottet velat ha fram. Vi ha en central myndighet i Stockholm, som heter ecklesiastikdepartementet, som mot kontant 4 kronor slår stämpel på papiren, och där man således får svart på vitt på, att ingen gjort någon erinran. Vi ha nu således kungl. befallningshavande, som var i sin ort har att sörja för att denna namnförändring sker, och så ha vi sedan själva ecklesiastikdepartementet, som ger sin bekräftelse. Sedan skall man ju trava iväg igen till pastorsämbetet och tala om, att allt är klart och därpå få det inskrivet. Nog ha vi tillräckliga garantier att Pettersson får heta Pettersson och Thorsson Thorsson, och jag tror inte vi behöva några nya påhitt på det området.

Herr talman! Jag skall därför be få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herrar *Winberg, Carlsson* i Frosterud och *Berg* i Munkfors instämde med herr Thorsson.

Härmed var överläggningen slutad. Efter av herr vice talmannen givna propositioner å de därunder framställde yrkandena avslog kammaren utskottets hemställan.

§ 13.

Efter härpå skedd föredragning av Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av herrar Olaussons och Wallentins motion, nr 160, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående sänkning av frakterna för vissa slag av färsk fisk, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 14.

Vid föredragning slutligen av ett från Första kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 196, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av en av herr Lindhagen inom Andra kammaren väckt motion, nr 163, om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att den till städerna under villkor av oförytterlighet donerade jord ej må avhändas städerna utan Riksdagens samtycke m. m., beslöt Andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt fjärde tillfälliga utskott.

§ 15.

Anmälades och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelse till Konungen, nr 22, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående anordnande av tillsyn över förvaltningen av donerade medel och stiftelser.

§ 16.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets utlåtanden:

nr 8, angående regleringen av utgifterna under riksstatens *åttonde* huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anskaffning av nya kanonlavetter m. m.;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Norrlands dragonregementes utrustande med bajonetter;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättande från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar av vissa förskottsvis utgivna medel;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående om- och tillbyggnad av Smålands artilleriregementes kokinrättningsbyggnad;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnader för underhåll av landsvägen mellan Boden och Lappträsk;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anskaffning av skodon för armén;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående räntefritt lån för svenska församlingens i London kyrkobyggnad;

nr 29, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning om statsbidrag till möjliggörande av kinematografiska bilders användning i folkbildningsarbetet;

nr 30, i anledning av väckta motioner om medgivande av årlig semester för tjänstgörande prästmän; och

nr 31, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag rörande ändrade grunder för biskoparnes avlöning;

bevillningsutskottets betänkande, nr 21, angående tull och skatt å socker m. m.;

bankoutskottets utlåtande, nr 19, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i syfte att huvudmän i sparbanker icke må tillåtas att komplettera sig själva;

lagutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av justitieombudsmannens framställning till Riksdagen angående vidtagande av åtgärder för ernående av en snabbare rättsskipning i högsta domstolen; och

nr 14, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändringar och tillägg i visst syfte i lagen om aktiebolag; samt

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av bättre möjlighet för allmänheten att vinna kännedom om vissa i gruvestadgan omförmälda inbetalningar; och

nr 6, angående en inom Första kammaren av herrar Skarstedt och Rosén väckt motion, nr 97, om skrivelse till Konungen i fråga om tillhandahållande vid varje Riksdags början av förteckning över alla kungl. kommittéer, som varit i verksamhet under det senast gångna året.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *Carlson* i Falun under 5 dagar fr. o. m. den 10 mars.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12.17 på natten.

In fidem
Per Cronvall.
